

GAZDASÁGI LAPOK

MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

Alapította KORIZMIOS LÁSZLÓ
1849-ben.

VEZÉRELVE:
Hozunk mezőgazdaságunkba
helyes arányokat.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre	20 kor.
Fél évre	10 „
Negyed évre	5 „

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” ingyen mellékletével.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez, az előfizetési és hirdetési pénsek a kiadóhivatalhoz oszlanak meg.

HIRDETÉSEKET

a lap kiadóhivatala vess fel.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.
Hirdetési mellékletek jutányos áron fogadtatnak el.

Előfizetési felhívás!

Minden nap közelebb érünk a békéhez és elő kell készülnünk a csendes de megfeszített erővel végzendő polgári munkához, mert nagy feladatok teljesítése vár minden foglalkozási ágra, de legnagyobb, legfontosabb a mezőgazdaságra. Hisz a földmivelő és állattenyésztő a nemzet éltető eleme, a haza összes lakosságának élelmezése, jóléte, megelégedettsége a mezőgazdától és termelvényeinek minőségétől és mennyiségétől függ. Arra kell törekedni kis- közép- és nagygazdáknak egyaránt, hogy minél többet, minél jobbat termeljenek s e cél elérésére tanulniok kell, okulniok mások tapasztalatain, kiváló gazdátársak, szaktudósok tanácsait kell követniök.

Tekintettel arra, hogy a Gazdasági Lapok és ingyen mellékletük az Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok a hazai legjobb gazdasági szakírók derék gárdáját sorozta munkatársakul, és hasábjain a gyakorlat és elmélet mesterei találkoznak, kik legjobb tudásuk szerint tanítják a magyar gazdát mindarra, mi az ujkori belterjes gazdálkodásra hasznos, célszerű és a legnagyobb jövedelem elérésére szükséges; nyugodt lélekkel a lehetőleg legmelegebben ajánlhatjuk hazánk ezen legregibb mezőgazdasági szaklapját, minden magyar gazdának. Olvassák e lapokat, fizessen elő reájuk, minél több lesz az előfizető annál terjedelmesebb, annál jobb, annál tartalmasabb lapokat fognak kapni, annál több magyarító ábra lesz azok hasábjain. Az előfizetési ár, dacára a 30%-os nyomdai és a 100%-os cinkografiai ár-emeléseknek a régi maradt. Így akarja a laptulajdonos, anyagi áldozat árán is a mezőgazdasági tudomány szövétnekét minél fényesebbé, minél ragyogóbbá tenni.

A „GAZDASÁGI LAPOK”

és az „ÁLLATTENYÉSZTÉSI
ÉS TEJGAZDASÁGI LAPOK”
szerkesztősége és kiadóhivatala.

Előfizetési feltételek.

A „GAZDASÁGI LAPOK”

68-dik évfolyamára az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” (XVI-ik évfolyam) mellékletével együtt

Egész évre	20 korona
Fél évre	10 korona
Negyed évre	5 korona

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” külön

Előfizetési ára:

Egész évre	10 korona
Fél évre	5 korona

„GAZDASÁGI LAPOK”

kiadóhivatala

Budapest, VIII., József-utca 15.

TELEFON: József 40—66.

Az e lapokban foglalt minden cikkért az utánnomlás joga fentartva.

KÉZIRATOKAT A SZERKESZTŐSÉG NEM AD VISSZA

TARTALOM.

	Lap
Szemle	591
Tárca. — A hárompróbás gazdasz. — Péterfy Tamás	592
Az igavonó állatok pótlása kis munkabírású motorokkal. — Vladár Endre	593
A munkanapló. — Váradi Szabó János	595
A tavaszi buzáról és az őszi buza léli vetéséről. — Legány Ödön	596
Miként hasznosíthatjuk a növénynemesítés munkaeredményeit. — Grabner Emil	597
A lege.őterület befásításáról. Angyal Dezső	598
Védekezés a bagolyféle ellen. — Kadoosa Gyula	599
Milyen gyümölcsfajtákat válasszunk? — Balogh Bálint	601
A füge. — Ferencozi Endre	602
Az ürmösorról. — Gyulay Károly	602
Könyvismertetés	603
Kérdések és feleletek	603
Kérdések: Gyepes talajon levő faktrágyázása. Sz. H. Feleletek: Meddig lehet őszi búzát és rozstot vetni? Fehér Zoltán. — Tavaszi buza vetésideje. — n. — Jelzőfészkák a kertben. Balogh Bálint. — Dahlia szaporítása magról. Ferencozi Endre	603
Kisebb szakközlemények	603
Hírek	603

(Bucu az évtől. — Dorbézoló. — Egy kisgazda levele. — Gyászos emlékek. — Pénzügyek 1915-
ben. — Mészéret 1915-ben.)

Az 1914-ik év vége felé visszapillantást vettem papírra s most midőn ismét közeledünk az esztendő befejezéséhez, átolvasom a sorokat és arra a meggyőződésre jutok, hogy amit 12 hónap előtt megírtam, azt 1915 deczember végén ismét megírhatnám, a kép ugyanaz, talán még a multnál is sötétebb. — Ma is elmondhatjuk, hogy a kikeletkor oly vérmes reményeket fakasztó zöld vetések nem valósították meg azt, a mit vártunk tőlük. A májusi és június eleji szárazság, mely hazánk sok vidékén csak 5, de máshol 7, sőt nyugati részeken 9 hétig tartott, sok kárt okozott a gazdáknak. De az azután bekövetkezett esők azt a látszatot keltették, mintha minden megjavult volna, mintha a csorba helyreütődött volna, és a legszebb természetvilágokat kürtölték hegyen-völgyön. Rekord-termésről zengedeztek és a magyar boldogságáról ujongtak a könnyenhiwő tömegek. Kinevették azt az óva intőt, ki — mint mi is — figyelmeztette a közönséget, hogy csak akkor igazán jó a termés, ha magtárban vagy zsákban van, addig bizonytalan és addig előre számítani nem lehet, nem volna szabad. De a fanatizált tömeg óriási gabonahozamokról akart csak hallani s olcsó lisztről álmódott még ébren is.

Jött a nagy csaldóság; a gabona a sok eső miatt megdőlt, részben szeme sem fejlődhetett ki, másrészt keserves lett az aratása, melyhez kevés volt a munkáskéz, kevés a gép, de sok helyt a gépek a fellazult talajban nem bírtak dolgozni. Tulérett a szem, kipergett a legjava. Mikor pedig nagykesőre a cséplésre került a szalmás gabona, akkor a sok nedves, nyirkos, csirás szem a minőséget is megromtotta. Az 50 millió méter mázsán felül remélt buzából alig 35 millió q. került ki tényleg a cséplőgépekből. Ezt elejével nem akarták hinni még a hatóságok sem s nagy mennyiség-

TAKARMÁNYDARA (KORPA)
TENGERICSUTKÁBÓL
a LANZ-féle őrlőgéppel! Az
eddig csak tüzelésre használt
tengericsutka mint **KITÜNŐ**
TAKARMÁNY értékesíthető.

AJÁNLATTAL
SZOLGÁL:

HAHN ARTHUR és **TÁRSAI BUDAPEST,** VIII. KERÜLET,
ÜLLŐI-UT 52/g.

Sürgőnyczim: **CASE BUDAPEST.**

Eredeti **CASE** gőzszántó-
amerikai gépek,
a c z é l
c s é p l ő k.

STOVER amerikai benzinmoto-
rok és lokomobilok.

geket utaltak át az osztrákoknak, azért kell most már requirálni a gabonát, azért nem engednek már zsemlyét sütni, azért akarják a kenyérbárca-rendszert behozni. Ha ez így megy, még megérjük, hogy tavaszra megint a kukoriczás kenyeret fogjuk ropogtatni vagy még több burgonyát kell a liszt közé keverni.

Lezárjuk az évet, de úgy mint talán mégsoha, mert a legöregebb emberek sem emlékeznek arra, hogy szedetlen répa, burgonya és töretlen kukorica legyen karácsonykor a határban. Pedig máskor is volt háboru, máskor is kevés iga és emberi erővel rendelkezünk, de legalább az időjárás nem esküdött ellenünk úgy, mint a most bucsuzó évben.

Könnyen válunk meg ettől az évtől, örvendünk, hogy már vége van és ha valamikor a szebb és jobb jövőben visszagondolunk egyszer majd rá, azt mondhatjuk, hogy oly rossz volt, hogy már rosszabb nem is lehetett.

Tudjuk, akadt egyes kisebb-nagyobb körzet, hol a csapadékviszonyok nem bántak el oly igen mostohán a mezei termékekkel s a gazda meg lehetett elégedve az aratás, szénakaszálás stb. eredményével. De vajjon az állatállományának csökkenése vagy teljes megsemmisülése, mit az immár másfél év óta dúló világháboru idézett elő, megelégedettséget kelthet-e a földmivelő lelkében még az esetben is, ha a hosszú harcok alatt egy szeretett lényt sem ragadott volna el tőle a kérlelhetlen halál?

Ugyan van-e egyáltalán valaki, akinek nincsen hozzátartozója a harctéren? Kinek nincs senkije a messze idegenben a sötét-szinű hant alatt? Vagy kinek édes fia, drága férje vagy szerető édes apja nem szenvedett a hazáért hősi halált, vagy nem lett nyomorék, rokkant, avagy rab az ellenséges földön, kinos munkában görnyedve, sőt talán forró lázban betegen kinlódva a korhadt szalmán vagy puszta földön? Hány van szibériai hideg tájékon? vagy ólombányákban?

Most, mikor az évzárlat van, mikor elszámolunk mindennel a mi történt, csak szomorut, leverőt, csak kesergőt tudunk mondani.

Távozz te zord, te rossz, te csunya év, hadd jöjjön helyetted más, egy szebb, egy jobb, egy áldást hozóbb, egy olyan, mely az Isten legnagyobb áldását a világbékét meghozza!

Isten fiának születését ünnepli a keresztény világ, megszületett-e a megváltó, ki meghozza a békét az embereknek?

«Dicsőség magasságban Istennek és békeség a földön az embereknek!»

*

Ily gyászidőkben fővárosunknak van olyan lakossága is, a többi tiszteletre méltó között, mely megtölti a kávéházakat, korcsmákat, a színházakat, éjjeli mulatóhelyeket és a szórakozás ezernyi örömeit élvezi napról-napra, jobban mondva éjjelről-éjjelre. A lumpolás, a tivornya, a dözölés, a dinom-dánom még nagyobb, mint béke idején volt. A nők divathóbortja, pazarlása minden téren felülmulja az eddigit. Ezek az állapotokon már nemcsak mi, de az itt időző külföldiek, kivált a német katonatisztek botránkozhatnak meg. Ez szegényekre válik! Egy vigasztal némileg, hogy gazdatársaink nem tartoznak ezekhez a romlott erkölcsű társaságokhoz.

*

Közlünk egy levelet, melyet kisgazda írt, hogy lássák t. olvasóink, miszerint ezeknél a derék földmiveseknél sem fenéig tejfel az idej élet és igazunk van, ha egyáltalán rossznak mondjuk az 1915-ik esztendő.

»Mindenfelé csak az a panasz, hogy sok az eső, de van-e annyi valahol, mint nálunk Biharban, nemcsak az ősszel, de az egész évben. Én mint mintagazda, meg akartam felelni azoknak a fontos és áldásos feladatoknak, melyeket a kötelesség rám rótt, de elmondhatom, nem vagyok gazda, Isten a gazda. Még 1914-ben csak rendben ment minden, szépen és rendben elvégeztük az őszi vetést, tavaszi alá is leszántottunk és a többi gazdasági dolgokat is a legszebben befejeztük, alig éreztünk embererő vagy jószágérő hiányt. De ez a folyó év már egész másként ment és megy. Valahogy én elvettem, de mások alig tudtak felényit vetni, mint máskor. Nekem is a töknék nagyrésze, kukoriczakóró széjjel, trágya hordatlan, a tavaszi alá szántatlan, szóval nagyon sok végezni való volna, de ha így jár az idő, mint idáig, teljes lehetetlen minden munka. Nem tudom elképzelni, hogy valahol járt annyi eső, mint nálunk; két, sőt három hétig állt és áll az igásjószág az istállóban. Fiaimat, cselédeimet elvitték katonának, hát bizony ez az egyik is elég sok volna. De hát

Együtt dolgoztak a gyógynövényes kertben. A góbégazdász ugyan minden tárgyból jól tanult, de a *Páter dr.* részéről már az első évben megkaphatta volna a végbizonyítványt.

Még a próba volt hátra, a mit Pista megígért a kedves tanárnak. Otthon apostola lesz a gyomirtásnak, azután a gyógynövények gyűjtésének. Évzáró után vonaton utazott haza és hogy a gyeplőt sem kellett tartania, csupa terveket halmozott egyre-másra a fejében. Már a vasuti kocsik ablakából látta és kellemetlenül meglepte az országutak két oldalán felnőtt töviserdő. Megérkezése után alig gyönyörködött rajta az édesanyja pár pillanatig, a góbégazdász megkezdte apostoli működését.

Az első próba, az első előadási kísérlet az utszéli tövis káros voltáról. A szerető édesanyja jószágos gyönyörűséggel hallgatta az ő akadémiai gazdaszfiát, miként korholja a tudatlanságot, hogyan csépele le az országut szélén nőtt töviseket, a mely még az embereknél is magasabbra nő. . .

Az édesanyja mondani akart valamit a kedves gyermekének, de aztán ráhagyta, hogy beszéljen, hiszen azért tanult az akadémián az édes. Az ifju apostol tovább folytatta hathatós működését. Beszélt, tanított, oktatott, bár maga is belátta, hogy az emberek vagy nem akarják őt megérteni, vagy nem tudják megérteni. A szabadságidő lejárt, Pista készült vissza az akadémiára és bucsuzott Fülöp Ferencz báától, a ki aztán csakugyan a szemébe mondta a góbégazdásznak:

— Hogy az utszéli tövis milyen hasznos, vagy káros, azt, édes öcsém, kérdezd meg az édesanyádtól, aztán a te ostoba akadémiáddal többet elé ne állj! Tudd meg, hogy az életünket mentette meg az a szent burján! (Burján = gyom.)

Páter dr. tövistérítő apostola a saját édesanyjától tudta meg, hogy milyen *szent növény a tövis.*

— Ugy történt, drága gyermekem, hogy most hét esztendeje rettenetes fellegszakadás zudult

hiába mondom, ez így van, de így van ez másokkal is, nemcsak velem. A sok eső miatt járhatatlan az ut, kút jószággal járni nem is lehet. Szóval elég rossz helyzetben vagyunk, nem tudunk pénzhez jutni az ut miatt, hiába van egy kis felesleg terményünk. A tengerinek nagyrésze a legnagyobb gondozás mellett is meg omlik, ha csak hamarosan fel nem etetődik. Szóval sok volna a panaszunk!

Teljes tisztelettel
Biharvajda.

Szörös Mihály,
mintagazda

A szerkesztőség erre a levélre csak azt a megjegyzést teszi, hogy az egész Dunáninnen és az egész Dunántul szinte meg van győződve, hogy náluk volt legtöbb csapadék a szerencsétlen 1915-ben. A baj tehát voltaképpen egész Királyhágón inneni Magyarországra kiterjedt és csak E délyben beszélhetnek arról, hogy náluk még úgy-ahogy tisztességes időjárás is volt ezen esztendőben.

*

A szakirodalom terén is nagyon sok érdemű férfiut ragadott el kö-ünkből a kérlelhetlen halál. Valamennyit, kik jobblétre szendetültek vagy hősi halállal multak ki, felsorolni helyszüke miatt nem lehet, de mindnyáját legőszintébb részvétünk kifejezése kísérte a sírba. Nyugodjanak békében, emléük szí-
vünkben tovább él. A mezőgazdasági szakirodalom két nagyevű halottjának emlékét azonban újra felidézzük, az egyik Rodiczky Jenő, a másik Kossutányi Tamás, mindkettő ezideig pótolhatatlan irt hagyott maga után. Továbbá nem mulaszthatjuk el újból fel-
említeni kegyeletünk érzését azon férfiú emléke iránt, ki habár ő maga nem is volt gazda, de mint a szakírók egyesületének megteremtője, lelke, elnöke, a gazdáknak is részben vezére volt és pártatlanságával a szakirodalom köreiből a különböző szakok képviselőinek együtt-
ézését, egymás iránti tiszteletet, a kölcsönös megbecsülést létrehozta: ez Gelléri Mór volt. Adja a sors, hogy az ő szellemében virágozzék tovább is ezen egyesület. Különben az újra-
választott elnökség, melynek élén Rubinek Gyula tiszteletbeli elnök áll és melynek vezetése Katona Béla elnök pártok felett és párt-
on kívül álló kitünő közigazdászunkra lett bízva, elég biztosítékot nyújt erre nézve. Hogy pedig a mi különleges szakmánk (a mező-

TÁRCZA.

A hárompróbás gazdász.

Írta: *Péterfy Tamás.*

A mióta csak világ a világ és kincses Kolozsváron gazdasági akadémia van, szebb legényt nem láttak ott *Ditrói Pistánál*, az akadémia teljesen jeles hallgatójánál. Az első évi beiratkozásra Csikországból nem vonaton döcögött, hanem kocsin repült. A legtüzesebb székely hegyi lovak vonták a kocsiját. Egyik pej volt, a másik fekete, de a mikor beérkeztek a kincses városba, mind a két ló tiszta fehér volt a habtól. A városi nép megbámulta a fehér habos lovakat, a leányok pedig a gyeplőt tartó, tüzes szemű legényt. Ugyancsak Pista is elnézte a kolozsvári széles utca közepére ültetett gyönyörű szinpompába viruló muskátlierdőt. Talán az egész Csikországon összes ablakaiban sincs annyi szép virág, mint a kincses város utközepén. A leányok pedig igazán szépek. . . De Pistának egyszerre fülébe csengett *Ferenczy*, a szentmiklósi eszeres hangja, kérése, tanácsai: „*Pista fiam, nekünk mindenünk van Gyergyóban, csupán a gazdasági kultúra hiányzik. Te, fiam, apostol lehetsz itthon, csak éppen akarnod kell!*”

A góbégazdászban volt akarat, volt ész és a mi talán a legszükségesebb: kitartás. Már az első felesztendőben úgy nyelte a gazdasági tudományt, mint a gergyói fenyvesek torha talaja a szakadó esőt. Mint elsőéves akadémiai hallgató a *Páter dr.* előadásaiiba gabalyodott bele. Valami gyönyörűséggel beszélt ez a tanár a hasznos és káros gyomnövényekről. A hasznosak ápolásáról és értékesítéséről, a káros gyomnövények irtásáról. A vadon termő gyógynövények hasznáról, melyek a szenvedő emberiség fájdalomainak csillapítói. Az akadémiai tanár fölfedezte Pistában az ő tudományának egyik apostolát.

a határra. Az árvíz elborította a falut. Te akkor első gimnáziumba voltál Csiksomlyóban. Ellepett a víz mindent, bé ment a házakba. Menekültünk a hogy tudunk, szekérral, lóval, meg a bivalyok hátán. A falun kívül nem is igen tudunk tájékozódni a tengervízben. Csupán a jószágos Isten végtelen kegyelme rendelte oda az ut szélére a töviseket, a szabadulásunkra. A tövisek kiállottak az uton a vízből. Csodálatos módon így szabadult meg a nép a tövisek által. Édes fiam, te se bántsd azt a *szent növényt.* . .

Mikor a második évre beiratkozott Pista az akadémián, *Páter dr.* előtt szomoruan számolt be tövisirtó apostoloskodásának szuró tüskével gazdagon borított utjáról. Őszintén elmondotta, hogy Csikországon teljesen hasztalan beszélt az utszéli tövis irtásáról, mert hát így és úgy történt, hogy a tövis szent növény Csikországon. Nemcsak az utszéleken türik meg, hanem a kaszálókon is elkerüli a kasza éle, mert tisztelik, a mint tisztelni illik. . .

A második évet inkább a gazdasági számvetés tudományának szentelte. *Seitried* tanár alapos tudással, teljes lelkesültséggel adta elő a számviteltant és üzemtant. Pista második próbára is elhatározta magát. A székely szeret kereskedni, van érzéke az adás-vevéshez, a számvetéshez. Hátha ezen a téren sikerül bevinni a gazdasági kultúrát? Rövid idő alatt a legkedvesebb hallgatója lett *Seitried* tanárnak. A Suschka-fele egyszerű és kettős könyvvezetést még éjszaka is a feje alatt tartotta. Az *Ormányi* számtartási jegyzeteit álmában felsorolta. Szentül meg volt győződve, hogy a gazdának igazi értéket csakis a teljes üzleti tudás adhat. Mikor a *Hensch* gazdasági üzemtantát is sikerült a koponyájába szedni, a legkomolyabban elhatározta, hogy szülőföldjének elmaradott lakóit boldogítja a gazdasági üzérkedés minden tudományával. A második esztendő végével sikert fog felmutatni apostoli működéséről. Ismét a szó-

gazdasági) e szakirodalom köreiben mennyire megbecsültetik, mutatja az is a többek között, hogy egyik alelnöki állásra Buday Barnát, a Köztelek szerkesztőjét választották.

A gyász esetek között reánk és, lapjainkra nézve a felsoroltaknál is nagyobb fájdalmat váltott ki szívünkől szeretve tisztelt s nagyra becsült laptulajdonosunk és főszerkesztőnk Ordódy László elhunyt, ki május 7-én hősi halált halt az északi harcztéren. Lelkünkől ragadtott magával egy darabot a sötét sir mélyébe. Emlékét szíveinkbe zártuk s az ott élni fog, míg utolsó nem dobbannak ezeka szervek. Legyen neki könnyű a föld, melyet oly forrón szeretett!

*

Ha az 1915. év pénzügyi viszonyaira visszapillantunk, azt állapíthatjuk meg, hogy az egész év leforgása alatt — csekély hullámzásoktól eltekintve — teljesen egyforma volt. Az egész évet a pénzösség s a pénz iránti csekély kereslet jellemzi, a mi természetes következménye a háborús állapotoknak.

Az osztrák-magyar bank kamatlába az egész évben 5% volt ugyan, azonban a magánkamatláb gyakran jóval a bankráta alá süllyedt.

Bár a háború kitörése óta tőzsdeszünet van, azért az értékpapírok forgalma nem szünetel. Hivatalos árfolyamjegyzések nincsenek, de azért a nagy bankok által kiadott árfolyamokból megállapítható, hogy a papírosok emelkedő irányzatot mutatnak. Különösen a májusi offenzíva óta — mióta a harcztéren is a legszebb sikereket aratjuk — emelkednek szemlátomást nemcsak állampapírjainknál, de az iparvállalatok és bankok részvényeinél is.

A folyó évben kibocsátott hadikölcsönök, mint ismeretes, minden reménytel felülmúló szép sikerrel végződtek. Élénk tanujelét adtuk ezzel pénzügyi erőnknek. Hisz magunk se mertük hinni, hogy ilyen erősek vagyunk! Jól esik ezt megállapítanunk, de ha már ezt a tényt leszögeztük, nem hallgathatjuk el azt az óhajunkat, hogy ezt a tőkében rejlő erőt a háború után jobban ki kellene használni. Sok mindent megtanultunk a háború leforgása alatt német szövetségeseinktől. Nagyon helyénvaló volna azonban, ha Németország pénzügyi területén is tartanánk egy kis szemlét, hogy a háború után jelentkező általános gaz-

beli tudományterjesztési módot választotta. Szüenidő alatt hirdette az ígét, járt, beszélt, hódított. Csak az volt a baj, hogy nem igen szóltak hozzá a gazdasági kultúra ígééhez, csak hallgatták és raktározták. Góbé volt és tudta, hogy a mikor a góbé hallgat, akkor olyat gondol, a mit nem tanácsos kimondani. . .

A gazdaság góbé a második tanévi szüenidő végén az öreg góbén, az édesapján próbálta ki gazdasági számtani tudását, hátha végre valaki hozzá szól. Az öreg, ravasz góbé (már mint az édesapja) állotta rendesen, hallgatta türelmesen, de már a végén véleményt nyilvánított, mert a Pista azt mondá:

— Tudja kend, édesapám, a *számító gazda az üzemtervét úgy állítja össze, hogy az a legjövődélmezőbb legyen.* A gabonaféléknél is kiszámítja az előállítási költséget, ráüti a tőkekamat és a polgári nyereség összegét, aztán úgy szabja meg az eladandó gabonakészlet árát métermázsánként. . .

— Megszabja a gazda a fészkes, fekete, fityegős, ropogós, recsegős istennyilat, vagy mit mondok! — zugott közbe az öreg góbé — te talán hírét sem hallottad a papirosbuzás *Zselénski grófnak!* vagy talán meg is halt már, hogy teljesült a kívánsága?! . . .

A gazdasági kultúra fiatal apostola csak pislogott, de az öreg góbé tolytatta:

— Nem tudsz te semmit! Tisztelem az akadémiát. A gazda hiába számít üzemtervét, meg költséget, meg polgári hasznót, mert a gabona árát nem a gazda szabja meg, hanem a tőzsdén a ring, meg a papirosbuzás, meg a börzések. De aztán többet ne halljak gazdaktól csinált gabonaárszabásról, mintha kótyagos volna! Tisztelem az akadémiátokat! . . .

A szentmiklósi esperes, a mikor Pista elpanaszolta az apostolkodás keserűeit, azt mondoita, hogy kövesse a Jézus példáját: „először cselekedni, azután azt megmagyarázni!“ A kézzelfogható példák, még a góbék közt is hatásosab-

dasági fellendülésnél a saját tőkénket okosan és kellően ki tudjuk használni. A háború alatt megtanultunk a magunk lábán járni. Ne felejtjük el ezt a tudományunkat a békekötés után se! (Ne eresszünk idegen tőkét földgáz és egyéb kincseinkhez!)

*

Most, hogy az 1915. évtől bucsuzunk, meg kell emlékeznünk a méhészetéről is, mely tudvalevőleg fontos mellékága a mezőgazdaságnak s hazánkban az újabb időben a fejlődés örvedetes jeleit mutatja.

A lefolyt év általánosságban kedvező volt. A tavaszi fejlődés kifogástalan. Az akáczfavirágzás alatt igen kedvező idő járt, úgy, hogy ez a folyó évben szokatlanul hosszú ideig 16—18 napig tartott, míg normális körülmények közt 8—14 nap alatt vége szokott lenni az akácvirágzásnak. A tisztessfü is szokatlanul dusan viritott, de erre már nem járt olyan kedvező idő s így a méhek nem is használhatták azt kellőleg ki. A hegyes vidékeken itt-ott elhangzott egy-egy panaszos szó is, ez azonban csak szórványos jelenség volt. Elmondhatjuk, hogy jó közepes esztendő volt, helyenkint határozottan bő. E sorok írója pl. 40 kg. mézfelesleget szüretelt átlagban kaptárként, ennél többet pedig a legoptimistább méhészt se mer remélni.

A viasztermés a rendes keretek között mozgott, a kereslet azonban roppant élénk s így nagyon felszökött az ára. Már olyan hangokat is hallottunk, hogy 1 kiló mülépnek jövőre 10 korona lesz az ára, ez pedig egészségtelen állapot.

A méz ára egész évben magas volt. Október közepén pedig hihetetlenül felszökött, ebből azonban kevés haszna volt a méhészeknek, mert ekkorra a készletek legnagyobb része már a közvetítő kereskedelem kezében volt.

Mivel a méhek bő mézkészlettel s sok fiatal néppel mentek telelőbe, az áttelelés eredménye biztosan jó lesz s a méhészek reményteljesen várhatják a következő év áldásait. Adja isten, hogy minden reménységük valóra váljék.

*

Boldog karácsonyt és újévet kíván minden olvasójának a

Gazdasági Lapok
szerkesztősége.

bak. Tanulmányozd a maroshévi melegforrást *Borszéký Soma*, a „nagy székely“ iratai nyomán, aztán cselekedj, hogy a nép megértse szavaidat.

Pistának a gazdasági akadémia harmadik és utolsó éve igen nehéz feladatokat hozott. Hanem szorgalma és kitartása csodálatos vala. Itt volt a harmadik próba ideje. Közben egyik nagy-néje szép összeget és házat hagyott rá Maroshévizen, a mi megmutatta az utat a gyergyói nép boldogítására. Először is áttért a gazdasági ipar tanulmányozására. A székelynek ipar kell, ezen a téren jövője van. *Borszéký* bácsi is ezt hirdette holtá napjáig, csak annyiban tévedett — Pista szerint — hogy nem a gazdasági iparon kezdette.

A hévizi kenderáztató valami pompás vállalatnak mutatkozott. Megírta erről a tanulmányát és az akadémiában ő vitte el az első díjat. Közben intézkedett, hogy a terv megvalósuljon. Az örökséget beruházásokra fordította. A próbák pompásan beváltak. A hévizi melegforrás vizében a legvastagabb kóróju kender is kiázott három nap alatt teljesen, szépen, míg a hidegáztatóban 14—16 napig kecmeregtek az iszapban. Pistának a gazdasági akadémia végzése után egy szép vállalat gazdag világa kínálkozott. Csak még most lesz ő igazi apostol. Kezében az áztatót len és kender selyem szálaival, a melyhez hasonló fényes-fehér szálat a belgiumi Lysfolyó sem adott ki a vizéből soha.

A próbaév bevált. Szakembert a kereszteri kenderbevitől csalt el. Pénz volt az örökségből. A gyergyói len és kender világhire már fonal alakjában a kezében volt. A vállalat neki lendült és mindazt Pista távolról, Kolozsvárról rendezte, még a jeles gazdasági akadémiai végbizonyítvány előtt. A diplomanyerésről levélben tudatta szüleit, ő pedig a hévizi kenderáztatóhoz sietett. A vonaton elgondolta, hogy micsoda gyönyörű meglepetés lesz a szentmiklósi esperesnek, a mikor a selyemfinomságu gyergyói lent és kender a kezébe adja.

Az igavonó állatok pótlása kis munkabírasú motorokkal.

Irta: *Vladár Endre*,
okl. gépészmérnök, gazd. akad. s. tanár.

A mezőgazdasági természet körül mindig komolyabb bajokat kezd okozni a háborúval kapcsolatos mezőgazdasági munkáshiány, valamint az igavonóállatoknak egyre csökkenő száma és gyengülő minősége. Különösen érezhető ez a középeurópai államokban.

A gazdasági munkás- és igasállathány azonban nemcsak a háború idején okoz nehézségeket, hanem nagy bajoknak lehet forrása majd a háború után is, mert sem a hiányzó munkásokat, sem a megfogyatkozott állatokat egyhamar nem pótolhatjuk.

E sorokban nem kívánunk foglalkozni a gazdasági munkáshiány kérdésével, hanem rá óhajunk mutatni arra, hogyan lehetne a mezőgazdaság másik nagy baján: *az igavonó állatok megfogyatkozásán* legalább némileg segíteni.

Mindenki előtt világos, hogy az igasállatokat egyedül pótolni tudó munkaforrás csak a gép lehet, mert elvégre is minden valószínűség szerint már túl vagyunk azon a koron, mikor állatok hiányában legyőzött rabszolgákat fogtak az eke elé.

A gazdasági szántóföldi munkák között legtöbb energiát fogyaszt a szántás, valamint a vele kapcsolatos egyéb talajművelő munkák, az energiafogyasztás szempontjából mindjárt utána következik az aratás és végül jön a vetés munkája.

A közép- és nagybirtokok az állathányt a szántási munkáknál *szántógépekkel* igyekeznek pótolni. Azonban a szántógép legfeljebb a közép- és nagybirtokokon segíthet, sőt még itt is csak elvétve, mert a kereslet e gépek iránt annyira megnövekedett, jobbfajta szántógép meg olyan kevés van, hogy örül, aki csak közepes minőségűt is kaphat. A kisbirtokos gazda ilyen 40—60 lóerős szántógépet egymaga természetesen nem vehet és — sajnos — úgy látszik, a gépszántás szövetkezeti alapon nem tud nálunk virágozni. A bérszántó vállalatok kisbirtokosoknak nem szívesen szántanak, sőt sokszor ha akarnának, sem tudnának, mert a néhány méter széles és gyakran 800—1000 méter hosszú táblá-

Maroshévizen leszállt a vonatról, hogy az áztatótelepet fölkeresse, az ő gyakorlati emberét üdvözölje, de feleuton megtudta, hogy a telep leégett az éjjel. . .

A Keresztúrról hozott szakemberét félesztendőre kifizette és szomoruan utazott haza szüleihez, a kiknek még tudomásuk sem volt erről a gazdasági vállalkozásáról. A vonaton úgy határozott a góbészéval, hogy ha már nincs kenderáztatótelep, legalább ábrándozik róla. Ugy adja elő a dolgot, mintha most akarná létesíteni. És ekképpen is cselekedett. Szülei a jeles oklevélnek igen megörültek. Hanem a hévizi kenderáztató tervének szép szavakban elmondás után a Pista édesapja elővette a jobbik esztét, mert itt már pénzről is volt szó, nemcsak apostoli működésről.

— Tudod, Pista fiam, ezzel már elkéstél, mert Mihály bátyádnak, vagyis unokabátyádnak van már Hévizen kenderáztató tava. Az igaz, hogy hideg tóvizben. Az is bizonyos, hogy 14—16 napig ázik benne a kender, de az a legbizonyosabb, hogy Mihály bátyád, a milyen embernek én ismerem, a te híres kendergyáradat felgyujtaná — csupa irigységből. . . Hát még gondolkozol erről? . . .

— Nem én, édesapám!

— Vedd el inkább a Mihály bátyád leányát. Kapsz vele hatvanézer koronát készpénzben, kétszerannyit örökségben, aztán boldog lehetsz, fiam.

Nem én, édesapám! — tört ki a góbégazdász-apostolból a keserűség — csak nem veszem el egy gyujtogató leányát. . .

Visszament Kolozsvárra a hárompróbás gazdász, a hol még az utcán is több muskátli virit, mint egész Csikországnak az ablakokban. Hivatalos ember lett. Megházasodott ház nélkül, de megírta a szentmiklósi esperesnek, hogy még a hárompróbás gazdaságában is bajos dolog prófétáskodni a házjában, „a hol annyi gyöngyvirág van“ és a tövis szentnövény.

kat gőzekével felszántani nagyon körülményes.

A kisbirtokosnak tehát olyan gépre kell szert tennie, mely legfeljebb 2—3 ló munkáját pótolja, amellet olcsó, egyszerű és mozgékony. Az ilyen gép teljesítőképességét egy tulajdonos is kihasználhatja, s így a gép megmenekülhet a közös tulajdonoknak rendszerint szomorú közös sorsától: a korai pusztulástól.

Az a kérdés már most, lehet-e ilyen kis géppel eredményes munkát végezni; vagy részletezve a kérdést: megvalósítható-e a gondolat technikailag s ha igen, hasznos lesz-e az a gazda kezén?

A merész technikai ujitások hazájában, Amerikában már évek óta használnak szántóföldi eszközök mozgatására kis, 2—6 lóerős robbanós motorokat, tulnyomóan benzínmotorokat, melyeket közvetlenül rászereznek az illető eszközre. Néhány angolországi gépgyár is foglalkozik ilyenek készítésével. E készülékek között talán legérdekesebb a 70. ábrán látható egytestű benzínmotoros eke, mely első pillantásra csak annyiban különbözik a közönséges fogatos ekétől, hogy az

fogásoktól teljesen elütő kezelésmódra áttérnie.

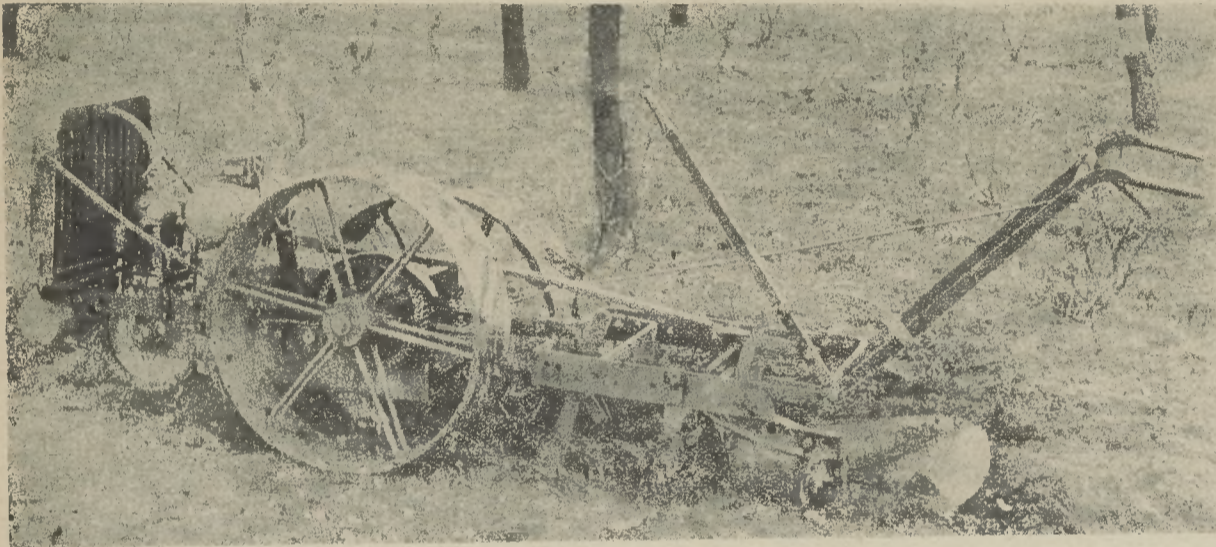
A motor és tartozékai, valamint az egész ekének erősebb, masszívabb szerkezete természetesen megdrágítja a készüléket, azonban arra kell gondolnunk, hogy manapság egyetlen ló, vagy ökör ára 1500—2000 korona körül jár és ha az ilyen egyszerű motoros ekét valamelyik gépgyár mint tömegcikket gyártaná, az előállítási ár jelentékenyen esnék. Igaz, hogy egy ló, vagy ökör más munkákhoz is használható, de ugyanez az előny megvan a motornál is, melyet a gazda könnyen felhasználhat otthon különböző gépek: szeveskavágó, morzsoló, daráló, stb. hajtására. Sőt pusztán mint ekemotor is érvényesülhet, ha két gazda közösen vásárol egyet és különösen hasznos lehet akkor, ha mindegyikben megvan a lelkiismeretesség és a hozzávaló érzék a gép rendbentartására. Az eke kiválóan alkalmas lehet bokros, fás területek, kertek felszántására is, ahol az igásállatok nehezen mozoghatnának.

A most ismertetett készülék szántásra készült és a motor esetleges egyéb alkalmazása csak mint mellékes haszon jön számításba. Hogy nemcsak ekeszántáshoz, hanem más

erősíthető (e két utóbbi a rajzon nem látható). A kormányozhatóság végett a traktor és vonórud között elől csuklószzerű összeköttetés van. Ha a traktorral ekét, vagy más eszközt vontatnak, akkor ezeket a két hátsó futókerék után akasztják, ha ellenben valamit fuvaroznak vele, akkor a futókerékeket az üléssel együtt leszerelik, a traktorrudat a teherkocsi rudjához erősítik s a vezető kocsis módjára a kocsiülésen foglal helyet, vagy esetleg áll. A kanyarodás úgy történik, hogy egy kormányzókészülék bekapcsolása által a traktor a vonórud elején levő erős csukló körül többékevésbé elfordul. A kormányzókészüléket a kocsis hátulról két «gyeplő» segítségével igazgatja, aszerint, hogy melyik irányban kíván kanyarodni, míg egy harmadik gyeplővel induláskor, vagy megálláskor a motort ki- és bekapcsolhatja.

Ennek az elrendezésnek az az előnye mindenesetre megvan, hogy a kanyarodás biztonságban történik, mint sok más traktornál.

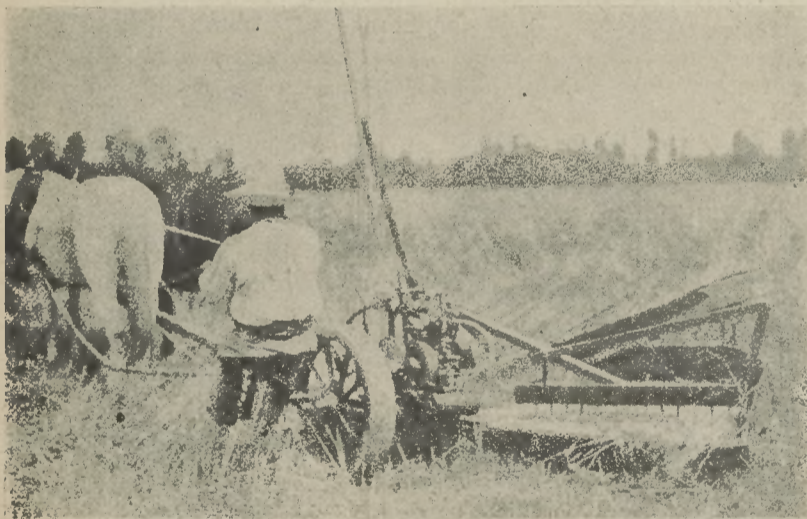
A kis benzínmotoroknak egy egészen különleges alkalmazási módját találjuk az aratógépeknél, amennyiben egyes gyárosok az aratógépekre kis benzínmotort erősítenek,

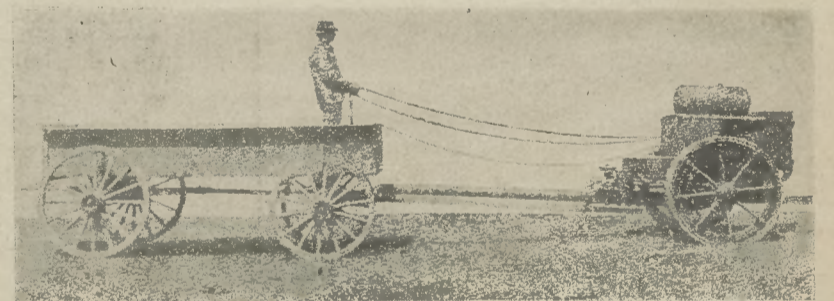
70. ábra. Egytestű, benzínmotoreke.

71. ábra. Kistraktor szántás közben.

73. ábra. Motoros marokrakó aratógép.

72. ábra. Amerikai traktor az igásállat pótlására.

ekekeret elülső részén egy kis egyhengeres benzínmotor foglal helyet, nem sokkal nagyobb, mint egy kerékpármotor s az eke két járókerékét hajtja. A járókerékek egyike — úgy mint a taligakerékek — a barázdában fut, míg a másik a tarlón jár; az elsüllyedés meggátlására mindkettő széles koszuval bír, a csuszást pedig a koszuukon elhelyezett kapaszkodó bo-dák akadályozzák. Az eke vezetésére hátul ekeszarvak vannak, az eke-vezető tehát a barázdában gyalog jár a gép után, de kezeügyébe esnek a motor járásának szabályozására, ki- és bekapcsolására, valamint a kormányzásra szolgáló emeltyük. Az eke külső alakjának nagy hasonlósága a fogatos ekékhez arra enged következtetni, hogy a szerkesztő — a gazda konzervatív természetét tartva szem előtt — már a külső formával is mintegy bizalmat akart kelteni a készülék iránt s abban igaza lehet, hogy a gazda szivesebben vesz kezébe olyan eszközt, melynek alakja már ismeretes előtte s önként nem kell a régi megszokott, begyakorolt kéz-

talajmivelő munkákhoz: boronáláshoz, tárcsázáshoz, hengereleshez, továbbá aratógépek vontatására, valamint fuvarozásra is használhassuk a motort, ahhoz már olyan kis, 3—8 lóerős traktor szükséges, melynek vonóhorgába ezek az eszközök külön-külön beerősíthetők. Egy ilyen kis traktort tüntet fel a 71. ábra szántásközben, egy eketesttel. E gépek vezetői már a gépen ülnek, úgy, hogy a kis traktorok nemcsak a vonóállatot helyettesíthetnék, hanem olyan egyén is kezelhetné őket, kinek valami fogyatékosága miatt a járás nehezére esnék.

Teljesen amerikai izü vontatóberendezést mutat a 72. ábra, melyről már pusztán érdekessége miatt is említést kell tennünk. Ugy látszik, ennek a traktornak szerkesztőjét is az az elv vezérelte, hogy a gazda könnyebben megbarátkozik az olyan géppel, melyet úgy kezelhet, mint egy lovat. A traktor két járókeréken mozog s a keret hátul egy kb. 3 m. hosszú rudban folytatódik, melynek végére két alátámasztó futókerék és egy kocsisülés

melynek csak az a hivatása, hogy marokrakógépnél a vágó- és marokrakó készüléket, a kéveköttőgépén, azonfelül a kötözőművet is működésben tartsa, azonban a gépet a tarlón ló vontatja tova. Egy kéveköttőgép teljes működtetéséhez kb. 180—220 kg. vonóerő kell; ebből mintegy 100—120 kg. a vágáshoz és kötözéshez használódik fel, míg a megmaradó 80—100 kg. a gép továbbmozgatására szükséges. Ha már most a vágás és kötözés

munkáját a motor végzi, akkor a vonóállatnak mindössze 80—100 kg. vonóerőt kell kifejtenie és míg egy közönséges kéveköttőgépbe 3 erős lovat kell fognunk, addig a motoros aratógépet két ló is könnyen huzza. Marokrakó aratógépet motor esetén 1 ló is könnyen vontat (73 ábra.)

Az eddigiekben még nem meritettük ki minden szántóföldi alkalmazhatóságát a kis motoroknak, mert pl. a szintén tekintélyes igaerőt lekötő vetési munkák is szóba jöhetnek. Valóban történtek is néhány éve kísérletek ebben az irányban,* az eredmény biztató is volt s hogy azok alapján a motoros vetőgépek gyártása nem indult meg, az egyrészt a gyárosok nemtörődömségén, másrészt azon mult, hogy annak idején a fogatos erő drágasága, vagy hiánya még nem volt annyira érezhető. Természetes, hogy a szántóföldi eszközöknek kis motorokkal történő mozgatása nincsen mentve bizonyos hátrányoktól sem. Elegendő, ha ezek közül csak néhányat sorolunk fel.

* A magyarvári kísérleti állomáson Rády Albert motoros vetőgéppel.

Mindenekelőtt a kis motorba fektetett tőke nem használható ki olyan mértékben, mint az igavonó állat, melyet helyettesíteni van hivatalva: alkalmazhatóságának tere korlátotabb. Az igás állatot a legkülönbébb munkákra befoghatjuk, jobban tud alkalmazkodni a talaj és az utak különböző állapotához s az eszközt, vagy kocsit még ott is elhuzza, a hol a motor már nem bírná. Ezzel szemben a motor azzal az eszközzel dolgozik legjobban, melyhez szerkesztették: ekemotor szántásnál, aratógépmotor aratásnál s az esetleges mellék munkákat már rendszerint kevésbé jól végzi. Váratlanul fellépő nagyobb akadályoknál a vonóállatrövid időre sokszorta nagyobb erőt is ki tud fejteni, a motor ellenben — ha csak jó erőre nem készítjük — ilyenkor gyakran megáll.

Van végül még egy káros jelenség, melyet elkerülni igen nehéz, sőt lehetetlen s mely többé-kevésbé minden kisüzemnél fellép a hozzá hasonló, de nagyobb munkabírásu üzemekhez képest: kisebb gépberendezés a motor munkáját nem képes olyan mértékben hasznosítani, mint a nagyobb; mint mondani szokták, a kisebb berendezésnek *rosszabb a hatásfoka*. Innen van, hogy minél nagyobb munkabírásu pl. egy szántógép, annál kevesebb fűtőszert fogyaszt el ugyanazon terület fel-szántásakor.

A kis munkabírásu motoros gazdasági eszközök mindeme hátrányai azonban csak addig lehetnek akadályai elterjedésüknek, amíg az őket helyettesítő igavonóállat alkalmazása olcsóbb. Ez így volt a múltban, a boldog béke idején s lehet, hogy így lesz valamikor a jövőben, azonban jelenleg és előre láthatólag jó néhány esztendeig a fordított állapot uralkodik és fog uralkodni és meg kell gondolnunk, hogy végeredményében mindennek használhatósága relatív természetű, mint ahogy megesszük a rosszabb almát is, ha a kosárból már elfogyott a java.

Ezért valószínűleg nem volna hiábavaló, ha a figyelem az itt ismertetett elv felé terelődne, ha a gyárosaink ilyen gépek tanulmányozását, szerkesztését és kipróbálását munkakörükbe felvennék, gazdáink pedig az általános közöny köpönyegét levetve, azok iránt komoly érdeklődést tanúsítanának.

A munkanapló.

Irta: Várady Szabó János, nyug. urad. főtiszt.

A nagy haboru hatalmasan rámutatott termelésünk ama fogyatékoságaira, a melyek a közéletmezési- és egyéb viszonyaink szervezetlenségével egyetemben azt a nagy drágaságot szülték, a melynek lidércszerű nyomása alól, aligha fogunk hamarosan megszabadulni és a míg ez minket már már az agyongyötréssel és az éhhalállal fenyeget, addig a németeknél az alig szám-bavehető mértékben jelentkeznek. Ebből is láthatjuk, hogy a németek ezen a téren is mennyivel előttünk és felettünk járnak, mert náluk mindent az előrelátó számítás és a „német al-poszág“ jellemző, ami minden téren utánzásra tart-hat számot, különösen azok részéről, a kik mindenkor a dolgok könnyebb végét keresik és mindent csak a kényelmes oldalról tekintenek. Kiváltképpen mi magyar gazdák tanulhatunk nagyon sokat a németek alaposágától, a mely

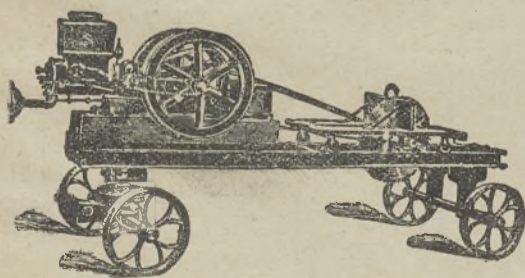
ott a gazdálkodás gerinczét képezi és a gazdaságot olyan üzletnek tekinti, a melynek minden mozzanatát alapos számítás kell, hogy megelőzze, vezesse, kísérje és koronázza, hogy annak megindítása, menete és eredménye mindenkor, legyen az jó, vagy rossz, világosan álljon előtte. Nálunk ez a számítás és számolás nagyon szűk korlátok közé van szorítva és minden élenkség nélkül mozog és éppen ez egyik kerékkötője termelésünk előrehaladásának. Mert nem tudjuk komolyan felfogni és elbírálni azt, a mi reánk nézve előnyösebb és melegebbünk inkább csekélyebb eredménnyel, csak az valahogyan terhet ne rójjon reánk és munkát ne okozzon, egyszóval kényelmünkben meg ne zavarjon az. Így marad azután sok minden tényező ki-használatlanul és eredménytelenül, a minek következtében a legjobb esetben is csak »egy«, egységet termelünk ott, a hol legalább kettő termelésére nyílt volna alkalom, mert hiányzott ahhoz az akarat és a számolni és számítani tudás és akarás, vagy ha ez meg volt is, de nélküle voltunk annak a kitarásnak, a mely a megkezdett munka eredményét biztosította volna.

A gazdaságban szereplő termelési tényezők közül a munkaerőnek a számbavétele és elszámolása részesül nálunk a legmostohább elbánásban, pedig hogy ennek a beállítása és megindítása az első alapvető tényező működésünknek. A gazdasági munka napról-napra nyer fontosságában és az általa igénybevett forgatóke összességében olyan értéket képvisel, hogy már ennél fogva is nagyon számottevő tényezője lett termelésünknek, mig nem emez értéknövekedésével egyszersmind annak hozzáférhetősége és kiállthatósága és kiállthatóságának lehetősége is súlyosbodván, annak előállítási ára ma már — a háboru viszonyok következtében is — alig megfizethető olyan értéket képvisel, a melyet a gazdasági munkáknak időhöz kötöttsége, különös nagy jelentőséggel ruház fel és lehetetlen magas értékre emel. A gazdasági munkának nagy értéke tehát nyilvánvaló, de jelentősége különösen a háboru miatt lép előtérbe annyira, hogy tetőpontját valószínűen a háboru utáni időkben fogja elérni. Így hát valóban elérkezett az ideje annak, hogy a munka költségeit megfelelőképpen figyelmünkre méltassuk.

Ugyanis nálunk a múltban azt látjuk, hogy a gazdasági munkaerő számbavétele és elszámolása s egyes esetekben a kettős könyvvezetés igényeitől eltekintve, vajmi kevés helyen részesült, az azt megillető elbánásban és méltánylásban. Mert a kézierőnek még azt a részét, a melyet készpénzzel fizettek ki — különösen a tisztizelés alatt álló birtokokon — még csak kimutatják és elszámolják, de azt az egyes üzemágak szerint itt is csak nagyon ritkán osztják fel a terményekben, vagy másféle a naturálékban kiszolgáltatott járandóság pedig többnyire értékelés nélkül marad, mivel az ennek kimutatásához szükséges, valamint a fogatos erő hovafor-dítását feltüntető feljegyzések, vagy hiányoznak, vagy ha vannak is, olyanok, hogy a dolog érdemét tekintve, teljesen hasznavehetetlenek. Pedig az igazi spekulatív gazdát az érdekli, hogy nekie „mi mennyibe kerül“, hogy ez alapon intézkedéseiben a kellő változtatásokat és módosításokat eszközölhesse, erre pedig csak a helyesen és pontosan vezetett feljegyzések szolgáltatják az alapot.

Ezeknek a feljegyzéseknek egyik lényeges részét a fogatos- és a gyalogos erőnek a hovafor-dítását feltüntető jegyzék: a *munkanapló* képezi. Ebből tudjuk gazdasági munkánk beosztását és a rendelkezésre álló munkaerőnek minden lépését ellenőrizni, ennek alapján győződünk meg arról, hogy a gazdálkodás tulajdonképpen az anyag és erő helyes beosztásán alapszik, valamint, hogy ennek a segélyével tekinthetünk be üzemünk mélyébe és vehetjük észre a hibákat és mulasztásokat, melyek üzemünk eredményét befolyásolják, egyszóval ennek *segélyével olyan tudás birtokába jutunk, a mely a gazdaság vezetésében és irányításában ama szövénekül szolgál, a melynek fényénél nemcsak látóköriünk szélesbedik és felfogásunk és nézeteink tisztázódnak, hanem gazdaságunk is olyan szilárd alapot nyer, a melyen az biztosan haladhat ideálunk: „az állandó és legmagasabb tiszta jövedelem“ elérése felé.* És valóban csodálkoznunk kell azon a nagy közönyön, a melyel nálunk ezen a téren találkozunk és ennek okát, szerény véleményem szerint abban látom, hogy az illetők vagy nem tudják azt, hogy a munkanapló helyes vezetése „mit“ jelent, a minek csak az iskola lehet az oka, vagy félnek az azzal járó munkától. Iskola alatt itt, nemcsak az akadémiákat, hanem főként a gyakorlat iskoláját értem, mert bizony nem sok olyan főnök (princzipális) akad, a ki a munkanapló vezetésének nagy jelentőségét, az itt vázolt értelemben nemcsak tudja és érti, de a ki azt másokkal is megértetni képes és hajlandó volna. A mi pedig az annak vezetésével járó munkát illeti: arra nézve mondhatom, hogy az sem nem sok, sem nem nehéz, ha az »ez irányu köteleességét, mindenki és mindennap pontosan teljesíti és elvégzi.«

A *munkanaplónak olyan praktikus beosztással kell bírnia, a mely egyrésztől a bejegyzéssel járó fizikai és szellemi munkát a minimumra redukálja, másrésztől pedig az iránta táplált igényeket is kielégíti, vagyis, a melyből könnyen áttekinthető módon megszerezhetjük majd azokat az adatokat, a melyek nekünk ahhoz szükségesek, hogy a különböző termelési ágak jövedelmezőségét tisztán lássuk magunk előtt.* Ezen célból nagyon fontos, hogy mindennemű tényleg végzett munka, a gazdaság ebbeli igényei szerint megfelelően csoportosítva *naponta* a munkanaplóba pontosan bevezetessék. A mint tudjuk: a tényleges gazdasági munka alapját a napi rendelkezés (dispozicio) képezi, a melynek az utolsó igavonó állatig és minden egyes gyalogosra kiterjedő részletességgel úgy kell megtörténnie, hogy ahhoz kétség ne férhessen, mert csak ez esetben lehet a munka beosztása minden igényeket kielégítő pontossággal végrehajtva és csak ilyen rendelkezés mellett lehet a közegeket és a munkát ellenőrizni és ilyen mellett nem okoz nehézséget a munkanapló vezetése. Ezért tehát, de még a rend kedvéért is a napi rendelkezésnek a *kellő számításal, előrelátással és körültekintéssel* írásban kell történnie olyképpen, hogy ugyanez a jegyzék, a tényleges végrehajtás szerint átjavitva, a munkanaplóba való bevezetés alapjául szolgáljon. Ez ezt a célt akkor szolgálja a legmegfelelőbben, ha az az egynemű munkákat lehetőleg csoportosítva tartalmazza. Ezt a rendelkező lapot, a ki azt kézhez kapja, a

A legjövödelmezőbb befektetés WATERLOO MOTOROS FÜRÉSZEK

benzin, benzol, nyersbenzol és vilamos üzemre.

Óriási teljesítőképesség! — Elenyésző csekély üzemköltség!
Bámulatos egyszerű kezelés! — Legnagyobb üzemtisztaság!

Dénes B. Betétitársaság,

Budapest, VI. kerület, Vilmos császár-ut 61/G. szám alatt.

Sok munkást takarít meg!

Sürgőnycim: Dénes 46-03.

valóságnak megfelelően átjavitja és ugyanazon nap estéjén annak szolgáltatója át, a ki a munkanapló vezetésével van megbizva, ki is azt azonnal »mindig ugyanazon napon ellenőrzi és elkönyveli«. Az ugyanazon napon történő ellenőrzést és beírást azért hangsúlyozom, mert a munka napján az esetleges tévedések inkább helyre hozhatók és elkerülhetők, mint később. És a ki ezt átérti és át is érzi: mondhatom, hogy annak nagy öröme telik ebben a munkában és azt semmi esetben sem tartja tehernek.

A helyesen és pontosan vezetett munkanaplóban egy olyan ragyogó és fényes tükröt nyer a gazdaság, a mely mindenkor »igazat« és »őszintén« mutat és talán éppen ez oka annak, hogy tőle olyan sokan idegenkednek. Pedig saját tapasztalásomból mondhatom, hogy ez a »kérelmelhetetlen kritikus« gondolkozni és számítani tanít meg bennünket, a mire pedig, a milyen nagy szükségünk lett volna a múltban, olyan nagy szükségünk van ma, de sokszorosan nagyobb szükségünk lesz »holnap.« És e nélkül csakis a sötétben tapogatózhatunk, de az üzemünket illető kérdésekben: helyes és igaz, megbízható és valódi adatokkal nem rendelkezhetünk és a legnagyobb önámítás a helyesen vezetett munkanapló igénybevétele nélkül rendelkezésre álló adatokat ilyenekül tekinteni.

Hej! de sok mindent másként fogunk cselekedni és elintézni, ha a munkanapló megfelelő adatai szolgálnak azok és gondolkodásunk alapjául!

Ezuttal csak általánosan óhajtottam a figyelmet a munkanaplóra felhívni, majd a továbbiakban annak a mintájával és a vezetésére vonatkozó utmutatással is szolgállok.

A tavaszi buzáról és az őszi buza téli vetéséről.

Írta: Legány Ödön, gazd, akad. tanár.

(Együttal felelet: Meddig lehet őszi búzát és rozsot vetni? és a tavaszi buza vetési ideje című kérdésekre.)

Sohase érte a gazdákat oly váratlanul a korai fagy, mint az ez évi november hó utolsó napjaiban beköszöntött 10 fokos hideg. Igaz, hogy ez nem tartott sokáig, mégis elég volt ahhoz, hogy elvegye kedvét több gazdának a továbbvetéstől és szántástól), mert egynehány nap múlva alig maradt nyoma a hónak, a hőmérő ismét hirtelen felszállt és sajnos egy-két derűs nap után az eső vette át uralmát, hogy ismételen megakadályozza a megfogyott őszi és kézi, valamint a kedvezőtlen időjárás miatt elmaradt vetési- és talajmivelési munkálatok végzését.

Mivel a kenyér biztosítása végett a közérdek is azt parancsolja nekünk, hogy minél nagyobb területünk legyen búzával bevetve, gazdáink közül igen sokan a normális időben el nem vetett őszi buza helyére tavaszi búzát szándékoznak vetni s ezért a tavaszi buza vető-

magja iránt oly élénk az érdeklődés, hogy emiatt méltán aggódhatunk, hogy tavasszal fog-e elegendő és megbízható vetőmag rendelkezésre állani.

A buza vetőmagjáról nem lehet azt megállapítani, hogy őszi vagy tavaszi búzával van dolgunk. Csak miután tavasszal elvetettük, látjuk a szárbaindulás idején, hogy csak bokrosodik, de szárba menni sehogy sem akar, vagy csak hiányosan. És csak ekkor jövünk rá arra a szomorú tapasztalatra, hogy tavaszi buza helyett őszi búzát vetettünk, hogy a tavaszi búzáknak vett vetőmaggal becsaptak bennünket. Hogy tehát az ezt követő perlekedéstől megmeneküljünk s hogy az ilyen közérdeket is sujtó visszaéléseket redukáljuk, el ne mulasszuk a tavaszi buza vetőmagját irásos garancia mellett vásárolni.

A ki a tavaszi buza vetésére szánta magát, az sohase remélje azt, hogy annyi és olyan termést fog nyerni, mint az őszi buza után. Hiszen normális időkben éppen azért oly alárendelt jelentőségű a tavaszi buza termesztése, mert jövedelmezőség tekintetében még a zabnak is mögötte marad. Igen gyakran csalódott már a magyar gazda a tavaszi búzában s ezért nevezték el »tavasz búzá«-nak. A tavaszi buza termesztése tehát a legtöbbször egy szükséges rossz, mert kockázatos. Ugyanis a tavaszi időjárásnak éppen a buzatermő vidéken roppant szeszélyes, gyakran átmenet nélküli, hirtelen felmelegszik (miként ez év tavaszán is), s ilyenkor a tavaszi buza bokrosodása abbamarad, hirtelen szárbamegy, még mielőtt megsűrűsödhetett volna, ritka marad, kevés terméssel fizet. Hogyha azután a megváltozott időjárás miatt a kalászhányás késlekedik s a szemképződés idején ismét forróság lép fel, a mag nem tud teljesen kifejlődni, apadtszeművé lesz. Könnyen érthető ezután, hogy a tavaszi buza csak akkor nyújt kielégítő termést, ha a tavaszi időjárás első fejlődési szakának kedvez, ha egyenletesen és erőteljesen megbokrosodhatik és ha érése idején nincsenek túlságosan forró napok.

A tavaszi buza termesztésével együttjáró kockázatot tetemesen csökkenthetjük azáltal, ha a vetést a lehető legkorábban fogantositjuk, mert így, mire az időjárás felmelegszik, a tavaszi buza annyira megbokrosodott, hogy egyenletes sűrűsége miatt és a korai vetésnek tulajdonítható korábbi beérés folytán elég jó termésre számíthatunk.

A magyaróvári gazdasági akadémia növénytermelési tanszékének kísérleti terén 1906. és 1914. év tavaszán végeztünk tavaszi búzával kísérletet az irányban, hogy a vetési ideje mennyire befolyásolja a termés nagyságát és minőségét s ennek eredménye a következőkben mutatkozott:

A tavaszi buza sikerültének tehát egyik alapfeltétele a korai vetés, amit akkor végezhetünk biztosabban, ha a talajt még őszi szántjuk meg. A megenyhült deczemberi idő-

járást e szerint arra kell felhasználnunk, hogy úgy a tavaszi buza, valamint a többi tavasszal korán vetendő növények talaját azonnal felszántassuk és folytassuk e munkát egész télen át. És csak akkor pihentessük az ekét, ha annak járását a fagy, avagy a talajnak túlságos nedvessége megakadályozza.

De nemcsak a korai vetéssel, hanem a termesztendő tavaszi buza fajtájának helyes megválasztásával is lehet némileg a tavaszi buza sikerültét létesíteni. Az Alföldön feltétlenül a koránérő rövid tenyészidejű tavaszi buzafajtákat kell választanunk, amilyenek: a közönséges magyar szakállas tavaszi buza, a Champlain-buza, a magyar járó- vagy váltó-buza. Ezen utolsóról meg kell jegyezni azt, hogy ezt felváltva egy évben őszi, más évben tavasszal kell vetni, de kivételesen két egymást követő évben is lehet tavasszal vetni. Valamennyi közül ez igényli leginkább a korai vetést s ez a magyarázata annak, hogy a fenti terméskimutatás szerint ez mutatott nagyobb terméskülönbözetet. Már a dombvidéki gazdaságok könnyebb sorban vannak a fajta megválasztását illetőleg, mert itt nem kell okvetlen ragaszkodni az előbb felelített honos és meghonosított fajtához, amennyiben itt már a nyugati országokból származó, későbbben érő fajtákat is használhatjuk, pl. a Bordeaux vagy a schlanstedti tavaszi búzát. Talán nem lesz fölösleges hangsúlyoznom — amennyiben erről igen sok gazda megelégedik —, hogy a tavaszi buza vetőmagjából 15—20 %-kal több kell, mint az őszi búzáéból.

A ki gazdáink közül a tavaszi buza termesztésével — talán mert már egyszer csalódott benne —, nem akar foglalkozni és az őszi buza vetésével eddig még nem készült el, annak csak azt ajánlhatom, hogy használja fel a derűs napokat s folytassa e munkát akár egész télen át. Hogy ez minden nagyobb kockázat nélkül végezhető, azt több megbízható tudományos és gyakorlati tapasztalatok igazolják.

Az 1913. évben magam is behatóan tanulmányoztam azt, hogy meddig lehet az őszi búzát vetni. Ezen célból november 19-től 1914. április 1-ig, azaz 21 héten át hetenkint 2—2 cserépben vettem el olyan őszi búzát, melyről bizonyos voltam, hogy az tavasszal elvetve szárba nem indul. Ezen kísérlet eredményét (lásd 74. ábrát) abban foglalhatom össze, hogy a február 11-ig elvetett buza (14 cserép) elfogadható fejlődést és magtermést adott, a február 18-tól márczius 18-ig vetett buza (15—19 cserép) még hiányos szárbaindulást mutatott ugyan, de oly silány fejlődést és semmit sem érő magot szolgáltatott, hogy az ebben az időben vetett buza hasznát nem hozott volna. Végül a márczius 18-ika után vetett buza szárba sem ment (20—21 edény.) Erre a kísérletre — melyet e télen át kiegészítve folytatok — és mások gyakorlati tapasztalataira hivatkozva állíthatom.

74. ábra. Az őszi buza téli vetése.

1. számú edény vetésideje	XI/12.	8. számú edény vetésideje	XII/31.	15. számú edény vetésideje	II/18.
2. " " "	XI/19.	9. " " "	I/7.	16. " " "	II/25.
3. " " "	XI/26.	10. " " "	I/14.	17. " " "	III/3.
4. " " "	XII/3.	11. " " "	I/21.	18. " " "	III/11.
5. " " "	XII/10.	12. " " "	I/28.	19. " " "	III/18.
6. " " "	XII/17.	13. " " "	II/4.	20. " " "	III/25.
7. " " "	XII/24.	14. " " "	II/11.	21. " " "	IV/1.

hogy február közepéig az őszi buza elvethető, hogy tapasztalataink szerint, még ha az csak tavasszal is kel ki, jobb terméssel fizet, mint a tavaszi buza.*) Ennek igazolásul hivatkozom kísérleti terünk ez évi buzatermelés kísérleteinek terméseredményeire. Ugyanis, míg a rendes időben elvetett nemesített magyar őszi búza termése 11.2—15.5 q között változott kat. holdankint, addig a novemberben vetett búza leggyengébbje, mely valósággal a hó alatt avagy tavasszal kelt ki 8.7 q-val fizetett, ezzel szemben a tavasszal vetett járóbúza csak 6.2 q-val, tehát két és fél q-nál kisebb terméssel, a mi kat. holdankint kerek 100 koronát jelentett.

Minden gazdának, de a köznek is érdekében áll, hogy felhasználva a jelenlegi enyhe napokat, vessük decemberben tovább az őszi búzát s folytassuk, erőszakoljuk azt, ha kell, február közepéig és ha nem is lesz oly-kifogástalan a szántás és az ezt nyomban követő vetés munkája, ha az elvetett és a talajban átnedvesedett őszi búzát megfagy éri, kielégítő termésre számíthatunk. Ámde arról nem szabad megfeledkezni egyetlen egy gazdának sem, hogy ily szokatlan késői vetéshez több verőmagra van szükség, még pedig 15—25 % kal többre.

Miként hasznosíthatjuk a növénynevelés munkáeredményeit.

Írta: Grabner Emil, az orsz. növénynevelés intézet igazgatója.

A mezőgazdasági növénytermelés tengelye a jó növényfajta, mert bármilyen gondos trágyázásban és művelésben is részesítsük a termelt növényt, igazi jó terméseket az csak akkor szolgáltat, ha egyúttal termőképes növényfajtát vetünk. Az ilyen azután hatványozottan visszafizeti a termelésére fordított költségeket, azért termelt növényeink fajtaik megválasztására érdemes gondot fordítani. A mi viszonyaink között nemcsak azt kell megkívánnunk a jó növényfajtatól, hogy az termőképes legyen, hanem számos tulajdonságokkal is kell annak bírnia, mert ezek nélkül a termőképessége vajmi keveset ér. Ilyen tulajdonságok: az idejében történő beérés, a betegséggel szemben tanusított ellenállóképesség, a mi különösen a búzáknál és burgonyánál nagyon lényegbevágó, az őszi veteményeknél a fagyállóság, a gabonaféléknél a szalma szilárdsága és nem utolsósorban a termés minősége is.

Mindezen kívánalmak jogosak és természetesen a jó fajttal szemben és annak ezekkel kapcsolatosan kell a lehető legnagyobb fokban bőven termőnek lennie. A gazdasági növények hőven termő fajtaik nagyszámban állanak rendelkezésünkre, csak az a baj, hogy ezek külföldön létesítettek és a mi sajátos viszonyaink között legtöbbjük sikerrel nem termelhető, ezért van a magyar növénynevelésnek oly nagy jelentősége, mert általa létesíthetjük a viszonyainknak megfelelő bőven termő növényfajtaikat.

A mint ismeretes, az ezirányú törekvések nem eredménytelenek. Ezidőszere már vannak magyar nemesítésű buza- és tengerifajtaik, a melyek a régiéknél jelentékenyen jobbak, lesznek azonban még jobbak is és a többi fontosabb gazdasági növények nemesített fajtaik szintén nem sok idő múlva nagyobb mennyiségben fognak rendelkezésünkre állani, úgy, hogy ebben a tekintetben majd nem panaszkodhatunk, de mindez még nem elégséges a boldoguláshoz, mert a nemesített növényfajtaik csak akkor teljesíthetik azt a feladatukat, hogy az egyesek és általuk az egész ország átlagterméseit eredményesen fokozzák, ha nemcsak létesítenek, hanem minél széle-

sebb körben kipróbáltatnak, de még ez sem elegendő a teljes eredmény elérésére, hanem szükséges az is, hogy a nemesített fajtaikkal végzett próbák eredményei közöltesse nek, mert csak így lehet módunkban megbírálni azt, hogy melyik fajta milyen viszonyok között megfelelő.

A növénynevelők munkájuk végeredményeként rendszeren arra a fokra jutnak, hogy évek sorozatos felülbíráló munkája után nem egy, hanem több olyan fajtaik van, a melyek egymástól számos tulajdonságaikban eltérőek, de valamennyi jobb, mint a régi fajta, a melyből kitenyészítették őket. Az ilyen fajcsoportokból tapasztalataink szerint egyes helyeken valamennyi jónak bizonyul, más helyeken az egyik, vagy a másik, a szerint, hogy milyenek az adott viszonyok; a nemesített fajtaik értékéről tehát végleges ítéletet csak akkor lehet mondani, ha azok a gyakorlati termelés körében lehetőleg sok helyen kipróbáltatnak.

A gyakorlati gazdák, mint termelők, leghivatottabbak annak megállapítására, hogy melyik fajta legmegfelelőbb az ő viszonyaik között és ha a nemesített fajtaik kipróbálása szélesebb körben gyökeret verne úgy, hogy azok, a kik az ilyen fajtaikat kipróbálták, jó vagy kedvezőtlen eredményeiket nem tartják maguknak, hanem azt egyúttal közlik, az összegyűjtött adataik mindnyájunk részére hasznosak és a mások adatai részünkre is tanulságosak volnának. A termelő gazdák így a legjobban tájékoztatást nyújthatnak egymásnak és egyúttal a nemesítőknek is arról, hogy mely fajta milyen viszonyok között válik be legjobban, másrészt ezen az alapon

a nemesítők még eredményesebben dolgozhatnak a fajtaik javításán, mert biztos tájékoztatást nyernének arról, hogy mely viszonyok számára kell a további tökéletesítést folytatniok.

A magyar növénynevelésnek nem az a fő-törekvésük, hogy minél több vetőmagot adjanak el, hanem az, hogy minél jobb fajtaikat szolgáltatassanak. Ezideig egyik sem arra törekedett, hogy fajtaiból egy helyre minél többet adjon el, hanem inkább arra, hogy azt előbb próbálják ki a különböző helyeken és ezen az alapon lehet azután ezen fajtaik nagyobb arányú felkarolását ajánlani.

Ilyen módon eljárva, a termelőgazda vajmi kevés kockázatot vállal a nemesített fajtaik kipróbálásával, mert ha például gabonafélékből 3—5 fajtaból vásárol egy-egy holdra vetőmagot, még akkor is, ha 50 K-ás áron fizeti azt q-ként, tehát ha a közönséges használati áru és vetőmag ára között 30 K különbség van, öt fajtanál mindössze 150 K-t kockáztat, a mit még akkor is, ha csak egy fajta válik be nála, annak második évi többtermése már megtéríti és jó haszonnal jutalmaz.

Ezeknek a kísérleteknek az a nagy előnye, hogy így kevés kockázattal és nem nagy munkával több fajtaik lehet kipróbálni és így az adott viszonyoknak leginkább megfelelő fajtaik kikeresve, azt biztos alapon hasznunkra fordíthatjuk. Természetesen könnyebb dolog volna egyszerű ajánlásra valamely fajtaik beszerezni, de ez semmiestre sem helyes, mert az adott viszonyok annyira különbözőek, hogy a mi jó az egyik helyen, az nem biztosan jó máshol, sokszor már a

szomszédban sem válik be ugyanaz a fajta, a mely különben máshol kitűnőnek mutatkozik. Mindenesetre vannak fajtaik, a melyek a legtöbb helyen jók, de ugyancsak vannak olyanok, a melyek egyes helyeken ezeknél is jobbak, tehát a fajtaik kipróbálása a legalkalmasabb alap arra, hogy a leginkább megfelelő fajtaikat kiválasszuk és ezt érdemes is megtenni, mert az ezideig létesített fajtaik gondos nemesítő munka eredményei, a melyek a kipróbálás munkáját jó többterméssel jutalmazták.

A fajtakísérletek végrehajtása nem nagy munka, de mégis vannak arra tapasztalataink, hogy azt gyakran nem megfelelően hajtják végre. Hogy a kipróbálás céljaira használt területnek lehetőleg egyöntetű talajjal, trágyázással és ugyanazon előveteménnyel kell bírnia, az természetes, de azért ebben már sok esetben történt hiba. Ennél gyakoribb eset az, hogy a kipróbált fajtaik mellé nem vetnek a régi fajtaból ugyanolyan nagyságu területet, pedig a fajtaik értékét csak így lehet biztosan megítélni. Ha több fajtaik próbálunk ki, akkor minden 4. vagy 5-ik parcellát érdemes a régi fajtaból elvetni, mert így a régi fajta annak felderítésére is szolgál, hogy nem-e jobb, vagy rosszabb a kísérleti terület talaja az egyik vagy másik végén. Sok esetben — különösen gabonaféléknél — az egyik fajta magja sokkal nagyobb, mint a másiké és ha azt ugyanazon vetőgéppel állítással vetjük, a nagy magvu fajta vetése ritka lesz, tehát hátrányba jut, azért ezt is érdemes figyelembe venni. A kísérletet érdemes legalább két éven át végrehajtani, mert előfordult gyakran már az az eset, hogy a második évi kísérlet megbízhatóbb eredményt szolgáltatott.

A parcellák karóval leendő megjelölésén kívül célszerű egy helyszínrajzot is készíteni, mert így a fajtaik elcserélése lehetetlenné válik.

Ezek természetesen, de figyelemreméltó részletek, egyébként azonban az ilyen kísérlet végrehajtása nem okoz nagy munkát, mert egyik fajta a másik mellé vetve, mindössze csak a géptisztítás több munkáját okozza, ezen munkatöbblet és a parcellák külön aratása, illetőleg cséplése ellenében azonban kiválthatjuk a viszonyainknak legmegfelelőbb fajtaikat, a melyeket azután nagyban vetve, kockázat nélkül hasznosíthatunk.

A legelőterület befásításáról.

Írta: Angyal Dezső, kir. tanácsos, kert. tanintézet-i igazgató.

E lapok művelt olvasóközönségének nem szükséges hosszasan részleteznem azon nagy előnyöket, a melyek előállanak akkor, ha a községi és magántulajdont képező legelőterületeket, az adott viszonyoknak megfelelő, gyümölcsfákkal beültetjük úgy, hogy a főcél, t. i. a legeltetés, ezáltal hátrányosan ne befolyásoltassék és az illető terület mégis az eddiginél jóval nagyobb jövedelmet szolgáltatasson.

Nagyobb uradalmaink egynémelyike gazdasági hasznofánal, nevezetesen akác, szil és juhárfaival, egy kisebb rész szelid gesztenyével ültette be főleg lejtős vagy fensíkon fekvő legelőterületeit. Ezek tehát tapasztalatból is megerősíthetik azt az állítást, hogy nagyon szépen összeegyeztethető ez a kettő egymással, sőt sok tekintetből egyenesen előnyösnek és hasznosnak mondható. De a haszon fokozható, ha a szelidgesztenyén kívül, a melynek, mint ismeretes, termése és fája is jövedelmező, még olyan gyümölcsnemeket ültetünk, a melyeknek nemcsak a termése, hanem idővel a fája is mint müpárfá értékesíthető és pedig az eddig említetteknel magasabb áron.

Ilyen szempontból vizsgálva a nálunk tenyészthető és legelők fásítására alkalmas gyümölcsnemeket, azt találjuk, hogy első sorban is a diófa és a cseresnyefa jöhetnek tekintetbe

*) Feltéve, hogy a talaj termőereje kifogástalan.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, a hol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a

„Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX., Közraktár-utcza 34. sz.

A „Hangya“ kötelékében az 1914. év végén 1278 fogyasztási szövetkezet működött, a melyek alap- és tartaléktőkéje 11 millió koronára rug, évi forgalmuk pedig meghaladja a 60 millió koronát. Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszközöze a gazdasági szervezkedés s a termelés fejlesztése. Az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

és csak másodsorban az almának és körtének némely e célra is alkalmas fajtái. A dió, tudvalevőleg a szőlő égőve alatt a legkülönbözőbb fekvésekben és talajokban, kivéve a nedves, vagy vízállásos talajokat, mindenütt sikerrel tenyészíthető. Koronája önmagától szép szabályossá fejlődik és így alakító nyesést nem kíván, sőt nem is tűr; a nagy pávaszem, favágó és egy némely levéltetűn kívül más állati ellensége alig van; hernyózni tehát csak elvétve szükséges. Neki megfelelő helyen gombabetegségek is alig mutatkoznak rajta, tehát ezek ellen sem igen kell védekezni. Igaz, hogy 15—20 év előtt alig hoztunk jelentősebb terméseket de ezek aztán 60—80 esztendeig folytonosan fokozódnak és 100—150 esztendő után törzse és vastagabb ágai mint müipari fa magas áron értékesülhet és mint éppen az ideai tapasztalatok is mutatják, nagyon keresett. Jövedelmi számításokba ezúttal nem kívánok bocsátkozni, mert célomtól messze elvezetné; de meg elegendőnek vélem, ha az ideai q-kénti 90—100 koronás dióárrakra utalok és felemlitem, hogy 30—40 esztendő fák évi hozamát nagy átlagban 20—40 koronában szokás megállapítani, a mit azok sem fognak soknak találni, a kik e téren tapasztalatokra támaszkodva az említett összegnél jóval magasabb jövedelemre hivatkozhatnak.

Ha mindezekhez hozzáadjuk még, hogy pogány őseinknek ez a szentelt fája, társaságban az erdészek szerint »állatokban« szeret tenyészni és ilyenkor meddő diófa sohasem fordul elő úgy megállapítható, hogy ez legelők befásítására mintegy teremve van, minek következtében ott, a hol a tenyészteti feltételek megadhatók, ott a legszélesebb körben való elterjesztése ajánlatos, már csak azért is, mivel késő utódaink még haló porainkat is áldva fogják emlegetni!

A diónak számos fajtái és változatai közül az apró, kőszemű, a nagy lőszemű és a vékony papírhéjú vagy czinege-dió kivételével bármely közepvastag héjú, közepes, vagy annál valamelyest nagyobb, de száraz állapotban is teltbelű fajta alkalmas a köztermesztesre. Azoknak a vidékeknek, a melyeknek nincsenek ilyen helyi fajtáik, ajánlhatom az előttem ismert hazai fajták közül a *Sebeshelyit*, a *Szarvaszóit*, a *Nagybányait*, a *Táplánfáit*, a *Pécsi Horvát Antal-féléit* és a *Pozsonyit*. A francia diófajták közül pedig a *Chabeote*, a *Foanchette*, a *Parisienne*, a *Mayette* és a *Szent Iván* vagy *Szent János napi fajtákat*. Ezek közül a *Mayette* a mi fajtáinknál valamelyest későbbben virágzik és így olyankor is teremhet, a mikor a mi fajtáinkat az utófagyok meddőségre kárhoztatják. Még ennél is későbbben virágzik, de kevésbé értékes és termékeny a *Szent Iván-dió*; mindazonáltal utófagy járta helyeken ez is éppen úgy figyelmet érdemel, mint hasonlóan későn, vagy legalább is a többinél későbbben virágzó egynéhány hazai fajtánk vagy ezek változatai. A hol a helyi tapasztalatok ismét azt mutatják, hogy az utófagyok miatt még ezek a későn virágzó diófajták sem mutatkoznának eredményeseknek feltéve, hogy tenyészteti feltételei a *szelid gesztenyének* meg vannak, ott ezt kell ültetni, mivel ez tudvalevőleg júniusban, a szőlővirágzás idején bontogatja virágait és így nagy elvétve esik benne kár.

Csak úgy mellékesen említem meg, a mennyiben nincsenek tapasztalataim, hogy Amerika vizenyős területein a *Carya-Hycori*, vagy *Pecandionak* sok fajtáját haszonnal ültetik. Tekintettel arra, hogy nálunk is sok ilyen vizenyős legelőterület található, nem volna érdektelen ezekkel szintén kísérletezni és ott, a hol egyik-másik fajta beválnék, legelő vagy akár erdőterületekre tömegesen ültetni, a mi által a vizenyős területek értéke is tetemesen emelhető volna.

A mi ismét a cseresznyefát illeti, arról azt kell megjegyeznünk, hogy ennek tenyésztési határai a diófaétnál messze túlhaladja mivel ez nemcsak a szőlőégőve alatt, hanem azon messze túl szinte sikerrel tenyészíthető. Fekvés és talajigényei nagyjából a diófaéval megegyeznek, a mennyiben a cseresznyefa is a szárazabb fekvésű kőtörmelékes hegyoldalakat kedveli és a legkülönbözőbb összetételű talajokban is jól diszlik,

csak *ne legyen az vizes*, mert ezekben rövid életű és gombabetegségekre hajlamos. Legelőterületekre mindenkor és kizárólag csak *vad-cseresznye-alanyra oltva* és mint a diófa: 200—220 cm. magas törzsre nevelve ültetendő. Fája ennek is, mint müipari fa az asztalosok által szívesen vásároltatik és elegendő magas áron értékesül. Sok fajtája és változata ismeretes, a mit mutat az a körülmény is, hogy alig van cseresznyetermő vidékünk, a melyeknek ne volna meg a maga helyi fajtája.

Mindazáltal legelőkre csak a *sötét-fekete* és a *világos színű cseresznye fajták valamelyikét ajánlatos ültetni. Ellenben mellőzendők a tarkaszínű cseresznyék*, mivel ezek a szél által összeverve foltosakká válnak, gyors romlásnak indulnak és ezáltal elérték-telenednek. A kiválasztandó egy két fajtánál is tekintettel kell továbbá lenni arra, *hogy korona ágaik mereven felfelé törjenek*; mert a lelőgő fajták ágait a legelésző állatok elérhetik és lombozatát lerágják, galyait letördelik vagy lehasogatják. Ilyen helyeken termett gyümölcsök csak ritka esetben értékesíthetők nyersen annál inkább azonban feldolgozva. A fekete cseresznyék nevezetesen keresettek *iznek*, a *fehérek pedig kimagozva és szépen megaszalva*, mint a *legjobb szőlőmazsolát teljesen pótló sőt sok tekintetben azt felülmuló cseresznyemazsolaként értékesíthető*. Természetes, hogy mind a két színű cseresznye összekeverve iznek és czeferének feldolgozva pálnaknak kifőzhető. Elég sok olajt tartalmazó magvai pedig olajjütésre, végül héja tüzelőként értékesíthető. Látható tehát, hogy jövedelmezőség tekintetéből a cseresznyefa a diófával vetekedik és így ennek legelőkre való ültetése szinte megokolt már azért is, mivel 2—3 évi alakító nyesés után a cseresznyefa koronája is önmagától elég szépen szabályosan növekedik és így nagyobb munkát ez sem igényel. Igaz, több ellensége van mint a diófának, de ezeket nem nehéz legyőzni, ha idejében hozzá látunk azok irtásához. A rovarok közül a *téli araszoló lepkék* hernyóit kell elsősorban is megemlítenem, a melyek ellen azonban a *hernyóenyvés övekkel* sikerrel védekezhetünk, ha idejében és pontosan alkalmazzuk azokat. A gombabetegségek közül pedig a *Monilia* penész okoz sok vidéken a cseresznyegyümölcsben érzékeny károkat, a mely ellen már nehezebb a védekezés; de a *mész-kénlé* eredménnyel alkalmazható ennek a legyőzésére is. Némely esetben pedig a korona időszakonként való megfiatalítása bizonyult jónak, a miért is legyőzhetetlen akadályok ennél sem *merülnek fel, főleg akkor, ha még az ellentállóbb fajtákra helyezünk különös sulyt és nem hagyjuk fáinkat éhezni*.

Némely vidéken és fekvésben, főleg sertéslegelőkön, felfelé törekvő koronájú almákat és körtéket természetes lehet ugyan ültetni; mint-hogy azonban ilyen helyekre elsősorban is az alma- és körtebor készítésre alkalmas edzett, keménytermészetű nyersen való élvezésre nem valami nagyon alkalmas fajták valók, az egészséges és üdítő alma- és körtebornak pedig nálunk — sajnos — nincs még kelete; de meg ezeknek már annyi állati és növényi ellenségei vannak, hogy a legelővel alma és körtetermesztés alig egyeztethető össze.

Végül még csak a sor és fatávolságra vonatkozólag azt kívánom megjegyezni, hogy legelőkön a sorokat 60—80, a fák távolságát pedig 30—40 méter távolságban ajánlatos megállapítani. Ennek a beosztásnak két előnye is van. Az egyik, hogy a legelőt későbbi korban sem árnyékolják be túlságosan a fák; a másik pedig, hogy, ha nagy idők múltán az ültetvényeket az utódok megújítják, a jelenlegi két fásor közé helyezhetik az új sorokat és így a fiatal fák ismét szűz földbe kerülhetnek. Ennek természetes követelménye azonban, hogy az első ültetésekor is elsőrendű, egészséges, jó gyökérzetű fákat ültessünk és különös gondot fordítsunk arra, hogy azok meg is erjedjenek, nehogy éveken át utánpótlásokra, foltozgatásokra legyünk utalva és az ültetvény egyenetlenül fejlődjék.

Azt talán nem is szükséges hangsúlyoznom, hogy az első évtizedekben a fákat a legelő állatok rongálásaitól megtehetően jól védő, erős korlátokkal kell körülvenni, mert a fákhöz dörzsölő

állatok sok fiatal fának oltották már ki az életét.

Az itt, úgy nagyjából előadottak nézeteim szerint olyan jelentős tárgyra irányítják figyelmünket, a melyek felett még a jelenlegi nagy időkben is érdemes nekünk, ithonmaradottaknak gondolkodnunk, sőt cselekednünk! Éppen e miatt nagyon üdvös volna, ha a gyakorlat teréről mentől több oldalról és mentől alaposabban megvilágítható legyen, már eleve is kijelentvén, hogy a magam részéről készséggel állok bármikor az érdeklődők rendelkezésére és minden tárgyilagossá véleménynek, tapasztalatnak, ha az enyémmel ellenkező volna is, szívesen nézek eléje.

Védekezés a vetési bagolypille ellen.

Irta: Kadocsa Gyula.

Ahogy a gyümölcsfáinknak az elmúlt két esztendőben hatalmas pusztítójuk akadt a *téli araszoló*ban, azonkívül a szántóföldi növényeinknek is — a mezei pocok mellett — kemény ellenségük támadt a *vetési bagolypille* képében. Nem új kártevők ezek; kártételük miatt azonban az előző években kevesebb panasz hangzott fel. Inkább »lappangtak«, most azután teljes vehemenciával rontottak neki növényeinknek. S pusztításuk alábbhagyására — a jelek után ítélve — nem lehet reményünk a jövő évben sem. A vetési bagolypille őszi kártétele miatt máris felhangzanak a panaszok, a melyektől hangos lesz az ország majd a jövő év tavaszán, nyár elején, mikor az áttelelt hernyók folytatják most őszzel abban hagyott munkájukat.

Mert panaszkodni, azt tudunk, de *tenni* nem! A kártevők ellen pedig tenni kell, szóval nem írthatjuk azokat. Hogy *mit* kell tenni? — e tekintetben a magyar gazda sohasem marad tudatlanságban, mert az illetékes szakemberek szóval és írásban, előadások és szakközlemények útján bőségesen felvilágosítják. A vetési bagolypille elleni védekezésről sem én irok most első ízben Magyarországon, sőt jómagam sem *első ízben*, de még *e lapokban* sem első ízben. Hogy most megint irok róla, arra készítem első sorban hivatásom érzete, másodsorban pedig a gazdák közönyétől soha le nem győzhető erős akaratom: használni nekik, a magyar gazdáknak, a magyar mezőgazdasági termelésnek!

A vetési bagolypille egyes fejlődési alakjait a csatolt képből mutatom be. Az ábrán *a.* mutatja a hernyóalakot, melyet népünk *porkucak*, *mocsos pajor*, vagy *földi hernyó* néven ismer, azért, mert földszinű, szennyes zöld árnyalattal s mert a nappal a növény mellett a földben összekunkorodva tölti s bábozódni is a földbe vonul. A hernyóból fényes barna *báb* lesz a földben, melyet az ábrán *b.* mutat be. A bából kikél a *pille*, melyet az ábrán *c.*-vel jelzett rajz mutat be. A lepkét a gazda ritkán látja, mert éjjel repül. A nappal elbujva, árnyékos helyen tölti. De ha véletlenül fel is zavarjuk nappal, akkor sem igen szemlélhetjük, mert hirtelen megint eltűnik szemünk elől a növények közé. A lepke egyébként szürkésbarna színű mellső szárnyakkal bír, ezeken a bagolylepkékre jellemző sötétebb rajzokkal (vesefolt, gyűrűfolt, stb.), míg alsó szárnyai selymesfehér színűek.

A kártevőnek évente csak egy nemzedéke van. A lepkék tojásait a különféle gyomokra, gazdákra, a fekete ugar gyomtól mentes földjére, de leginkább, mint az újabb vizsgálatok mutatták, a földben levő trágyarészekre rakják le. A rajzás főideje: június, július, augusztus. A kikelt hernyók a gyomokon élőködnek s innen kerülnek át később — ha a gyomot kivágjuk — a kultur-növényekre. Őszig, tél elejéig egyre táplálkoznak, míg a téli fagyok be nem következnek. A telet a földben töltik, tavasszal azután folytatják a pusztításukat. A hernyók zöme júliusban éri el teljes kifejlődését, mikor is a földbe vonulnak s bábbá alakulnak át. A bábállapot mintegy négy hétig tart, azután kikél a pille, mely csakhamar hozzálát fajfentartási kötelessége teljesítéséhez. Amint a lepkék nem egyidőben jelennek meg, egyesek korábban, esetleg már májusban

terjedésének van eshetősége (A sérülésekről itt nem szólok, mert ezeknek állategészségügyi ártalmi nem oly nagyok.) Már most is a lovak vételekor igen óvatosoknak kell lennünk. Ma sokkal fontosabb, mint valaha, a lovakat állategészségügyi szempontból megvizsgáltatni. Az utóbb említett betegségekről tudnunk kell, hogy alattomos természetűek, észrevétlenül terjednek. Védekezés szempontjából igen fontos a fertőtlenítés gondos végrehajtása. Nagy figyelmet érdemel e részben a földmív. miniszt. 98.800—914. sz. rendelete.

A fajtakeveredés. A történelem tanúsága szerint nem egyszer előfordult éppen háboruk idején, hogy egyes állatokat őshazájukból kiragadtak s új vidéken honosították meg, keresztös háboruk, török dúlás példák erre. Ma a vasutak idejében — az állatkereskedelem elég élénk lévén — amugy is könnyen keveredhetnek az állatok. Ámde éppen az állattenyésztők azok, kik megakadályozzák, hogy nemesebb állataik silány fajtákkal keveredjenek. A háboru azonban — akárcsak a természet — nem tiszteli a mesterséges korlátokat. Az ellenség a mit csak megfoghat, igyekszik hatalmába keríteni, így azután megesk, hogy a kozákló, teszem, bekerül mihozánk s hogy a mi lovunk is nem kívánt menyenyiségben eljut akár Oroszországba. Hogy lótenyésztésünk javára válik-e, nem lehet tudni, bártöbb, mint bizonyos, hogy az orosz lófajta nagyobb tömegben nem igen árasztják majd el országunkat. Meg kell melleleg jegyezmem, hogy az igazi kozáklóvat (73. ábra) jó vérű lónak mondják, ámde Oroszországnak sok gyatra lóva is van.

A szarvasmarhafajták elkeveredésére sokkal kevesebb a valószínűség.

Annyit már most megállapíthatunk, hogy a világháboru állatállományunkra némiképpen átalakító hatással lesz, a lóállományra közvetlenül a zsákmányolt és bevetődött lovak révén, a szarvasmarhaállományra csak utóbb a szarvasmarhaállomány rekonstruálásakor (import, tenyészállatok kiosztása). Végül még csak azt jegyzem meg, hogy a zsákmányolt állatok nagy átlagban silány minőségűek, hiszen a menekülő lakosság is azon igyekszik, hogy értékesebb jószágát magával vigye s csak az értéktelenebbet hagyja hátra.

hek esnek akkor a földre. Majd szorosabban simulnak egymáshoz a kisebb-nagyobb jégpánczákából alkotott csillagok, mintha melegíteni akarná egyik a másikat és ilyenkor tényleg hidegebb is a levegő hőmérséklete.

Szép a hó is, ha nagyító üveglencsével figyeljük meg a számtalan csillagszerű alakzatot (melyekről pár év előtt a Természet Tud. Közönyben érdekes rajzok jelentek meg), de szépségét felülmúlja jósága, áldást hozó volta.

A hó betakarja a gyenge vetést, melengeti a finom gabona s egyéb palántákat, engedi őket fejlődni leple alatt akkor is, midőn nélküle az Isten hidege megfagyasztaná vékony sejtöveiket. A mezei vad a hó alatt meleg otthont kotor ki magának, nem fagy meg, bármily mélyre sülyed is a hőmérő.

Kedvez a hó a gazdának másként is, trágyázó hatásával, hisz a levegőből légenyrt ragad magával s ezzel javítja a talajt. De kedvez azzal is, hogy az utakat javítja, sima szánutat teremt, melyen könnyen tova siklik a legnagyobb teherrel a gyengébb iga is. Gyorsan végezheti a gazda munkáját, hamarosan kihordhatja az összegyűlemllett trágyát, a levágott fát, nádat, sást, jeget stb. hazaszállíthatja.

A hó a gazda jóbarátja, melyet mint Isten áldását hálásan fogad a földmívelő.

Parasztbikák.

Irta: *Ujhelyi Imre* gazd. akadémiai igazgató.

Az általános husdrágaság mellett igyekeztek a tenyésztők tehenészetüket, egészen helyesen is, a rossz tejelőállatoktól megtisztítani. Ezen megtisztogatás azonban csak is úgy helyesíthető, ha az állatállományukat nem igen csökkentik és illetve ha a megfogyasztott állatok helyére igyekeznek újat, de jobban hasznosítókat szerezni, a

73. ábra. A kozák ló.

melyek a mostani tul drága takarmányt még értékesíteni képesek. Éppen ezért csak helyesíthető, ha az emelkedett tejárak mellett igyekeznek gazdáink külföldről is, részint Svájcából, részint Hollandiából állatokat beszerezni, annál is inkább, mivel a tenyészállatok ára nem sokkal magasabb, mint az elérhető husarak, sőt tudunk reá eseteket, hogy több gazdaságnak sikerült hi

Mikor tele van párával a levegő s a köd megdermedt részei a szabadban levő tárgyakra, különösen a fákra telepsznek, akkor ismét téli virág fakadozik az ágon, a gallyakon, ez a zuzmára. Szép ez is a maga nemében, kivált ha ráveti sugarait a nap, megragyogtatja, mintha tündöklő drágakövek, értékes gyémántok, türkiszek, smaragdok, szafirok, topázok volnának az előbb még leveletlen csupasz fák. Ha meg eltűnik a fénykéve, akkor olyan minden fa, mintha szinezüstből lenne, mintha a leghatalmasabb ezüstműves mesteri alkotása volna valamennyi.

Aztán még mondja valaki, hogy a télnek nincs szépsége, nincs bája, nincs kelleme. Hogy hideg ez a szépség; igaz szószerint nem meleg, ha hozzáérsz kezded a hideg hatását érzed, de azért a fent vázolt téli szépségekben a legkisebb nap-sugár is képes életet önteni s ha a költői képzeletet szemüvegén át tekinted a jég és hó virágait, a zuzmó is mohaszerű zuzmarát vagy a tükörsima jégpályát, akkor melegség ömlik át és át egész valódon, szived vére hevesebben lüktet ereidben bizsereg az élet égőfolyadéka s testeddelked áthevülve az igaz természet templomának oltárán áldozol gondolataiddal a legfelsőbb urnak, a jó Istennek.

zót drágábban értékesíteni, mint a hogy új tehenekhez juthat.

A kormány a kétéven aluli üszőborjuk levágását, igen helyesen, megtiltotta. Sajnos, hogy a közigazgatás lanyha ellenőrzése mellett, igen sok üszőborju kerül még ma is indokolatlanul vágóhídra. A míg egyrészt csak helyesíthető, hogy az üszők levágása elé akadályok gördíttetnek, másrészt ezen óvintézkedés kapcsán minden gazda igyekezzék gazdaságában lehetőleg kiváló bikát alkalmazni, mivel így a jobb bikák ivadékaiból bőségesen meghozzák a hasznat, a melyet rájuk fordít a gazda. A tulajdonságok ugy apai, mint anyai ágon öröklődnek s a jó bika, a mely jó tejelőcsaládból is származik, sokszorosan elszaporodik a tenyészetben, a melyet értékében így óriási módon emelhet vagy csökkenthet. Ezeket a jó bikákat korábban gazdáink főleg a nevesebb uradalmakban iparkodtak beszerezni. Sőt volt egy idő, a midőn valóságos harcolni kellett, hogy a kisgazda bikáját is alkalmazhassák. Ezeket még a köztenyésztésből is igyekeztek kiszorítani. Am lassanként talán mégis kezdenek megváltozni a nézetek. Különösen mióta a haszonratenyésztés elvei utat törnek maguknak, nagyobb gazdaságaink is szívesen keresik fel az oly családokat, a melyekből több ivadéka visszamenőleg bő tejelést mutathatnak ki. Az ellenőrzőegyesületek, a melyek a háboru előtt igen szépen kezdték meg működésüket, mind több és több állatot és illetve családot hoznak felszínre, a melyeknél kimutathatólag bő tejelést állapítanak meg. Ezeknek a családoknak és illetve egyedeinek az elszaporítása lehet egyik főcélja a jövő állattenyésztésének. Az ilyen jó tejelőcsaládból származó egyedekért nem is kell ma már külföldre mennünk. Sőt sokszor éppen külföldön nem kapjuk meg ezeket, mert hiszen Svájcából, a honnan tenyészállataink legnagyobb részét hoztuk, a bikák elődeinek a tejeléséről vajmi keveset tudnak

a tenyésztők mondani. A sopronmegyeiek, a kik a tejellenőrzéseket ugyancsak teljesítik, több, mint 400 állatukra mutatják ki a sopronmegyei tájfajtánál, hogy az 3000 literen felüli tejmenyiséget ad. A mi levéli és mosonszolnoki versenyekben 1914-ben a háborus rossz esztendőben 107 drb állat vett részt, a melyeknek az átlaga a 3000 l-t haladta meg. (A levéliknél 3644, a szolnokiaknál 3647 volt az átlag.) Az ilyen családokból származó bikáknak az elszaporítása annál kívánatosabb, minél több ösre tudják ezek a jó tejelést kimutatni.

A magyaróvári szarvasmarhatenyésztő-egyesület ezeknek a jó tejelőcsaládoknak a felkutatásával már közel két évtizede foglalkozik s rendszerint a február végén, március elején megtartani szokott bikaárverések alkalmával adja el ezeket a jó tejelőcsaládokból származó bikáit. Kivételesen időközben is történnek eladások. Ilyen kiváló állatot értékesítettünk f. évi november hó 14-én, a midőn a levéli Rosenberger Lőrincz telkesgazdának 14-hónapos bikáját adtuk el gróf Széchenyi Domonkosnak nagydorogi uradalmába. A bika 11 ösenél mutathatunk kiváló 3000—6000 literet meghaladó tejeléseket. Azt hiszem, hogy ez a bika Magyarország egyik legdrágább bikája, sőt bizton állíthatjuk, hogy parasztbikát nálunk hasonló áron nem adtak még el. Viszont nagy meglepéssel jegyezhetjük fel azt is, hogy hasonló jó törzskönyvet felmutató bikát nem parasztbikánál, de még uradalmank sem igen mutathatnának ki. Rosenberger Lőrincz levéli gazdatársunk 10 évvel ezelőtt bent volt a levéli kupaktanácsban, a mely — midőn az első bikát hoztam Levélre gróf Somssich László hetesi uradalmából — nagyon meggondolta, hogy az akkor 560 K-ás bikát át-

A legjobb rendszerű és gyártmányú Jepsen-féle tejgazdasági cikkek, tejpasztöröket, vajkészítőgépeket, tejhűtőket, Batic-separatorokat, hűtőgépeket, Max-fejőgépeket szállít, nagy üzemeket, modern gazdasági építkezéseket tervez és berendez!

Legkiválóbb vezérképviseletek és saját villanyerőre berendezett gépműhely

ESSŐ ÉS TÁRSAI okleveles mérnökök.

ESSŐ és dr. PATTANTYUS gépészmérnökök, MARSCHALKÓ műépítész,

mezőgazdasági és elektromos berendezési vállalata, BUDAPEST, VIII., József-körút 14.

vegyék-e a levéli telkesgazdák részére. 1914 deczemberében az a kiváló szerencse érte, hogy gróf Somssich László, a ki tehenészetében a tejelést igyekezett fejleszteni, vett tőle, a kisparasztgazdától, egy kiváló jó származású bikát, oly időben, amikor az árak ugyancsak nyomottak voltak s fizetett ekkor 2000 K-át az 1½-éves bikáért. Most, amikor a tenyészállatok ára valamivel javul, ugyanezen tehen után megint bikaborjut adott el, a mely azonban Gangl bikáknak a fia. S ezt megint nagytenyésztő vásárolta meg, olyan nagytenyésztő, a ki a tejtermelés fejlesztésének lelkes barátja. Ugy gróf Széchenyi Domonkos, mint gróf Somssich László résztvettek az OMGE által rendezett dán és svédországi tanulmányuton. Mind a kettő lelkes zászlóvivője a tolna- és somogy megyei ellenőrzőegyesületeknek. Csak így érhető meg, hogy ezek Levélre jöttek vásárolni, a hol mintegy másfél évtizedre visszamenőleg tudják egyes gazdák a tejelési adatokat kimutatni.

A vásárlás annyival inkább töltheti el a levéli gazdákat meglepéssel, mivel gróf Széchenyi Domonkos 1912-ben is vásárolt már Levélről.

Az akkori árverésünkön ő vette meg a legjobb Tükrös nevű 1½-éves bikánkat 2100 K-ért.

Rosenberger Lőrincz 14 hónapos Gangl nevű bikájának fényképét is bemutatjuk, a mely 11 ösénél 3000 és illetve 6767 literes évi tejeléseket mutathattunk ki.

74. ábra. Rosenberger Lőrincz, »Gangl« nevű 14 hónapos bikája. Megvette gróf Széchenyi Domonkos nagydorogi uradalma részére 1915 november 14-én 4000 koronáért.

Az országos tejhiány.

Írta: Dr. Koevfer István, min. titkár.

Nemcsak szép székes fővárosunkban Budapesten van tejhiány, hanem valamennyi magyarországi városban panaszkodnak, hogy a kisgyermekes családok alig tudnak tejhez jutni.

A tejhiány leginkább a fővárosban érezteti káros hatását, mert fővárosunk tanácsa volt az első, mely a tejkérdésben rendet akart teremteni. Sajnos, csak akart, mert Budapest székesfőváros nagyérdemű közönsége irtózik a rendszabályoktól és eddigelé nem volt még oly rendelet, melyet iger elmésen és gyönyörűségesen ki nem játszottak volna. Ez a háboru okozta leleményesség nemcsak a tejerkeskedők, hanem a fogyasztóknál is mutatkozik. Az egyik fél, azért, hogy magasabb árat tudjon a tejért elérni, válogatott elnevezéssel különböző tejféléket hoz forgalomba, p. o. kóser tej, pasztörözött-, gyógy-, főző, javított, lefőlözött tej stb., a másik fél, midőn érzi, hogy most már csak a gyermek és a beteg fog tejhez jutni, tömegesen lép a betegek sorába. A tejigazolványok kiadásánál a vezető körök intenciója igen helyes és nemes volt, a fogyasztóközönség azonban e rendelet végrehajtásánál ezt nem kívánta elismerni.

A vidéki városokban sem jobb a helyzet. Pécsen egy liter tej árát 32 fillérben állapították meg, a pasztörözött tej ára pedig 38 fillér, a pécsi közönség ennél fogva főleg pasztörözött tejet fogyaszt.

Sulyos a helyzet Szombathelyen és Sopronban is. Itt a weni tejerkeskedők versenyével kell a közönségnek megbirkózni; a pozsonyiakat ezt be is látták, hisz Pozsonyban 1 liter tej 48 fill.

A legmagasabb piaci ár megállapításával a hatóság nem érte el azt, a mit a maximálással célzott. Az áru vagy más községbe vagy más országba vándorolt el, vagy más alakban magasabb áron került forgalomba. A hatóság természetesen lehetőleg alacsonyán állapítja meg az árat, hogy a közönség olcsón jusson az élelmiszerekhez és rendszerint nemsokára rá azt tapasztalja, hogy az élelmiszerekben hiány áll elő.

Temesvár sz. kir. város a tej árát 28 fillérben állapította meg és ugyanily áron adja a tejet a tejszarnokban is. A szomszédos falvakból azonban a tej kimarad, mert a gazdák jobban jönnek ki, ha a tejből vaját készítenek, mert a vaj mellett még a lefőlözött tejet is igen magas áron — literenkint 20—22 fillérért — értékesítik, ha a lefőlözött tejet a teljes tej hígítására nem használják fel, a mit tejerkeskedői nyelven „egalizálás”-nak neveznek.

Igen sok városban előfordul az, hogy a rendőrkapitány megállapítja a tej maximális piaci árát; a helyi piaczon azonban tej nem kapható, hanem a városi vámvonaltól egy külön tejpiazzal keletkezik. Ott várják a városi tejfogyasztók a tejes kocsikat és hálások, ha akármilyen magas áron tudnak is tejet kapni. A tojásnál ugyanazt lehet tapasztalni; a veszprémi hölgyek kirándulnak délutánonként a szomszédos közsé-

gekbe tojástartókat vásárolni, mert a falusi asszony a rendőrkapitány által megállapított áron nem hoz be tojástartókat a piacra.

A budapesti legújabb tejtörvény alapján, mely november 12-én lépett életbe, a főváros területén vajat gyártani nem szabad. A tej ennél fogva nem jön Budapestre, hanem p. o. Czinkotára, ott gyártanak vajat belőle és a lefőlözött tejet küldik be Budapestre — hivatalnoki nyelvezettel élve — megfelelő eljárás végett.

No de ilyen visszas állapotok nemcsak Magyarországon tapasztalhatók. Így van ez a neutrális Hollandiában is. Az amsterdami polgármester a tej árát 24 fillérben állapította meg, csak hogy tejet nem lehet kapni, mert az eidami sajt ára 3 K 70 fill. kg.-kint. Ha a gazda tejből sajtot csinál, a tej tisztán 30 fillérral értékesül. Ebből kifolyólag Amsterdamban tejhiány van. Mindenki joggal kérdezheti ma, mi tulajdonképpen a tejhiány oka? Erre a közérdekű kérdésre a következőkben kísérlem a feleletet megadni:

1. a magas tehénárak, 2. a magas takarmányárak, 3. a rendes fejő személyzet hiánya és 4. a maximális ár.

Azt hiszem, bizonyításra nem szorul, hogy a szarvasmarha ára legalább is 100%-kal emelkedett. A tejelés fokozására szükséges ipari termények és gyári hulladékok, u. m. korpá és olajpogácsa — ha egyáltalán kaphatók — szintén átlagban 100%-kal emelkedtek az árban. Ugyanez áll a szálastakarmányfélékről is.

A fejős teheneknek és különösen a jó fejős állatnak rendes és gondos ápolásra van szüksége és ahhoz is van szokva. Már az első mozgósításkor mutatkoztak itt kellemetlen bajok. A megfelelő gondozás és ápolás hiánya miatt a tejtermés érzékenyen visszament; ha az öreg tehenesek otthon is maradtak, annyi cselédség még sincs, mint rendes időben és ezt az állat nagyon is megsínyli.

A tejhiány okozói között utolsó helyre a maximális ár került, de nem követtem volna el hibát, ha s maximális árat az első helyen neveztem volna meg. Elképzelhető az, ha egy termék előállításához szükséges anyagok tényleg 100%-al emelkedtek árban, hogy akkor a termék csak 33%-kal emelkedjék? Minden észszerűen gondolkodó ember ezen kérdésre nemmel fog felelni. A logika itt sem hagyott minket cserben. A városok vezetői jöhszemüleg a fogyasztóközönségnek biztosítani akarták a tejet olcsó árárt; az olcsó ár megmaradt, de a tej lassan kevesbedett. A mesterséges árszabályozás, helyesebben mondva, árleszállítás reakciója alatt szenvedünk ma és, ha ez vigasztalást szolgálhat, hogy a külföldön hasonlóképp szenvednek.

Sok oldalról követelik most a tej árának országos maximálását, sőt a tejrequirálását és kötelező termelését is. Első olvasásra ez igen szépen hangzik és egy oly jó gondolat, mely a közönségnek tetszik. Az eddigi tapasztalataim alapján azonban, ha a hatóságok ilyen lépésre

el is szánják magukat, attól eredményt nem várolok. Szerény nézetem szerint Magyarországon a tej árát országosan maximálni nem is lehet. Ehhez szükséges lenne az országot bizonyos körzetekre felosztani és mindegyik körzeten belül egy megfelelő maximális árat megállapítani. De Budapestnek minő körzetet adjak, midőn székesfővárosunk a tejet olyan gazdaságokból kapja, melyek nagyobb vidéki városokon tul fekszenek? Budapestnek — szigorúan véve — tejtermelési körzete ez idő szerint nincs. Budapest körül alig vannak tejtakarmányok, a tej 200 kilométeres körzetből jön Budapestre. Budapest ellátására jön tej Borsód, Nógrád, Heves, Esztergom, Nyitra, Komárom, Győr, Veszprém és Zala megyéből. Nem tudom elképzelni, hogy ezen vármegyék vezetői a fővárossal egy oly körzeti tejtárban tudnának megállapodni, mely egy a fővárosi, de különösen a vidéki fogyasztóközönséget is kielégítene.

A tejrequirálására nézve az a nézetem, hogy azt gyakorlatilag szintén nem lehet keresztül vinni, mert a tej egy gyorsan romlandó cikk, melyet nem lehet raktározni és ha azonnal nem kerül a fogyasztó kezébe, akkor azt fel kell dolgozni, arra pedig városaink berendezve nincsenek. Ezt a tejrequirálást kisebb mennyiségben, p. o. kórházak részére, még el tudom képzelni, de általánosságban a tej gyors romlása miatt nem képzelhető el.

A mi most végül a tej kötelező termelését illeti, arra az a megjegyzésem, hogy kész terményt tudok requirálni, mert azt elvehetem a gazdától, de egy olyan terményt, a mely nincsen meg, a melyet naponta termelni kell, ennek requirálása teljes lehetetlenség, hacsak a requiráló hatóság nem volna elszánnva arra, hogy az egyes tejtakarmányokat requirálja és maga termeltesse tejet. Nem gondolom, hogy ezen utóbbi eljárással azokban a tehenészetekben az istállóátlag emelkedne. Ezen utóbbi, szerintem lehetetlen, eljárásokat csak azért említem fel, mert a sajtóban a jelenlegi viszonyok között gyakran lehet ilyen ideákkal találkozni. De olyan sajtótermék még nem került a kezem közé, mely egy a gazdaközönséget, mint a fogyasztóközönséget ezen ideák lehetetlen végrehajtása szempontjából felvilágosította volna. Megérteni, igenis megértem a fogyasztóközönség idegeségét, de éppugy megértem a tejtermelő gazdák nehézségeit a tej előállításánál. Nem lehet eléggé hangoztatni, hogy ellenségeink nem is annyira a harctéren, mint a közigazgatási életben akarnak minket megkárosítani és ezen megkárosítás behat, különösen a tejjel. a magángazdaságokba és a családi életbe is. Viseljük tehát mindnyájan hazafias elszántsággal ezen ránk rótt terheket, ne okozunk senkit, sem termelőt, sem fogyasztóközönséget, sem hatóságot a visszataszítás állapotokért. Bizzunk az igazságos ügyünkben, mert biztos a reményem, hogy nemsokára fellelve fogjuk élvezni a békének jótévő hatását.

Szabadkai m. kir. tejmunkásképző-iskola.

Irta: *Hirschfeld József* iskolavezető tanár.

Földmivelségi kormányunk terjeszteni óhajtván a délvidék gazdái között is a tejgazdasági ismereteket 1908-ban Csákon, Temes megyében az ottani földmivessiskolával kapcsolatban tejmunkásképző-iskolát létesített.

A tanulók oktatására s a gyakorlati munkák elsajátítására szükséges tejmennyiséget a csáki tejszövetkezet szolgáltatta. Az iskolának ezen tejszövetkezettel fennálló s 1913 év végén lejárt szerződése megújítható nem lévén s mivel a csáki földmivessiskola tehenészete a gyakorlati oktatás céljaira elegendő tejet termelni nem tudott, az iskola 1914. év nyarán Szabadkára helyeztetett át.

Itt a vajtermelő központtal kapcsolatban működik, hol a tanulók (megfelelő anyag állván rendelkezésre) a gyakorlati ismereteket igen jól elsajátíthatják.

Az iskola célja községi tejszövetkezetek, tejcsarnokok részére megfelelő kezelőket, tejgaz-

4. Vajkészítés: a tejszín köpülése, a vaj mosása, gyurása, formázása és csomagolása.

5. A fölözött tej felhasználása, túró készítése s ennek caseinné történő feldolgozása.

6. Tejgazdasági naplók és számadások vezetése.

A szükséges elméleti ismeretek megszerzése céljából a tanulók naponta a délelőtti és kora délutáni órákban három órán át elméleti oktatásban is részesülnek, a mikor megtanulják az általános tejgazdaságtant, a vaj és sajtgyártást, a tejgazdasági melléktermékek ipari feldolgozását, a tej és termékeinek vizsgálatát, a tejszövetkezetek ismeretét, tejgazdasági könyvvézetést és a tejgazdasági számításokat. Az állattenyésztésből az általános állattenyésztés és takarmányozást, a szarvasmarha, juh és sertésenyésztést.

Az iskola tanfolyama egy évre terjed s minden tanév két félévre oszlik, melyek április, illetve október hó 1-én kezdődnek. A tanulók felvétele akként történik, hogy minden új félévben

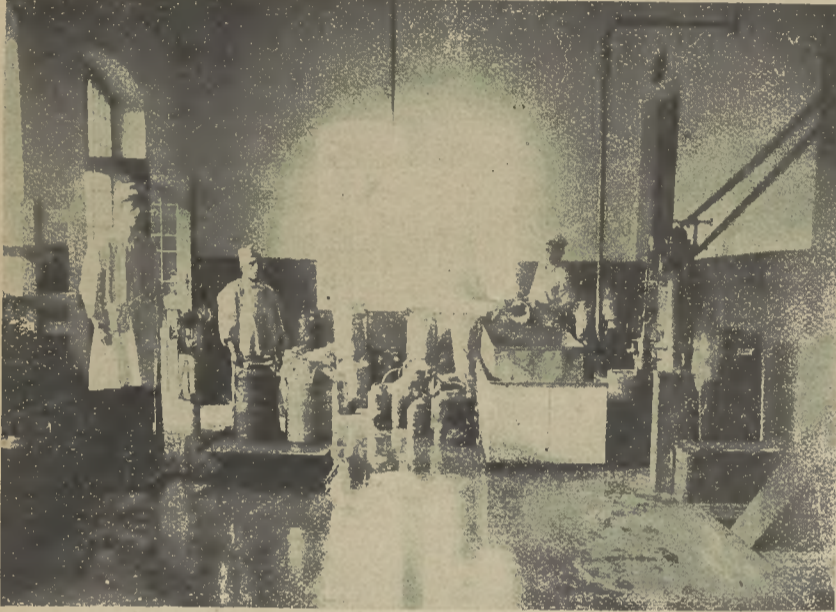
5. Kiskorúság esetén a szülő, illetőleg a gyám beleegyezését, megfelelő írásbeli nyilatkozattal.

A szabadkai m. kir. tejmunkásképző iskola tanulóinak foglalkoztatását a csatoltan közölt képekben mutatjuk be.

A gömörmezei gazdasági egyesület legelő-actiója és a pelsőcezi csordaitató cziszterna.

Irta: *enesei Dorner Béla*, m. kir. jószág-felügyelő.

Hogy a hegyvidéken élő falusi népnek gazdasági fő jövedelmi forrása az állattenyésztés, az általánosan ismeretes. A hegyvidéki vármegyék gazdasági egyesületei — agilitásukhoz képest — igyekeznek is arra, hogy a vármegye kiscgazdáközönségének állattenyésztését — a királyi gazdasági felügyelőségekkel karöltve — fejlesszék és az annak útjában álló akadályokat megszüntessék. Az utban álló akadályok egyike, vagyis helyesebben mondva legfőbbje: a *legelő hiánya* és a *meglévő legelők elhanyagoltsága*. Min-

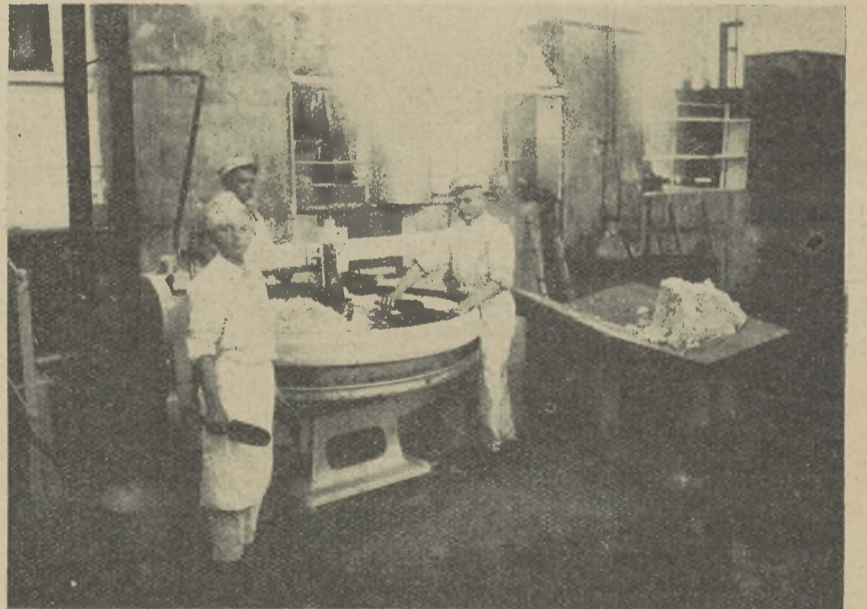
75. ábra. Átvételi helyiség a beérkező termékek átvételére.

76. ábra. Fölöző terem.

77. Vajteremben a tejszín köpülése és a vaj mosása.

78. Vajteremben a vaj gyurása.

daságok számára megbízható és kellő ismeretekkel bíró tejkezelőket, előmunkásokat képezni, kik elsősorban gyakorlatilag, de elméletileg is értenek a tejgazdaságokban előforduló minden munkához. Ezek: a tej kezelése, vizsgálata, feldolgozása; a szarvasmarha tenyésztése, gondozása, ápolása, takarmányozása, a tehén fejése; a juh és sertés tenyésztése, takarmányozása, hizlalása; a tejhulladékok és melléktermékek feldolgozása és állatokkal történő értékesítése.

Hogy a tanulók a tejgazdasághoz tartozó minden munka gyakorlati elvégzését minél tökéletesebben elsajátítsák, a vajtermelő központban minden munkát ők maguk végeznek, az iskola vezetőjének utasításai s a melléje beosztott két állami vajmester felügyelete mellett.

1. A tej és tejszín átvétele és vizsgálata.
2. A tej kezelése, eltartása, csomagolása és szállítása.
3. A tej lefölözése, a tejszín pasztörözése, savanyítása, érlelése.

a megállapított létszám fele lépjen be az iskolába.

A tanulók létszáma huszig terjedhet s minden tanuló teljesen ingyenes ellátást és oktatást nyer, sőt jó magaviselet és szorgalmas gyakorlati munkájuk után apró kiadásai fedezésére havonta még öt korona zsebpénzt is kapnak.

Az iskolába tanulókul belépni szándékozók felvétel iránt irt kérvényeiket a földmivelségi m. kir. miniszterhez czimezve az iskola vezetőségéhez minden év márczius, illetve szeptember hó 1-ig kell benyújtani.

A kérvényhez csatolandó mellékletekkel igazolni kell a következő felvételi feltételeket:

1. A betöltött 17. éves életkort (keresztlevéllel).
2. Erős, egészséges testalkatot (orvosi bizonyítvánnyal).
3. Himlő elleni újraoltást (ujraoltási bizonyítvánnyal).
4. Kifogástalan előéletet (erkölcsi bizonyítvánnyal).

den valamirevaló gazdasági egyesület megkezdte már actióját arra nézve, hogy az ottani és ázsiai állapotban levő községi és közbirtokossági közlegelőket a modern tudomány és tapasztalat elvei szerint *följavítsa*, ahol pedig a legelőhiány mutatkozik, állami támogatással *legelőterületeket vásároljon*, vagy *bérlegelőket szerezzen*, egyszóval a falusi kiscgazdának módot és lehetőséget nyújtson arra, hogy növendékmarháját, vagy csikóját nyáron át legelőre adhassa.

Hogy a legeltetés a fiatal állatnál mily nélkülözhetetlenül fontos kérdés állategészségügyi szempontból, azt külön fejtegetni fölösleges. Németországban, hol a legelő hiányában a marhát üvegházi növényhez hasonlóan folyton istállóban tartották, már igen keserű tapasztalatokat szereztek e téren és most sietve »visszatérnek a természethez«, a szabadban való legeltetéshez és »legeltető szövetkezeteket« alakítva, ha más nincs, ugy szántóföldekből alakítanak legelőket és még attól sem riadnak vissza, hogy a tuskés drótkerítéssel körülzárt legelőkre az éjjel-nappal

künntartott állatoknak egy távolabbi helyről hordókkal vigyék az ivóvizet.

De a legelők hiánya és a nyári állattartás gondjai nálunk még egy más szempontot is figyelemre ajánlanak, azt ugyanis, hogy a falusi nép sokszor éppen azért adja el a kupecznek a borját, vagy a csikóját, mert nyáron az egész háznépével odakünn lévén elfoglalva a (sokszor távoleső) földjein, nincs, a ki az otthon hagyott állatot gondozná. Ha ez állt azelőtt a békés időkben, mennyivel jobban latba esik most, a háboru alatt, mikor már a férfinépség igazán eltűnt a falvakból és csak asszony, gyerek és csak tehetetlen öregemberek maradtak odahaza.

Meg lehet tehát gátolni a növendékállatok „elveztegetését“ akkor, ha van egy megfelelő legelő, hová a falusi ember fűbér mellett »kiadhassa kosztba« állatait és elveti a nyári eltartás gondját.

Gömörben, mint ottjártamkor értesültem, még egy más ok is szól a közlegelők minél kiterjedtebb megszerzése mellett. A pár év óta nedvesre fordult időjárás mellett ugyanis a völgyekben

ták, az egész legelőt erős özövek között kifesztett gözeke sodronykötéllal bekerítették és egy nyári istállót, előtte korlátos kifutót és pásztor-kunyhót létesítettek.

Az állatok a Sajóból ittak. Miután 1911. óta az időjárás nedvesre fordult, így a Sajó kiáradása és a vízvezető árok mentén levő lapályosabb legelőrésszel elnedvesedett, felő volt, hogy mételessé válik, tehát csikólegelőnek változtatták át.

A folyó év nyarán a területet bejártam. A legelőn nedves foltok nem voltak, az ott élő 120 darab 1—4 éves csikót kitűnő kondícióban, igen tetszetős kinézésben láttam, jelölül, hogy a legelőhöz fűződő várakozások teljesedtek. A fűnövés oly jó volt, hogy a legelő egy részét meg lehetett volna szénának kaszálni. Ez egyúttal azt is mutatta, hogy jövőre — főleg ha az ólakban összegyűjtött trágyát a legelő silányabb füvezetű részére ősszel reáhoradják és eltergetik — a legelő egy részét meg is *kell* szénának kaszálni, hogy esős napokra, mikor az átázott talajon a *taposás kárt okozna* és a legeltetést be kell szüntetni, legyen tartalékszéna rendelkezésre. A csi-

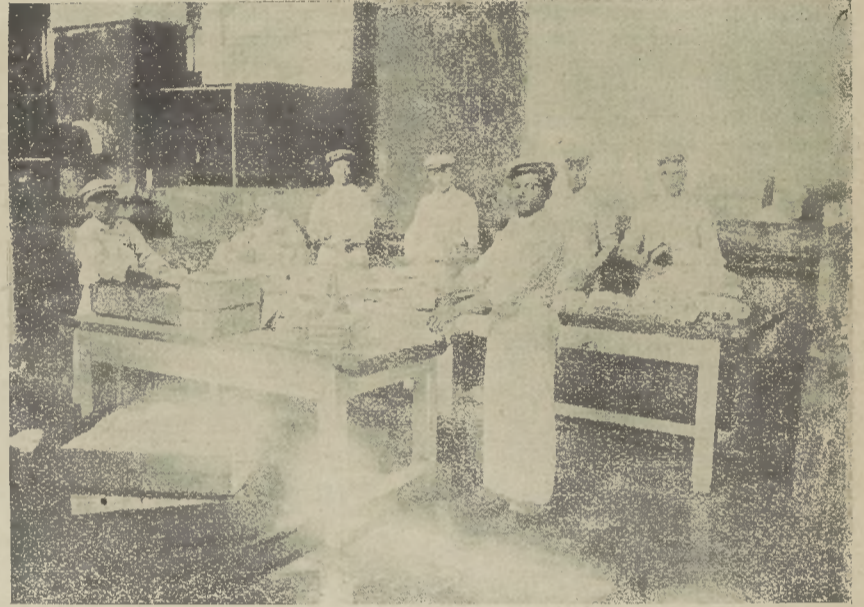
lőt bérelt Tiszolcz község vidékén, az 1140 méter magasan fekvő *Tersztye* hegyen, részben sík, részben mérsékelt lejtőkön. A legelő *Mihály Pál* földbirtokos tulajdona. A talaj a foszforitkőzet elmállásából keletkezett közepkötött vályog, tápdus füveket terem, tiz helyen van bővizű forrása, a mételykörtől mentes és Fodor Jenő szerint különösen azért helyeznek ők ezen legelőre nagy súlyt, mert a Gömörben nagyon elterjedt *vérvezelés* baját itt még nem tapasztalták.

A legelőn terv szerint 300 darab üszőt és tinót szándékoznak — elsősorban itt is a gazdasági egyesület tagjaitól — fölvenni, de az idén csak 170 darabot kaptak, mivel még nem szereztek felőle bővebb tapasztalatokat, lévén az idén az első legeltetési év. A fűbér 20 korona, ami valóban olcsó.

A helyszíni bejárásnál azt láttam, hogy a legelőn még olyan sok helyen volt legeletlen fű, hogy még 400 darab állat tudott volna azon őszig jól megélni. Nagy előnye a legelőnek az, hogy kevés rajta a *szórfű* (*Nardus stricta*), a hegyvidéki sovány legelők ezen ismeretes rossz füve,

79. ábra. Csomagolóhelyiségben a vaj nagybani csomagolása.

80. ábra. Csomagolóhelyiségben a vaj formázása és a csomagok készítése.

elterülő legelők és rétek (melyeket a széna lekaszálása után legeltetni szoktak) *elmételessedtek* és a rajtuk magukat metelykórral fertőzött állatok oly arányban kezdtek a falvakban elhullani, hogy már maga ez az egy szempont is, a hegyi legelők nagyobb arányu és sürgős fölkarolására indította a gazdasági egyesület vezetőségét és főként agilis titkárát: *Fodor Jenőt*. Ma, mikor a háboru alatt a falusi állatállomány oly erősen megfogyatkozott és a huszári és drágaság miatt a városi lakosságnak nemcsak a szegényebb osztálya, de fixizetésből élő hivatalnok rétegének nagy része „megélhetési és étkezési gondokkal küzd“ (nem mertem azt mondani, hogy: éheznek), minden egyes nőnemű, tehát szaporodásra való állatnak a tenyésztés céljára való megmentése: közgazdasági nyereség.

A gömörmezei gazdasági egyesület helyes érzéssel és más több szunnyadó egyesület részére *példát adó módon* kezdte meg mult évben a legelő-actióját. Ha minden gazdasági egyesület — tisztelet a mindenesetre nem igen sok kivételnek — így dolgozna, akkor az ország közállapotai csakhamar más képet mutatnának.

Az egyesület 1911. ben — a nagy »legelőbarát« *gróf Serényi Béla* minisztersége alatt — kezdte meg legelő actióját a *kerepeczi* 120 m. holdas birtok megvásárlásával (állami támogatás mellett) üszőlegelő céljaira. A terület Tornallja közelében a Sajó-folyó mellett terül el, sík földön, homokos vályog talajon. Nagy része szántóföld, kisebb része gyepes mező volt, mely azonban vizállásos, elhanyagolt terület volt a vétel idején.

A szántóföldet m. holdanként 200 kg. Thomaslakkal megtrágyázták, fűmaggal bevetették, a nedves mezőt a miskolci kulturmérnöki hivatal szervezte, a lapján nyílt árkokkal lecsapolták, a mezőt rétuajtóval megművelték, műtrágyával és fűmaggal beszórták, láncboronával bemunkál-

81. ábra. Turófeldolgozó helyiségek, casein malom.

könként szedett 40 korona fűbért tehát, miután a csikók megnövekedve és jó kondícióban kerülnek haza és májustól október elejéig, tehát majd 5 hónapig ott élnek, így jutányosnak lehet tartani.

Már említettem egy régebbi közleményemben, hogy az egyesület a hegyvidéken lipiczai, a síkabb vidéken pedig Nonius tenyészirányt vezetett be, tenyészkancaikat is osztott ki, értékes méneket hozatott, így nagyon helyesen jár el, ha a nemesebb anyag utáni ivadéknak nyári tartási lehetőségét nyújt. Ha a kerepeczi csikólegelőn a megbeszelt *legelőjavítási munkálatokat* Fodor Jenő végrehajtja, ugyi bizony hihető, hogy egy állat nyári eltartására 1000, sőt később 800 négyszögöl terület is elég lesz a fűnövés javulásáért, tehát ugyanazon területre nemcsak 120 darab, hanem 150—160 darab csikó is föl lesz fogadható és így a legelőterület is jobban lesz hasznosítható.

Az egyesület a kerepeczi legelőről kizorult üszőknek egy 637 m. hold nagysagu hegyi lege-

de inkább jobbminőségű füvek borítják még az 1000 méteres magasságban is, továbbá nagy előnye az is, hogy kevés rajta a kőpad, a mozgó és félg beagyazott kődarab, tehát ha a nem tulsűrűn levő boróka és más bokrokat róla kiirtják ugy meg lehet rétuajtóval, vagy láncboronával a talaj felső rétegét művelni anélkül, hogy az eszköz a kövekben, vagy gyökerekben tönkremenne.

A talaj különben eléggé termékeny és ha a legelőcsordával helyenként megtrágyázzák (kosarazás, vagy fektetés által), kevés fűmaggal a kopárabb foltokat fölülvetik és befogadják, az is elegendő a jobb fűnövés eléréséhez.

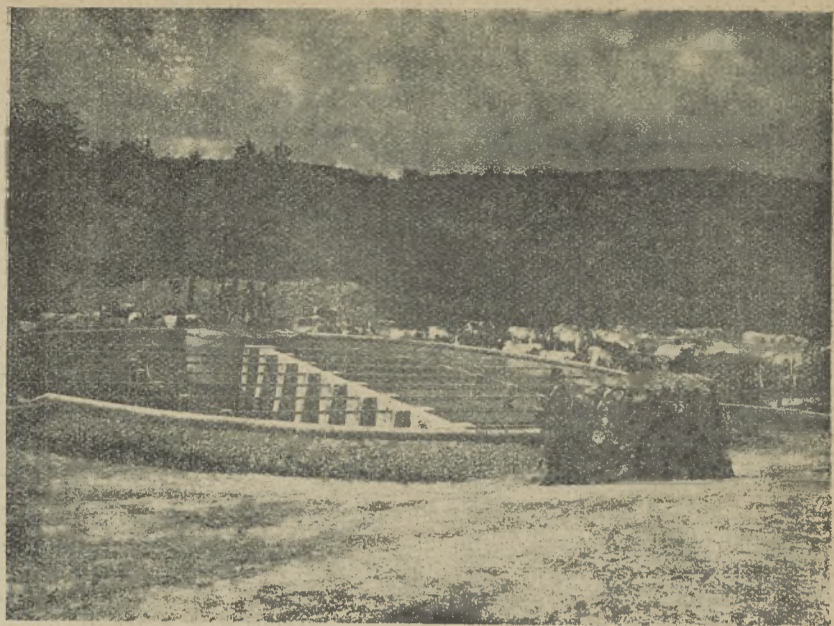
A legelőn látott állatok közül a legtöbb — főleg azok, melyek már voltak az előző évben nyári legelőn, tehát hozzászoktak a legeltetéshez — kitűnő kondícióban voltak. Sajnos, otlétemkor viharos nagy eső volt, majd köd szállott le a hegygerinczre

és fényképfölvételt nem tehettem róluk. Ha Fodor Jenő a legeltetésre és legelőjavításra vonatkozólag megbeszélte tennivalókat elvégzetteti (szakaszos legeltetés, kosarazás éjjeli, fektetés nappali deletetésnél, műtrágyázás, fűhárter fölülvetés. beton itatóvályuk létesítése stb.), ugy az egyesület évente circa 500 darab növendékmarhát tud ezen legelőn elhelyezni és ezáltal a vármegyei állattenyésztésnek határozottan nagy szolgálatot tesz.

Az egyesületnek még egy olyan legelőterület áll rendelkezésére, mely nem az övé ugyan, sem nem bérelte ki, de melyre a vármegyei kisgazdák marhát szintén elhelyezheti. Ezen mintegy 2000 katasztrális hold legelő *Pelsőcz* nagyközségé, melyre fűbér és pásztorbérrel együtt 12 koronáért lehet állatokat elhelyezni. A községnek ugyanis a Nagyhegy nevű körülbelül 500 m magas fekvésű területén 6000 kat. hold birtoka van, melyből körülbelül 2000 kat. hold legelő, a többi kaszáló és erdő. Ezen — legnagyobbrészt fensík — terület oly szerencsétlen,

82. ábra. Legelőcsorda itatása a pelsőczyi czisztternánál. Jobbfelől látható fehér részlet a kibetonozott vízgyűjtő terület.

83. ábra. A pelsőczyi csordaitató cziszterna képe. Az előtérben a kibetonozott vízgyűjtő terület. Jobbfelől a Serényi kut emléktáblát rejtő kőrakással. (A láthatáron sötét viharfelhők vonulnak.)

hogyan egyetlen forrása nincs és a csapadékvíz sem áll meg rajta sehol, mivel az altalaj mészkőszikla, mely tele van repedésekkel és földalatti üregekkel és barlangokkal, így a földalatra jutott víz — nem tudni hogyan és hová? — de nyomtalanul eltűnik.

A földalaj mésztartalmú földmálladék, mely ha terem is füvet, de a víz hiánya miatt bajos a területet legelőnek hasznosítani, mivel a legelőcsordát meredek, köves, veszélyes hegyi uton kellett több óra járásnyira (10—12 kilométerre) a völgyben levő patak vizéhez itatásra lehajtani, majd vele visszatérni, így az állatok inkább szenvedtek, mint javultak.

A nagykiterjedésű terület tehát ott állt kihasználatlanul. A községek kaszálónak hagyták ugyan kénytelenségből meg, de így is minimális hasznot hozott, mivel a termést a rendkívül köves, meredek uton és messzefekvő helyekről hazaszállítani is bajos volt (a szekérről fele lerázódott.) szekér, állat megromlott, de a dolog nem is fizette ki magát.

Midőn Gömör megyének egyik legelső földesura, gróf Serényi Béla lett a gömöriek nagy öröme földmivelésügyi miniszter, a gömöri gazdasági egyesület az első kedvező alkalommal előállt a pelsőczyi legelő vizellátási problémájának kérdésével és államsegélyt kért a nagykiterjedésű terület legelőül való hasznosításához. A miniszter ur a kérést kedvezően intézte el és az államsegélyt engedélyezte az egyedüli helyes és célravezető megoldáshoz: a vízgyűjtő és tároló *cziszterna* megépítéséhez.

A kivített a miskolci kulturmérnöki hivatalra bízta és mivel nálunk még ilyen vízgyűjtő cziszterna nem volt, a hivatal főnökét Dalmáciába küldötte ki tanulmányutra, mivel ott tudvalevőleg csupán cziszternák segélyével tudják az emberek és állatok részére szükséges ivóvizet megszerezni. A cziszterna a pelsőczyi Nagyhegyen elkészült és 1914. év június havától fogva használatban áll. A hozzáfűzött várakozásnak — reményen fölül — megfelel és jelentékeny mér-

tékben hozzá fog járulni terület hasznosításához és vele nemcsak a pelsőczyiek, hanem a szomszédos községek állattenyésztésének emeléséhez. A község hálából »Serényi kutjának« nevezte el az itatót és egy kőcupon emléktáblával jelölte meg azok neveit (így Kubinyi Géza főispán, Rozsnyay Károly műszaki tanácsos stb.), kik ezen mű létrehozásában érdemeket szereztek.

A csordaitató cziszterna az első az országban. Műszaki leírása (technikai rajzokkal) megjelent a »Mezőgazdasági Szemle« folyóirat 1914. év deczemberi számában, tehát a kik közelebről érdeklődnek utána, azok ezen leírás nyomán meg is készíthetik. Ezúttal csak röviden a következő tájékoztatást nyújthatom róla, a néhány fényképfelvételek kíséretében.

A cziszterna ugyanis — mint tudjuk — olyan a földbe beépített medence, mely az esővizet, vagy hólet gyűjti magába és miután úgy van építve, hogy abból a víz sem ki nem folyhat, sem el nem szivároghat (beton), így a vizet meg is tartja (tárolja). A vizet a medencéből azután vagy csapon eresztjük ki használat céljából, vagy ha erre elegendő esés (lejtés) nincs, úgy szivattyúval vagy gémeskut vödörrel merjük ki.

A vizet itt Pelsőczyön a czisztternát környező teknőszerű domboldalról gyűjtik a medencébe úgy, hogy az erre szolgáló területet elplánirozták és betonnal kisimitották, hogy az arra a helyre eső csapadék, vagy hó vize mind a cziszternába juthasson, de előbb a medence pereménél földhalmozott kavicsrétegen menjen át, tehát *megszűrődve, tisztán jusson a medencébe*. A vízgyűjtő hely körül van kerítve, oda tisztasági szempontból sem embernek, sem állatnak lépnie nem szabad.

A medence kör alakú, 4 méter mély, átmérője alul (a fenéken) 16, fölül (a pereménél) 20 méter, fölül nyitott, hogy a beléje jutott víz szellőződjék, átmelegedhessék, lehülhessen és a levegőből állandóan oxigént is nyelhessen el, tehát itatásra jóízű legyen. A cziszterna közepén áthaladó betonfallal két részre van osztva, hogy az egyik fél

főlegese vize a másikba átfolyhasson és hogy az építmény szilárdabban álljon. A képeken látható vasbetonoszlopokkal alátámasztott keresztvasak célja az, hogy az építményt merevítsék, és ha szükséges, a beboltozást is lehetővé tegyék.

A cziszterna medencéjének ürtartalma 1000 köbméter, tehát elfér benne 10.000 hektoliter víz. Ha tehát a legelőre 1000 darab számos marhát (á 500 kg.) hajtánának föl és ha egy darab normál marha napi ivóvízszükségletét 20 literre vesszük is, a cziszterna még akkor is ellátná az 1000 darabból álló csordát, ha 50 napig nem esne az eső, tehát csupán a medencébe begyűlt vizet kellene fölhasználni.

A cziszterna 1914. június hótól fogva október elejéig 500 darab állat itatására lett fölhasználva és noha havonként *átlag* 100 milliméter csapadék esett (augusztusban csak 30 mm., míg szeptemberben 170 mm.), a cziszterna 1914. évi legeltetési időszak alatt az alábbi vízmennyiségeket tartalmazta:

1914. június 30-án 2000 hektoliter		
» július 4-én	3500	»
» » 14-én	3350	»
» » 31-én	2700	»
» aug. 15-én	2100	»
» » 31-én	1600	»
» szept. 15-én	2400	»
» » 30-án	3400	»

Főlemlyendő, hogy a cziszterna csak a május végén és június elején hullott csapadék vizét tartalmazta, mert a téli és tavaszi bővebb esők vizét még nem foghatta föl. Ha a téli csapadékot is magába foghatja és megtelhet a teljes befogadó képességeig, úgy egy nyári szárazságot is könnyen kiállhat. A vizet otlétem alatt láttam és megízletem, teljesen jónak találtam és a viz iránt különben finnyásabb állat is szívesen itta.

Óhajtandó volna, hogy a legelőcsorda itatását más vízszegény vidékeken is a *cziszternák* építésével oldják meg és másutt is kövessék a gömöriek okos legelő-actióját a magyar állattenyésztés föllendítésére.

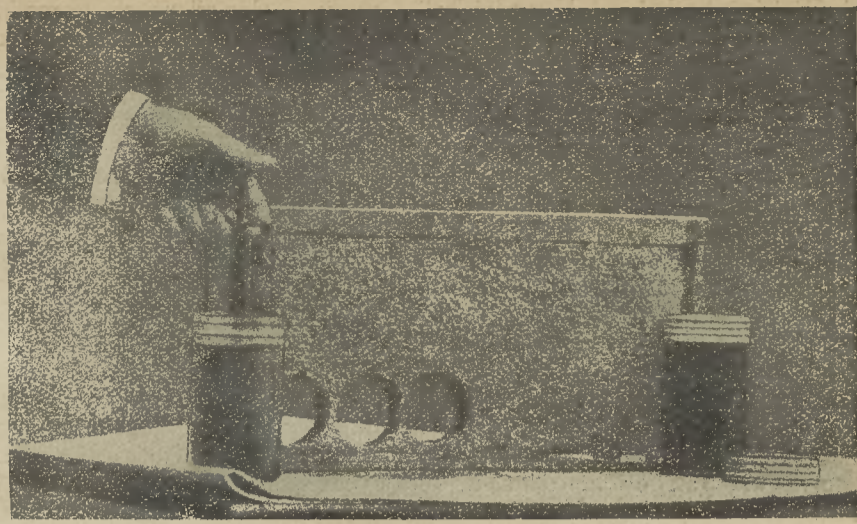
84. ábra. A gömörmegyei gazdasági egyesület tulajdonában levő »Herepeczi« csikólegelő képe. Jobbfelől Fodor Jenő gazd. egyes. titkár.

85. ábra. A pelsőczyi cziszterna képe közelről felvéve.

86. ábra. A lépes méz üvegezése.

87. A lépes mézet vágó eszköz.

Békekötés után.

Írta: Kovácsy Béla, nyug. gazd. akad. igazgató.

Nincs még ugyan itt a békekötés ideje, de nekünk, gazdáknak, előrelátóknak kell lennünk, mert mai munkák gyümölcse nem holnap, hanem csak hónapok, vagy évek múlva érik meg s így a békekötés utáni köteleességeink ügyével is már most kell foglalkoznunk, hogy annak eredménye minél rövidebb idő alatt kézzelfogható legyen. Legfontosabb ezen kérdések közül a husellátás ügye, foglalkozzunk tehát ezzel.

A háboru kitörése előtt Magyarországon a marhahusstermelés 500.000 tonna volt évente. 3,179 811 drb tehene volt még 1911-ben, a melyek szaporasága 1000 drb onként 612 drb-ra tehető, a levágásra kerülő állatok átlagos sulya pedig 250 kg.-ra, mely számok sorozata kiadja az 500.000 tonnát. Ebből a husmennyiségből 400.000 tonnát saját népének ételmezésére használt fel, 100.000 tonnát pedig Ausztriának adott át. Saját állományának szaporítására az utóbbi évtizedben alig fordított valamit s a számszerinti szaporulat évente alig tett ki 1/2%-ot.

A belfogyasztás tehát évente 400 000 tonna marhahus volt s ez fedezte a szükséglet legnagyobb részét, mert a lakosságának fejenkénti és évenkénti 29.9 kg.-ot kitevő husszükségletéből közel 20 kg.-ot fedezett a jelzett 400.000 tonna s 9.9 kg.-ot fedezett sertésállományunk, illetőleg ebből 1.6 kg.-ot juh- és kecskeállományunk.

Sertésállományunk évi hustermelése 230.000 tonnára tehető. 1,396.330 drb koczkánk átlagos szaporulata évente 3.3 drb, a melyek 50 kg. átlagos sullyal kerültek mézarszékre és így összesen 230.000 tonna husszolgáltattak. Ebből a belfogyasztás 160.000 tonna, Ausztriában pedig 58.000 tonna vitetett ki. E számok közötti csekély különbséget tehát mintegy 120.000 tonna használtatott fel állományunk szaporítására, részint pedig kifejlődött korban betegségek áldozatául esett.

Az immár 18 hónap óta tartó háboru rendkívül nagy változásokat eredményezett állattenyésztésünkben s úgy szarvasmarha, mint sertésállományunkat lényegesen megapasztotta. Merlegelve hadseregünk által havonta szükségelt 60.000 tonna huss, meglehetősen pontos számítás alapján azt mondhatjuk, hogy a mennyiben a háboru még hat hónapig tart, eredetileg több, mint 3,000.000 drb* tehénállományunk száma 1,800.000 drb-ra, vagy esetleg még ennél is kevesebbre csökken. Ha most ismét kiszámítjuk 632-ös alapon e tehének évi szaporodását és 250 kg.-os suly alapján annak összes sulyát, akkor arra az eredményre fogunk jutni, hogy közel 1,140 000 drb évi szaporulatnak átlagos sulya 290 000 tonna körül van, a mely suly mennyiség máris közel 110.000 tonnával kevesebb, mint évi 400.000 tonna marhahusszükségletünk. Azonban ezen 294.000 tonna szarvasmarhahust nem használhatjuk fel kizárólag vágóhídon, mert esetben a szarvasmarhaállományuk száma soha sem emelkedhetne, holott törekvésünknek kell lenni, hogy szarvasmarhaállományunkat ismét legalább oda szaporítsuk, a hol a háboru előtt állott. Az évi szaporulatból hussfogyasztási célokra tehát nem igen fogunk felhasználhatni 900.000 drb-nál több szarvasmarhát, a mi 232 ezer tonnának felel meg és így több, mint 165.000 tonna a marhahushiány az esetben is, ha Ausztria husszükségletét teljesen figyelmen

kívül hagyjuk. Azonban nemcsak szarvasmarha-, de sertésállományunk is megapad addig 30% kal s így hat hónap múlva semmiesetre se lesz több koczkánk 1.000.000 drb-nál, melyeknek 3.3 drb-ot kitevő átlagos szaporulatát s levágáskor 50 kg.-ot kitevő átlagos sulyát figyelembe véve, csak 165.000 tonna sertés-hust fogunk produkálni, a mely mennyiség a fentebb kimutatott szükséglettel szemben 5000 tonna többletet mutat ugyan, ez a csekély többlet azonban legfeljebb arra elegendő, hogy sertésállományunkat lassan odaszaporítsuk, a hol a háboru előtt állott.

Ezek szerint tehát Ausztria husszükségletét figyelmen kívül hagyva, a hová pedig a háboru kitörése előtt közel 160.000 tonna huss szállítottunk, 165.000 tonna husshiány mutatkozik. Miután pedig a magyar gazdák közönségnek nem lehet az a célja, hogy ezen husshiány Amerikából nyerjen fedezetet, az pedig ki is van zárva, hogy Európa más országaiból legyen fedezhető, mert mindenütt hasonlóak az állapotok, utat és módot kell teremteni arra, hogy ezen husshiányt saját maga produkálja és pedig olyan fölös mennyiségben, hogy legalább részben Ausztria husshiányát is fedezhesse. Szarvasmarhaállományával ezt nem teheti, mert a legnagyobb erőfeszítéssel sem lesz képes egy évtizeden belül állományát odaszaporítani, a hol a háboru előtt állott, annyival is kevésbé, mert számottevő tenyészállatimportra sincs kilátás Európa egyetlen államából sem. Csak egy mód van tehát a husshiány fedezésére, a szarvasmarhánál sokkalta szaporább és sokkalta több huss termelő sertés-tenyésztés nagymervű telkarolása.

Körülbelül kétszer annyi olyan koczkára volna szükség, mint a minőt eddig tenyésztettünk, hogy azok fokozott hustermelésével pótolhassuk a marhaállomány apadását következtében mutatkozó 165.000 tonna husshiányt. Ennyi koczkát tartani azonban lehetetlenség. Sem istállónk, sem legelőnk, sem kondásunk, de sőt kukoriczánk sincs annyi, a mennyi ezek eltartásához szükséges volna. Ellenben 1,000.000 drb szapora koczkával, tehát javított német sertés, yorkshirei, lincolnshirei stb.-vel képesek volnánk ugyanannyi huss produkálni, mint 2,600.000 manga-

liczakoczkával, még abban az esetben is, ha nem volnánk képesek azoknál olyan nagy szaporulatot, t. i. országos átlagban 12.7 elérni, mint a minőt elérnek a németek, hanem csupán 7.87-et, mint a minőt elértek az osztrákok. Ezzel az egy millió drb szapora koczkával és annak 7,870.000 drb szaporulatával és ezeknek csak 50 kg.-os átlagos sulyával máris 393.000 tonna huss produkálhatunk, a mellyel fedezhetjük részben eddigi sertés-husszükségletünket, évi 160.000 tonnát, fedezhetjük a mutatkozó marhahushiányt, vagyis 165.000 tonnát s még mindig marad egy számottevő feleslegünk, a mellyel vagy saját sertésállományunkat szaporíthatjuk, vagy pedig átadhatjuk Ausztriának.

Tehát csak egyetlen módja van a husinség elkerülésének, az t. i., hogy jelenlegi mangaliczaállományunk felcseréljük szaporasertésekkel és azokat azután csakugyan olyan gondos tenyésztésben, ápolásban, takarmányozásban részesítjük, mint a minőt az megkíván.

Mentsünk meg tehát minden yorkshirei, lincolnshirei és báznai emsét a vágóhidól és igyekezzünk minél több javított emsemalaczra szert tenni.

A mézértékesítésről.

Írta: Balogh Bálint méhészegyesületi titkár.

Ha megkérdezzük az egyes méhészeket mostani állapotainkról, nem fogunk közöttük egyre sem akadni, a kinek valami felpanaszolni valója ne volna. Egyik a méhlegelő folytonos romlását fájlatja, a másiknak az a baja, hogy méhészeti közintézményeink nem működnek kielégítően stb. stb., ki győzné mind elősorolni a bajokat. Egy dologban azonban minden hitvalláson levő méhész csodálatosan egyet ért s ez az, hogy mézértékesítésünk szervezeten s ha értékesítésről egyáltalán szó lehet, ez ma még nagyon is csecsemő korát éli.

Ha alaposan a fenekére tekintünk a dolognak, azt fogjuk tapasztalni, hogy a panaszkodóknak nincs tökéletesen igazuk. Nincsen pedig azért, mert ők a dolog legkényelmesebb oldalát keresik. Olyan intézmény után áhítozik minden méhész, mely terményét legalább 50%-kal a napi ár fölött átveszi. Nem túzás ez részemről, mert számos levelet tudnék felmutatni, melyekben a termelők 1912—14. évben, mikor a méz nagybani ára 90—100 korona volt 2 sőt 300 koronás mézárakról ábrándoztak. Persze ezt akkoriban nem le etett elérni s így odaadták a mézkereskedőnek 75—90 koronájával. Mire azonban ezektől — két-három kézen át a fogyasztó csik-májkára került a méz, akkorra mégis elérte kgja a 1.60—2.—koronát s a visszás állapot voltaképpen itt kezdődik. Kétségtelenül kellemetlen a termelőre, hogy a közvetítő kereskedelem — mely mindentelé bőségesen arat a nélkül, hogy vetett volna — e téren is leszedi a tejtölt s neki csak a sovány tej jut osztályrészül.

Szolid alapokon nyugvó mézértékesítő központ, mondjuk olyan szövetkezet, melynek a tagjai maguk a méhészek, kétségtelen, hogy egy csapásra javítana a helyzetet, de vajon lehet-e remélni, hogy a magyar méhészközönség — melynek 5 tagja tízfélé huz — ilyen vállalkozásra egyesíthető volna? Aligha!

Ez azonban még nem jelenti azt, hogy minden méhész tétlenül, összetett kezekkel nézze a közvetítő kereskedelem garázdalkodását. Legyen a termelő egyszersmind kereskedő is s

88. ábra. Üvegedény lépes mézzel.

* Horvát-Szlavonországgal együtt.

mindjárt javul a helyzet. Versenyt kell támasztani a közvetítőknek s akkor majd azok is észre térnek. Utóvégre nincsen arra semmi szükség sem, hogy pl. míg az én méz-em Galántáról a budapesti szállodába vagy a kolozsvári cukrászhoz jut, három kézen menjen keresztül. Ha ezt a versenyt sikerülne létrehozni, akkor kétszörös célt érünk el. Egyrészt a fogyasztó közönség olcsóbban juthatna a mézhez, a mi kétszertelenül a fogyasztás emelkedését eredményezné, másrészt a közvetítő kereskedő kénytelen volna tisztességes árakat fizetni a termelőnek.

Leghelyesebb módja az értékesítésnek, ha kizárjuk a közvetítőket s maga a méhészt keresi fel a fogyasztót. Igaz, hogy így az értékesítés körülményesebb, tagadhatatlanul több munkával jár, de ez a munka-többlet busásan kárpótolva van az elérhető magasabb jövedelemmel.

Csak egy nagy hiba van! A magyar méhésztársaság erre még éretlen. Nem tudja csinos ruhába öltöztetni portékáját. Javul ugyan a helyzet, de nagyon lassan. A budapesti 55-ös vándorgyűléssel kapcsolatos méhészeti kiállításon a magyar kiállítók méze csomagolás, üvegezés stb. tekintetében minden kritikán alól maradt! A múlt évi pozsonyi kiállításon már lehetett szebben csomagolt portékát is látni, de azért a tömeg még mindig nem ütötte meg a mértéket. Pedig a kiállításokra kiki legjobb tehetsége szerint iparkodik kirukkolni. El lehet képzelni, hogy a közvetlen fogyasztók kiszolgálása már nem történik ekkora gondtal és figyelemmel.

Egy jellemző esetet mondok el. Egyik beregmegei községből 5 kg mézet rendeltem tőlem, a mit azonnal utnak is indítottam. Postafordultával újabb 10 kg-ra kaptam rendelést azon határozott kikötéssel azonban, hogy ugyanolyan edényben küldjem a mézet, mert másképpen nem kell. Ime, nem a kitűnő akác-mézemmel arattam sikert, hanem tetszetős külsejű s valóban praktikus bajor bödönömmel. Olyan formán fest ez, mint mikor a festményben a ráma tesz legjobban a vevőnek. Sérti a művészt, de azért mind szép tetszetős keretbe helyezi a képet. Így kell tennünk a mézzel is!

Egy komoly mézkereskedővel beszélgettem az ősszel. Persze nem voltam rest a fent előadottakat neki is elmondani. Tőle, mintegy védekezésül a következő, nagyon is figyelemre méltó választ kaptam: Tény, hogy a közvetítő kereskedelem arányilag, illetve látszólag nagy százalékra dolgozik, de viszont az is tény, hogy igen sok munkája és költsége van a mézre. Ő küldi le bermentve az edényt a méhésztnek, mert szállításra alkalmas edények egyenként sincs. Ő viseli visszafelé a fuvar költséget. Legtöbb méhészt még annyi fáradságot sem vesz magának, hogy az edényeket tisztességesen leragasztaná, úgy hogy se vége se hossza a vasuti reklamációnak, a mi rendesen azzal végződik hogy a vasut megállapítja a hiányos csomagolást. Alig van eset rá, hogy a méhészt tisztességes — s mintának megfelelő árut szállít. A hány edény, annyi féle szín, s e mellett nincs rendesen megsűrűve. Nem ritkaság, hogy mézben homokot, holt méheket, s csaknem minden esetben viasztörmelék lehet találni, úgy hogy a kereskedőnek a beérkezett mézet legalább kétszer át kell szűrni.

Sainos, ez a panasz megfelel a valóságnak. A méhésztnek, mielőtt a kereskedelmi térre lép, fel kell ismerni ezeket a hibákat s azokat legjobb tehetsége szerint ki is kell küszöbölnie.

Paragrafusokban összeszedve, tehát a következőket tartjuk szem előtt: Ne adjunk el szüretlen mézet. A mézet csinos edényekbe csomagoljuk. Ne hajtsuk föl a mézárakat az égig, hanem e helyett a termelést fokozzuk. Iparkodjunk a vevőinknek minden kívánságát teljesíteni. A mézes edényeket tartjuk rendben és tisztán. Tetszetős mézes üvegeket használjunk, soha azonban olyat, mely pergament papírossal van lekötte, hanem nikkel vagy alumínium fedővel ellátott üveget. A fogyasztó szívesen fizeti a néhány fillérvnyi árkülönbözetet. A mézes edényeket mindenkor beszerzési árban számítsuk föl.

A mézeladásnak egyik leghálásabb formája a lépes méz árusítás. Ennek termelése ugyan rendesen nem fizeti ki magát, tekintve azonban, hogy a hol állandó, hosszantartó hordás van, ott

elég sikeresen termelhető s érdemes vele foglalkozni, mert mindig keresett cikk s mindig jó ára van. De csakis úgy, ha szépen néz ki. A lépes méz mindig hófehér legyen. Másfajta el ne adjunk. Ezt is iparkodjunk tetszetős formában forgalomba hozni. A Boczonádi-féle szab. boxisok igen alkalmasak e célra, mert a láda csomagolást jóformán feleslegessé teszik s ki van zárva, hogy a lépek utközben megsérüljenek. Ha ezt még ügyesen be vonjuk zselatinnal, a farészeket stanniól lemezzel, valóban nagyon csinosak azok. Amerikában a lépes mézet üvegekben is árulják. Széles száju üvegeket használnak e célra s a lépet egy — a pogácsa szaggatóhoz hasonló eszközzel vágják ki s rakják az üvegekbe. A mézet azonban lehetőleg az értékesítés előtt kell csomagolni, mert ha hosszabb ideig áll az üvegben, akkor egy része kifolyik, főleg a megsérült sejtekből, a mi a tetszetőség rovására esik. Az eljárást a mellékelt 3 ábra oly világosan tünteti föl, hogy ahhoz bővebb magyarázat nem szükséges.

A mint az előadottakból is kitűnik, nem olyan nagyok a bajok, hogy azokat meg ne lehetne szüntetni. Csak ne panaszkodjunk folytonosan, hanem annál szaporábban cselekedjünk. A méz ma már hála Istennek polgár jogot nyert a mindennapi tápszereink közt s el is lehet adni tisztességes árban. Csak a régi elveinket változtassuk meg. Hajdanában a jó bornak nem kellett czégér, míg ma talán ez a lebecsült czégér a legfontosabb.

KÖNYVISMERTETÉS.

A Kodolányi-féle Gazdasági Zsebnaptár 56-ik évfolyama az 1916-ik évre már megjelent. A nyomasztó anyagi viszonyok és egyéb háborus körülmények, valamint az óriási megnövekedett költségek dacára sem kimélt kiadóhivatalunk és szerkesztőségünk fáradságot, hogy a gazdáknak készséggel rendelkezésére bocsássa ezen rég megszokott és közkedveltségnek örvendő naptárát, mely legrégebbi alakú szakkalendárium nemcsak hazánkban, de Ausztriában is. E zsebkönyv tartalma éppen oly bőséges, mint a múlt esztendei. A különböző táblázatok, átszámítási táblák, rovatolt számtartási mintalapok, átszámítási tabellák, vásár-, posta-, távirtda, pénznekem stb. jegyzék, valamint a »Növényegészségügyi Tanácsadó« foglaltatik benne a naptár és jegyzetre való részen kívül és kockás commissio papiros s jegyzésekre szolgáló tiszta papirost is tartalmaz. Hirdetéseik között pedig megtalálja a gazda azon forrásokat, melyekből szükségleteit meritheti.

Ára a 3-szorú papírdrágulás dacára is a régi 2 K 80 fill. (ajánlott küldéssel 3 K 15 fill.), megrendelhető a Gazdasági Lapok kiadóhivatalában, Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

Kérdések és feleletek.

Kérdés. Mi a »Garantol«?

A »Garantol« tojáskonzerválószer hirdeléseit napilapokban sürűn lehet olvasni. Mi az önök véleménye e készítményről? S. J.

Kérdés. Házinyulbőr kikészítés.

Hogyan kell a házinyulak bőrét házilag kikészíteni, hogy azt ruházathoz, mint szőrmét, használni lehessen? J. J.

Felelet. Cselédtehtartásra mennyi eleget kell? című kérdésre.

A cselédmarha rendszerint Szent György naptól október végéig legel, akkor legfeljebb egy kis tavaszi gabonaszalmát szokott kapni esős napokon, tehát ezen időre ne számítsunk szénát. A téli hónapokra, kerekszám 200 napra kell számítani legalább napi és fejenkénti 10 kg. szalastakarmányt, melyből azonban — ha kifogástalan jó a réti széna — fele lehet árpa- vagy zabszalma is. Tehát kérdező közvetlen szénakaszálaskor mindjárt a friss szénát akarja a cselédek tehenei részére behordatni, akkor 10 q szénát kellene minden tehénre adni és ugyanannyi tavaszi szalmát. Csak hogy a szénából valami még tető alatt is megromlik, elporlik es a friss szénából be is szárad 7—8%, azért okvetlen legalább 11 q kell minden tehénre úgy a széna-

mint a szalmából. Ha gyengébb minőségű a széna, többet adjunk, de akkor a szalmaadag lehet valamivel kevesebb.

Mindenesetre még kevesebb gondja volna a tulajdonosnak, ha a rétből hasitana ki nyilasokat minden cselédtehtén részére. Itt is arra kell számítani, hogy a fenti szénamennyiséget megkapja minden egyes tehén. Hogy ez mekkora darabon nyerhető, azt látatlanban nem tudom megmondani. A silány rétnél talán 1 kat. hold kell e célra, a közepesnél esetleg egy magyar hold és a jónál talán 800 □-öl is kiadja. Tessék a szénatermésátlagokat átnézni a számadásokban visszamenőleg 5—6 évről, akkor biztosabb támpontot talál a terület kijelölésére. Z. J.

Felelet. Milyen sertésfajtát tenyészszek című kérdésre.

Két kiváló sertésfajtát ismerünk: a szőke mangalicát, mely óriási zsirtermelőképességével minden más fajtát felülmúl és a yorkshiresertést, a melyik a mai kívánalmak között a legjobb hustermelesertés. Az előbbi kevés takarmány mellett is hamar meghizik, de zárt helyen nem tartható, miután legeltetésre, mozgásra és napfényre feltétlenül szüksége van. A yorkshiresertés viszont inkább háztartásra megfelelő, a takarmányt illetőleg nem válogató, de a mangalicánál aránytalanul többet eszik. Ezeknek előrebocsátása után, mivel a kérdéstevő legelővel és kifutóval nem rendelkezik, inkább a yorkshirei sertést (vagy ennek keresztezését, az úgynevezett félangolt) ajánlanám, bár a mangalicza is felnevelhető zárt helyen, ha mindössze 6—8 hónapra van szó, de ez ennél a fajtánál természetellenes és növekedésében messze mögötte marad e szabadon járóknak. Az ől és a szokásos 3—4 m.-es kifutó nem nyújt elegendő mozgást fiatal malacoknak. Továbbá tontos az is, hogy mivel szándékszik malaczeit felnevelni? A szemeseleséget, pl. a tengerit és az árpát, a mangalicza bőven fizeti vissza, viszont az ivós, moslékos dolgokat jobban értékesíti a yorkshirei, a melyik főtt burgonyán, korpás moslékon, répán tökön (reszelve és főve), lefőlözött tejen és savón könnyen felhizlalható. Ha azonban a sertéstartást az álalános zsirdrágóság teszi indokoltá, ez esetben a mangalicza eredményesebb és ha teljes kifejlődése után állítják a hizóba, 250—300 kg. súlyra is főlhizlalható. A yorkshire viszont több húst és kevesebb zsirt termel és ezt különösen akkor lehet tapasztalni, ha nem engedik egészen kifejlődni. — Olyan fajtát válasszon tehát a kérdéstevő, a melyik privát viszonyainak legjobban megfelel; az itt írottak kellő tájékozást nyújtanak. Kadosa Zdenko.

HIREK.

Gyászhir. Id. Vimmer Béla nyug. primási uradalmi jószágfelügyelő, az OMGE tagja, november 5-én meghalt Esztergomban. A közbeesülés- és tiszteletben álló öreg ur 53. életévét töltötte a primási uradalmak szolgálatában. Egyike volt a magyar gazdasági kar kiválóságainak. — **Gavallér** György uradalmi intéző, életének 65-ik évében meghalt Alsómocsoládon. Nyugodjanak békében!

Lipiczai lótenyésztőkerület a felvidéken. A felvidéki miniszteri kirendeltség öszszehívására az érdekelt Trencsén, Turóc, Zólyom, Árva, Liptó, Bars és Nyitra vármegyék képviselői és az illető vármegyék lótenyésztési bizottságának kiküldöttjei, valamint a lótenyésztés ügye iránt melegen érdeklődő szakfériak részvételével értekezletet tartottak, a melyen Podmaniczky Gyula báró, miniszteri tanácsos elnökölt. Ez alkalommal elhatározták, hogy Zsolna székhellyel, szövetségi alapon felvidéki lipiczai lótenyésztő-kerületet alakítanak. Az értekezleten megvitatták az alapszabályokat is.

A gazdak igazságosabb eljárást kérnek a lórequirálásnál. A hadsereg requirálással biztosítja nagyarányú lószükségletét, minek folytán birtokosaink igen sok helyen igaró nélkül maradnak. Gazdáink teljes belátással viselik ezt a terhet is, bár úgy a pótlás, mint pedig a kevésbé megmunkálható, vagy vetetlen föld súlyos anyagi áldozatot jelent rájuk nézve. A requirálás miatt nem is panaszkodnak tehát, de azt már mind több oldalról halljuk, hogy az eljárást igazságosabbá kell tenni. Nevezetesen

Kévekötőzsineknek majdnem teljes hiánya
és az elenyésző kevés beszerezhetőnek nem a kipróbált amerikai minősége és
hallatlan magas ára nagyon nyugtalaníthatja
a kévekötőaratógépekkel dolgozó gazdaközönseget a jövő aratást illetően.

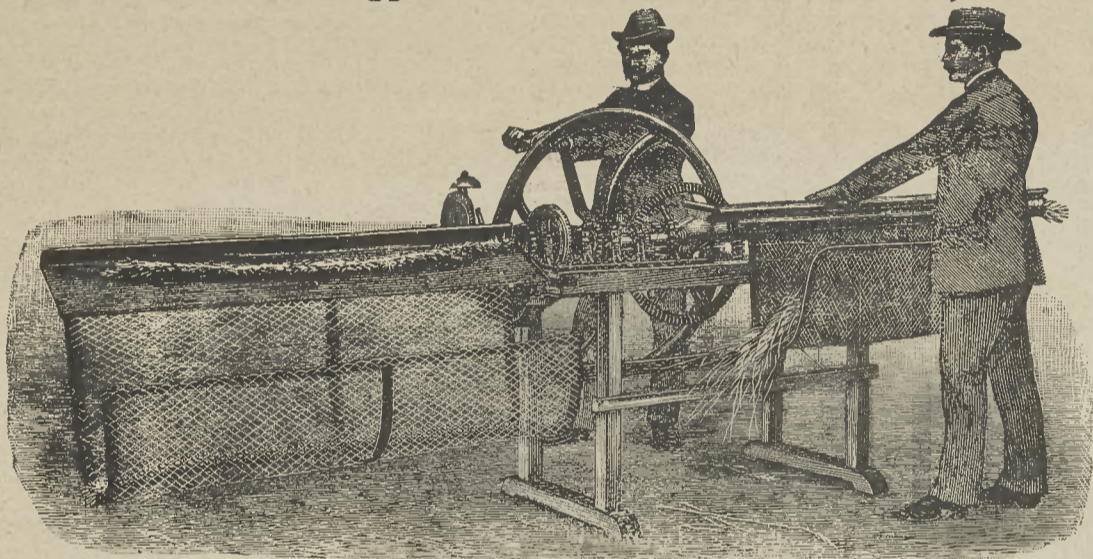
Ezzel szemben mindenki, ki **előre gondoskodik, nyugodtan nézhet a jövő aratás elé**, mert gépeivel kévekötőzsineg hiányában is jól és olcsón fog arathatni, ha jó előre kellő mennyiségben **készített**

kévekötőteleket,

melyek a **kévekötőaratógépeknél** a kévekötőzsinetet akként teszik **nélkülözhetővé**, hogy annak kötőzsinere működésen kívül lesz helyezve, illetve leszerelve, midőn is a gép munkaközben a **leeratott életet csomókban fogja maga után hagyni**, mely csomók a készen levő szalmakötélekbe igen **könnyen** és **jól beköthetők**. A kötési munkát semmi nehézségbe nem fog ütközni, mert hadifoglyaink, kik hála Istennek elég nagy számban vannak, jól és olcsón fogják végezhetni.

Az ily eljárással **egy hold termésnek bekötése**, beleszámítva munkadíjat és kötélkészítést,

nem fog két koronába sem kerülni, miglen a kévekötőaratógépnél használandó zsineg a jelenlegi hatkoronás ár mellett legalább is 12 koronába kerül. Ez **oly megtakarítás**, mely telett még akkor is, ha a mai drága kévekötőzsineg elég mennyiségben is lenne kapható, — érdemes gondolkozni.

Kévekötélek készítéséhez melegen ajánlom az ittlévő ábrában látható **sokszorosán kipróbált és mindenütt bevált**

szalmakötélfonógépet,

mely egy erősebb és egy gyengébb munkás segítségével mindenféle csévelt szalmából, kétágba **sodort köteleket** készít, azokat 152, vagy 175 centiméter hosszúságban **önműködően elvágja**, hatvanával **megszámlálja**, egy kosárba **gyűjti**, honnan azok egy szalma kötéllel átkötve, teljesen egyforma bálókban nagyon szépen elrakhatók, esetleg a szabadban is, hol szalmával annyira betakarhatók, hogy használásukig semmi baj nem érheti.

Ezen **kötelek** oly **erősek** és **tartósak**, hogy az első aratás után azoknak legalább 75 százaléka még egy **második aratásnál**, ezeknek pedig legalább 50 százaléka egy **harmadik aratásnál ismét jól használható**.

Lehet még ezen **szalmakötélfonógéppel 120, 140, 160, 170 vagy 300 cm. hosszúságú köteleket** is készíteni, ehhez azonban egy-egy váltókerék szükséges, mely külön rendelendő meg. **A vágókészülék kikapcsolásával oly hosszú kötelek is készíthetők, melyek kazlak és egyebek lekötéséhez szolgálnak.**

Marokkrakóaratógéppel való aratásnál is nagyon előnyös és nagyon tanácsos ezen kévekötéleket használni, mert azon általánosságban bevett szokás, hogy a kévét sajátjából készült kötélbe kötik, nem eléggé rosszalható eljárás, mert ezt követve, holdanként 10 kilogramm szem is mehet veszendőbe, különösen szárazabb időben és a gabonának előrehaladott érettségénél, már pedig termésünk egyetlen szemének sem szabad kárba veszni, mert ez mai napság nem eléggé megbecsülhető nemzeti kincs.

➔ Szalmakötélfonógép raktáromban január első napjaiban működésben megtekinthető. ➔

Ára darabonként csomagolással együtt 550 korona.

PROPPER SAMU mezőgazdasági gépraktára,
BUDAPEST, V., Vilmos-császár-ut 52.

„ASTRA“ gázmotor,
 „ASTRA“ gázlokomobil,
 „ASTRA“ gőzekemozdony.

Ideális üzemgépek. Leggazdaságosabb üzem.

Az „Astra“ gázgépek
 üzeme a legolcsóbb;
 óránként és lóerőnként
 450+490 gramm faszenet
 fogyasztanak 3 fillér ér-
 tékben.

Felvilágosítással szívesen szolgál a
 Magyar Királyi Államvasutak
 Gépgyárának Vezérügynöksége
 Budapest, Vilmos császár-ut 32.

Magyarország legnagyobb és leg-
 elterjedtebb szőlészeti szaklapja a

BORÁSZATI LAPOK

mely ujévtől kezdve 48-ik évfolyamban
 hetenként jelenik meg igen bő és válto-
 zatos tartalommal.

Ezen szaklap, mely nemcsak a magyar sző-
 lészeti és borászati viszonyokat ismerteti, hanem
 leglényesebb figyelemmel kíséri a **külföldi ta-
 paszlatokat is**, minden kétséget kizárólag
 a **legsokoldalubb és legtartalmasabb
 szőlészeti ujság**, mely minden más **külföldi**
 vagy **hazai szaklap olvasását egész fő-
 lőslegessé tesz.**

A Borászati Lapoknak a közgazdaság
 és a gyakorlati szőlőművelésnek és borá-
 szatnak szentelt rovatai igen kimerítőek, de kü-
 lönös súlyt helyez a tudósításokra is.

Minden előfizető évenként **egy vagy több
 nagy színes műmellékletet kap**, valamely
 magyar szőlőrajz hí képét. Kéthetenként ingyenes
 mellékletként veszik béke idején az előfizetők a
 „GAZDASÁGI TANÁCSADÓ“ című lapot,
 mely nemcsak a mezőgazdaság, de főleg az állat-
 tenyésztés, baromfi-, méhtenyésztés, kertészet,
 gyümölcsészet háztartás stb. köréből veszi köz-
 leményeit.

Laptulajdonos: **Dr. BAROSS ENDRE.**

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Dr. DRUCKER JENŐ.**

A lap előfizetési ára:

1 évre 16 kor. ½ évre 8 kor. ¼ évre 4 kor.

Mutatványszámot 3 héten át készséggel küld a „BORÁ-
 SZATI LAPOK“ kiadóhivatala (Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.)

A mezőgazdasági termelőknek szövetkezniük kell, hogy a mostani magas termelési költségek

mellett minél jutányosabban
 szerezhessék be háztartási és gazdasági
 szükségleteiket. Az első beszerzési forrásokkal
 a földművelő csak szervezkedés révén juthat összeköt-
 tetésbe. A fölösleges közvetítők kikerülése nélkül a mező-
 gazdasági termeléshez szükséges anyagok és eszközök olcsóbbó-
 dása nem várható. Ha minden községnek, vagy körzetnek lesz „HANGYA“ szö-
 vetkezete, a földművelők sokkal kedvezőbb helyzetbe jutnak. A földművelők társadalmá-
 nak hivatott vezérei kezdeményezzék mindenütt sürgősen a „HANGYA“ szövetkezet
 szervezését. Jelenleg ezerháromszáz „HANGYA“ működik az országban. A központi
 „HANGYA“ áruforgalma 1915 ben negyvenöt millió korona. A háborus köz-
 gazdasági viszonyok között is sokkal jobb helyzetben vannak
 azok a községek, a melyekben „HANGYA“ szövetkezetek
 működnek. A központi „HANGYA“ mindent a leg-
 jobb minőségben szállít, a mi a községben és
 gazdaságban szükséges. Felvilágosi-
 tás a szervezkedés dolgában a

„HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete igazgatóságánál szerezhető

BUDAPEST, IX. KERÜLET, KÖZRAKTÁR-UTCA 34. SZÁM.

repülnek, mások később, esetleg még szeptemberben is, azonképpen a hernyók sem egy időben érik el teljes kifejlődésüket. Ebből tehát az következik, hogy a hernyóalak egész éven át megtalálható, a pusztítása az egész éven át — a telet kivéve — tart. Növény mindig akad. Ha nincs gyom, van kulturnövény, sőt szükség esetén a korhadó trágya is megfelel. Amint a gyomokban nem válogatóság a hernyók, azonképpen a természetben növényekben sem tesznek különbséget. Ősszel és tavasszal a gabonavetésekben szembetűnő a kártételük. Májustól kezdve a vetésekben már nem tűnik fel a kártételük, mert addigra a vetés már megnőtt, a kártételt jobban kibírja, másrészt szemünk elől azt el is takarja. Később a gyomtól megtisztított kapásokban: a répák n, tengeriben, dohányban s egyéb növényekben tűnnek fel, nem mintha addig ott nem tanyáztak volna, hanem mert eredeti gazdanövényeiktől: a gyomoktól megfosztattak és így szorultak a kulturnövényekre.

A vetési bagolypille életmódjának eme — hábár nagyon is vázlatos — ismertetése szükséges volt ahhoz, hogy az alább ismertetendő védekezés jobban megérthessük.

Tudva azt, hogy a pillék első sorban a trágyás, továbbá a gazos, a kulturnövényektől el nem foglalt területekre rakják le a tojásaikat, amennyire csak módunkban van, iparkodjunk azon, hogy a lepkék rajzása főidején: júniustól augusztusig, a földjeink ne legyenek szabadok, hanem borítsa azokat valamely vetemény. Ha tavaszi vetés nincs a táblánkon, legyen rajta valamely nyári vetésű növény (zabosbüköny, csalamádé, stb). Ugy a gabonavetés, mint a nyári vetés tarlóját ne hagyjuk elgyomosodni, hanem szántsuk le, vagy töressük fel s ha kizöldült, újra szántsuk le. Hasonlóképpen fordítsunk különös figyelmet a trágya gondos alászántására, ne hagyjuk a talaj felszínén elheverni, mert odacsalogatjuk a lepkéket. A trágya legyen érett, ne legyen igen szalmás, hogy a beszántás után egyes részei ki ne álljanak a földből. Ha a trágya rosszul van beszántva, vagy egy újabb szántás ismét felszínre hozza egyes, el nem korhadt, félig megszenesedett részeit — a mi a helytelen szétszórás következménye — ez mind csalogatója a bagolypilléknek, hogy oda rakják le a tojásaikat. A trágyázás illetően keresztülvétel egyébként nemcsak a bagolypillék elleni védekezés, hanem az okszerű talajművelés szabályai is előírják. Épp így kell jól és gondosan alászántani a tarlókat és ha alkalmazzuk, a zöldtrágyákat is.

A gyomok miatt lesznek bagolypillések a tengeri, a dohány, a répa s az utánuk következő vetések is. Az ilyen kapások állandóan tisztán tartandók a gyomoktól, hogy ezekre ne rakja le a bagolypille tojásait; a kapálás alkalmával az esetleg felszínre hozott trágyát ismét kapáljuk be.

Ezek az óvó-intézkedések. A hernyóknak irtása, amikor tehát a baj már megvan, a következő módokon történik:

Ha valamely kisebb-nagyobb folton a kártételt észre vesszük, ott a hernyókat gyermekekkel, leányokkal kell szedetni, ahol olesó az ilyen napszám munkaező. A szedés olyformán történik, hogy a napszámok a vetéssorok mentén a növények mellől felszedik a hernyókat. Ha porhanyós a talaj, két-három centiméternyi mélységből kell kikaparni a »porkukaczkokat«. Ez azonban fáradságos munka s ha nem végeztetjük alaposan, sok hernyó marad el s így a szedést néhány nap múlva meg kell ismételni. Nagyobb

fertőzések esetén ez irtási mód alig jöhet figyelembe, csakis ott, ahol kisebb-nagyobb foltokról van szó, ahol másként védekezni nem lehet s ahol a megmentendő növény értékes.

A hernyót összeszedi a pulyka s a liba is, különösen a tarlón vehetjük jó hasznukat, ha látjuk, hogy az erősen hernyós és félünk, hogy az utána jövő, avagy a szomszédos veteménybe jutnak a kártevők. Kiváló hernyóirtó a sertés. A vetés elkezdése, vagy a vetőszántás előtt két hétig a földet járassuk naponta végig a sertésekkel. Ne engedjük a talajt feltorni, csak járassuk rajta a sertést. A hamar megkeményedő tarlón a hernyó nem furakodik be mélyen a talajba, így a turás felesleges, esetleg csak eltemetődik a hernyó s így a sertés elkerüli. A kapások után is járassunk sertést.

Permetezéssel is irthatjuk a hernyókat. A permetezésre használhatjuk a barkósót (klórbáriumot) és a nikotinos anyagokat. A barkósóból 4–5 kg.-ot oldunk fel 1 hl. vízben, azonkívül az oldatba keverünk még 4–5 kg. cukorgyári szörpöt (melászt) és 3–5 kg. oltott meszet. A permetezést kétízben, közvetlenül egymásután, alkalmazzuk s mindenkor arra törekedünk, hogy a méregből minél több tapadjon a növényekre s

75. ábra. A vetési bagolypille (*Agrotis segetum* Schiff.), a) Két hernyója: az egyik rágó, a másik összekunkorodva; b) a bábja és c) a pilléje kiterjesztett szárnyakkal. (Mind természetes nagyságban.)

minél kevesebb csurogjon le a földre. Azért nem szabad bőven, locsolva permetezni; a permet finoman elosztva, ködszerűleg hulljon a növényekre. E méreggel úgy a megmentendő veteményt, mint a gyomos tarlót permetezhetjük meg. A kapások közti gyomok kikapálása után miveleti növényeinkre kerülvén át a hernyók, helyesen cselekszik az a gazda, a ki a kapálás előtt legalább egy héttel e gyomokat megpermetezi, hogy a belőlük faló hernyók még a kapálás előtt elpusztuljanak. Ami kevés méreg a miveleti növényekre kerül, betakarásig az eső, harmat bőségesen lemossa azt. Az őszi vetésekben mutatkozó hernyót inkább a nikotinos mérgekkel permetezzük meg. Akár kénsavas nikotint (nikotinsulfátot), akár dohánylugot (thanatont) használunk, az oldatot úgy készítsük, hogy 1 hl. vízre 350–400 gr. tiszta nikotin jusson, ezenkívül még minden hektoliter oldathoz 2 kg. kenő (káli) szappant is adjunk. Minthogy e folyadék drága, elsősorban a fertőzött foltok szélei permetezendők ama irányban, amerre a kártétel terjedését látjuk. A hernyóknak irtása azonban — mint minden kártevőnél — sohasem jár olyan sikerrel, mint a következetesen alkalmazott óvó eljárások. Azért a kártevőt már akkor irtsuk, a mikor még nem hatalmasodott el; irtsuk oly módon, hogy tenyészfeltételeit megnehezítjük s akkor, a mikor még szembetűnő kárt nem okoz, hogy el ne szaporodhassék.

Csak hogy melyik magyar gazda gondol olyankor is a kártevőre, a mikor az még csak itt-ott mutatkozik? Nagy, alapos pusztítás kell neki, hogy elhiggye: csakugyan »az a fene féreg« nagy bajoknak lehet okozója s hogy »tenni is kellene ellene valamit«. (Mert, lám, ki gondolta volna?!). S hiszem is, hogy most, miután már két éven át alaposan megszenvedett tőle, a gazdák egy része védekezni is fog a jövő évben a vetési bagolypille ellen. Egy másik része azonban továbbra is csak panaszkodni fog majd, mert ez mindenestre a könnyebbik dolog — bár kényelmét sokszorosan megfizeti. Nem sajnálom az ilyen gazdát!

Milyen gyümölcsfajtákat választunk?

Irta: Balogh Bálint.

A kezdő gyümölcskertész, illetve kertészjelölt rendszerint zavarba jön, mikor arról van szó, hogy jövődől kertjét milyen fajta gyümölcsfákkal telepítse be. A folyóirata, melyre már előfizetett, leír ugyan egy-egy még ki nem próbált újabb, vagy legeslegújabb fajtát, a jó öreg fajtákról azonban hallgat, mert azt már ismertette a lap megindításakor, 20–30 vagy 50 évvel ezelőtt s ismétlésekbe csak nem bocsátkozhatik! A kezdő kertész tehát, ha véletlenül megtalálja ezeket az új fajtákat valamelyik árjegyzékben, örömmel fizet érte 3, sőt 4-szeres árat is, csak hogy jót vegyen. A mint azután az első termést leadta a fa, kezdődik a csalódás, a kiábrándulás; [no mert hát a gyümölcs sehogyssem akar azzal az ékes tulajdonsággal dicsekedni, a mit az ügyes reklám közvetve vagy közvetlenül rá akasztott.

Ujabb gyümölcsösök létesítésénél tehát csakis azt ajánlhatjuk nyugodt lelkiismerettel, hogy elsősorban a régen bevált fajok részesítsenek figyelembe, a kísérletezésre — kicsinyben — az után is marad idő.

Az bizonyos, hogy az öreg fajtákat mind leírni a lehetetlenséggel határos.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy az egyes fajtáknak a talajt és éghajlatot illetőleg más-más igényeik vannak. Olyan fajtát, mely mindenütt jó, ajánlani nem lehet, mert ilyen alig van. Hogy mely fajta milyen vidékre való, erre nézve bőven tájékoztat bennünket Bereczki Máté kitűnő munkája. (Gyümölcsészeti vázlatok).

Ennek daczára ismertetek néhány régi gyümölcsfajtát. Olyanokat, a melyekkel magam is jó tapasztalatokat szereztem. Sőt ezek közül is csak a legkiválóbbakat.

Az almák közül legelső helyen a *Téli arany pármént* említem nemcsak azért, mert ez egyike a legkitűnőbb almafajtáknak, hanem azért is, mert ez az egész országban mindennütt sikeresen tenyészíthető. Faja vignövésű, magas törzsön nevelve hatalmas, terebélyes gula alakú fát nevel. Doucin vagy paradicsomalma alanyon törpe fának is igazán kiváló. Korán és igen bőven terem. Rövid termőszervek nevelése mellett gyümölcse igen szép s a termés így is bő (79. és 80. ábra). Gyümölcse gömbölyű, néha kissé kupalaku, színe zöldessárga, mely érett állapotban teljesen aransárga lesz. A napos oldala piros. Minősége határozottan elsőrendű. Érés ideje november—február, sőt hűvös helyen tovább is tartható.

A talajban és éghajlatban egyáltalában nem válogató, mindenütt vigan tenyészik. *Fusicladium* iránt kevésbé érzékeny. Sokoldalú előnyös tulajdonsága miatt a legjobb almafajtának tekinthetjük s méltán meg is érdemli a legna-

KEMNA FORRÓGŐZEKÉI

szabadalmazott

SCHMIDT mérnökdoktor hirneves füstöső-tulhevitőjével.

Minden más nedvesgőz-, compound- vagy compound-tulhevitett rendszer úgy teljesítő-kéne-sea, mint tartósság tekintetében messze felülmulnak és lényegesen kevesebb szén fogyasztanak.

Referenciákkal, kimerítő felvilágosításokkal és költségvetésekkel szolgál:

KEMNA J. BUDAPEST, VI., Vilmos császár-ut 51.

Sürgőnyezim: Kemna, Budapest. Telefon 91–21.

76-ik ábra. Téli fehér kálvil alma.

77-ik ábra. Diel vajkörte.

gyobb mérvü felkarolást. Egy gyümölcsös kertből sem volna szabad hiányoznia.

A *Téli fehér kálvil* (76. ábra) az almák királynéjának is nevezhetnénk. Az összes almafajták között minden kétséget kizárólag ez a legelső. Gyümölcse remek, szalmasárga, a birsalmához hasonlóan bordás, kupalaku. A napos oldala gyakran halványpiros. Ize rendkívül zamatos, lédus s ez az alma valóban fejedelmi esemege. Érés ideje november—márczius.

Faja gyenge növési, nagyon csekély ellenállóképességü, úgy hogy az összes betegségek ezt támadják meg legelőször. A fagyok iránt is rendkívül érzékeny. Magastörzsön rosszul fejlődik s gyümölcse alig másodrendü. Csupán a törpe alak felel meg neki, az is inkább paradicsom almán, mint doucinen. Sikert azonban még törpe alakban is csak úgy érünk el vele, ha délnéző falak oldalán — a hol a melegség megszorul — redély alakban neveljük. Korán termőre indul, de aránylag keveset terem sőt a termés egy része is áldozatul esik a különböző gombabetegségeknek, mert a gyümölcse ezek iránt rendkívül fogékony.

A mint láthatjuk, a fa roppant igényes s szorgalmas és gyakori permetezés nélkül bizony nincs piaczképes gyümölcs. Ha azonban sikeresen fel tudjuk nevelni, az almák darabjéért előkelő esemegekereskedések 1 sőt 2 koronát is fizetnek, ez pedig bőven kárpótol bennünket a termelésre fordított fáradságért.

A 76. ábrán bemutatott téli fehér kálvil alma 3 éves, paradicsomalmára nemesített redély alakban nevelt fácskamon termett. A gyümölcs magassága 10½ cm, súlya 385 gramm.

A *Batul* alma szintén a legkiválóbb fajták közé tartozik. Faja vignövési s minden különösebb beavatkozás nélkül is igen szép koronát alkot. Ugy törpe alakban, mint magastörzsön nevelve, kitűnően beválik.

Gyümölcse átlagosan csak közep-nagy, zöldes sárga színü, feloldalán élénk piros. Alakja gömbölyü, ize kitűnő. Egyike a legjobb piaczos és háztartási gyümölcsöknek. Érés ideje november—február. Fusicladium iránt nem érzékeny.

Sajnos, nincs terem hozzá, hogy az összes kiváló régebbi fajtákat ismertethessem, mert erre még az esetben sem volna elég helyem, ha az egész karácsonyi számot én írhatnám. Ez ellen pedig nemcsak az olvasó közönség, hanem a szerkesztő is élénken tiltakozna, így hát csak összefoglalva említek meg néhány fajtát. Ezek mind kitűnő háztartási és piaczos gyümölcsök, törpe alakban és magas törzsön is egyaránt jól tenyésznek. Ilyen a Sikulai, Ponyik, Török Bálint (fusicladium iránt igen érzékeny) Parker Peppin, Jonathán erdélyi alma) Ananász renét. Ez

utóbbi jóság dolgában megközelíti a Téli fehér kálvil almát, gyümölcse azonban igen apró.

Kiváló körtéfajtánk annyi van, hogy szinte zavarban vagyok, hogy melyiket emeljem ki. Legelsőnek mégis a *Diel vajkörte*t említem. Ez a fa a talajban egyáltalában nem válogatós. Az éghajlat tekintetében nem érzékeny. Gyorsan fejlődik, korán és igen bőven terem. Ugy vadonczon, mint birsen — törpefának vagy redélynek nevelve kiváló. Tekintve azonban gyümölcsének nagyságát, vadonczon is érdemesebb bokorfának nevelni.

Gyümölcse igazán első rendü, annyira lédus, hogy a mint az ember megvágja, valósággal csurog a leve. Ize kellemes, édes, e mellett nem hiányzik belőle egy parányi savany sem. Igen kellemes, fűszeres. Gyümölcse főleg törpefán — igen nagyra megnő. A 77. ábrán bemutatott gyümölcs 4 éves törpe fámon termett. Súlya 430 gramm. A fusicladium és egyéb gombabetegségek iránt nem igen érzékeny. Kertemben a Diel vajkörtefám közvetlen szomszédságában egy Hardenpont izletes áll. Mindkét fát kétszer permeteztem virágzás után. A Hardenpont teljesen áldozatul esett a fusicladiumnak, míg a Diel vajkörte nyoma sem mutatkozott. Érés ideje október—deczember.

Előnyös tulajdonságai miatt megérdemli, hogy a legnagyobb mérvben felkaroljuk.

A *Vilmos körte* sem maradhat ki a sorozatból (78. ábra). A nyári körték között a legkiválóbb s minden esetre hivatott volna arra, hogy a sok apró gyümölcsü fajtát kiszorítsa.

Elég gyorsnövési fa, birsen azonban lassabban fejlődik s rendszerint a törpék közt is törpe marad. Hajlama van az elsűrűsödére s ezért a nyári metszést megkivánja

78-ik ábra. Vilmos körte.

Gyümölcse nagy, a nyári fajok közt ugyszólván a legnagyobb. Hosszukás körtealaku, élénk sárga színü. Ize rendkívül kellemes, édes s fűszeres. Husa rendkívül olvadó, lédus, sohasem köves. Érés ideje augusztus. A betegségek iránt nem igen fogékony, hidegebb talajon azonban könnyen chlorozisba esik.

A körték közül még a következő, minden tekintetben kitűnő fajokat emelem ki: Erdei vajkörte, Napoleon vajkörte, téli esperes, Liegel téli vajkörte, Dr. Guyot Gyula, Zöld Magdolna.

A kajszin barackok közül a magyar legjobb, a nagyszombati, a nancy-i és az ananász érdemlik meg különösen a figyelmet. Meg kell azonban egy kevésbé ismert fajtáról is emlékezni s ez a kaisha. Gyümölcse igénytelen kinézésü, zöldes színü, gyakran ragyás is. Piaczra nem való, mert nem mutatós s nem akad vevője. Azonban a milyen mostohan bánt vele a természet külső dolgában éppen olyan bőkezűen ruházta fel belső jó tulajdonságokkal. Husa felségesen zamatos, izletes, ropogós. Ugy csemegegyümölcsnek, mint befőzésre is kiváló, iznek kevésbé alkalmas.

Az őszi barack fajták rengeteg változatai közül is kiemelek néhányat: az Amsden, Waterloo, gyümölcskertek királynéja, korai Sándor, Württemberg király, Olga királynő, szép őrnő.

A cseresznyefajták közül a következőket érdemes tenyészteni: Hedelfingeni-, Germersdöf-, Badacsonyi-óriás, Büttner sárga. De meg kell említenem egy igen rossz hírnévnek örvendő fajtát is s ez a nagy Gobet. Egyike a legszebb s legjobb cseresznyének, azonban »ugy veri a sző, egy kicsit csapongó« szeszélyes s ritkán ad valamire való termést. Ezt a rossz hírnevet azonban nem érdemli meg. A fa erőteljes, tápdus talajt kíván s itt rendkívül bőven is terem. Megérdemli a figyelmet, mert gyümölcse valóban elsőrendü.

Az itt ismertetett és ajánlott gyümölcsfajtákat úgy a magam kerijében, mint mások gyümölcsöseiben kísértem figyelemmel. Ezeket jó lélekkel ajánlhatom bárkinek is, mert a mit leírtam, azt mind közvetlen tapasztalásból merítettem.

Ezeket kívül természetesen szeri, se száma a kiváló fajtáknak, ezeket azonban, — mint már említettem is — lehetetlen mind felsorolni s így az olvasót teljesen tájékozatlanul hagyom a tekintetben, hogy milyen karácsonyi diót válasszon magának. Ugy is biztosan tudom, hogy ki-ki megtalálja a saját ízlésének legmegfelelőbbet.

79. ábra. Rövid termőszervek is adnak bő termést.

A füge.

Irta: Ferenczi Endre.

Alig van másik gyümölcsnem, a mely annyira ismeret, elterjedt és kedvelt lenne, mint a füge. Igaz, hogy eredeti alakjában talán kevesen ismerik, mert inkább feldolgozott formájában kerül a piacra. Magas (60—70%) cukortartalma teszik értékesé, miért is nem csak csemege gyanánt fogyasztódik, hanem nagy jelentőségű mint táplálék. Különösen Olaszország fogyaszt rendkívül sokat, de igen sokat is termel. Belső szükségletének bőséges fedezése mellett, 1909. évben 18 millió kgr. füget szállított a szélrózsa minden irányába, a mi 7 millió 200.000 korona bevételnek felel meg.

A füge Dél-Európában elvadulva is megtalálható, eredeti hazája azonban a Kelet. A mérsékelt égöv alatt sikerrel csak ott termesztethető, a hol a dinnye és szőlő teljesen beérik. Míg a déli országokban évenként három termést is ad, addig minálunk csak egy termésére lehet számítani.

A füge termése növénytanilag szempontból érdekes. Ezzel azonban nem célunk foglalkozni. Nekünk mint fogyasztóknak, esetleg termelőknek, fontosabb tudni, hogy hol díszlik ez a növény.

Mint szubtrópusi növénynek első és legfontosabb létfeltétele a meleg, nyílt fekvés. Éppen ezért épületek vagy falak délre néző oldalait használhatjuk fel termelésére, ha a szabadban való termelésére az éghajlat nem egészen felel meg. Szereti a mélyrétegű, mésztartalmu és könnyen felmelegedő talajt. Ha az egyes vidékeken a telek nem is szoktak zordok, hosszantartók vagy zimankósak lenni, mégis tanácsos a fügebokrokat védenünk. Ha fal mellett neveljük a füget, akkor legyezőalakba terítsük be vesszőivel és hajtásaival a falat és tekintsünk el a szabályos alak nevelésétől, különben a csipkedés és a metszés munkájánál a termés nagy részét is kénytelenek lennénk feláldozni.

Leggyakoribb szaporítási módja a *bujtás* és *töltögtetés*, esetleg a gyökérsarjak felszedése és iskolázása. Lehet magról is szaporítani és talán hazai viszonyainknak legjobban megfelelő és edzett fajtákat ilyen módon tudnánk előállítani — azonban a magnyerés oly körülményes, hogy alig jöhet ez a legtermészetesebb szaporítási eljárás figyelembe.

Ha falak mellett neveljük, akkor 3—4 m. távolságra ültessük őket; ha szabadföldi termelésével akarunk bővelődni, akkor 4—5 m. sor- és növénytávolság lesz a legmegfelelőbb. Akár fal mellett legyezőalakban tartjuk, akár szabadon álló bokoralaku fának neveljük, télire nagyon tanácsos mindkét esetben

vesszőit összekötve lehajlítani és földdel betakarni.

Kezelése igen egyszerű és inkább türelmet kíván, mint szakértelmet. Tavasszal, a fagyok elmúltával és mikor a föld már kezd felmelegedni, a télire valami uton-módon megóvott cserjét kibontjuk és megmetszük.

80. ábra. Helyesen nevelt rövid termőszervek.

Metszése inkább a felesleges és elszáradt ágak vagy vesszők eltávolításából áll. Ha azonban rendszeres termést akarunk biztosítani, akkor még a termőnyársak megmetszése, nemkülönben a nyári metszés (zöld metszés, pinczirozás) is szükségessé válik. Megemlíteni szükséges, hogy a füge termését — épp úgy, mint a szőlő — az éves vesszőn hozza. Kibontás után az oldalhajtások csucsügyeit eltávolítjuk, hogy ezáltal az oldalszemek kifakadjanak és az ezek mellett álló apró fügek kedvezőbben fejlődjenek. Ha a termést adó vessző (termőnyárs) oldalhajtásai mintegy 5—6 cm. hosszúak, ezek az alaptól számított két legalsó és egy legfelső kivételével eltávolítandók. Ezáltal a meghagyott hajtások tökéletesebb fejlődésük lesznek, a fűgének pedig van tápanyagszívó hajtása. A két alsó hajtást nyárcn hosszán csipjük vissza. Ezek fogják jövőre a termőnyársat adni, mert az egyszer termést adott vessző elszárad és a következő tavaszi fásmetészkor el is távolítatik. Ha a rendszeres termést ilyen módon erőltetjük, nem szabad megfélekednünk a talaj trágyázásáról sem.

A füge gyümölcsének fejlődését, minőségét és színeződését olyan módon segíthetjük elő, hogy a teljes nagyságát elért füge belsejébe szalmaszál segítségével parányi csepp oliva-olajat cseppentünk. A hatás már másnap fog mutatkozni: a füge gyorsan puhul,

színeződik és rendes idejénél 4—8 nappal előbb érik meg.

A füge minden porcikája tejnedvet tartalmaz. Egyes fügefajok kevesebbet, mások többet. E tejnedv a levegőn megkeményedik és különböző eljárásokkal feldolgozva, a *kaucsukot* szolgáltatja. Ma már alig van ipar,

81-ik ábra. Füge.

ták befuttatni a *Ficus stipulata* vagy más néven *F. scandens* fajjal, a mely azonban mint ampelnába való szobanövény is nagyon kedvelt. Edzettebb, mint a *F. elastica*: Fiume kertjeiben a telet is kibírja minden ártalom nélkül.

Sokat lehetne még e hasznos növényről írni, de helyszüke miatt erről le kell mondanunk. Különbösen sem hagyunk el olyan dolgokat, melyeknek elmaradása a fügetenyésztés menetére befolyással lennének. A kinek módjában van tenyésztésével foglalkozni, az az itt általánosságban elmondottakat saját tapasztalataival egészítheti ki — és hisszük, hogy az eredmény nem fog el maradni.

Az ürmösborról,

Írta: Gyulay Károly

A borpiaczokon karácsony és újév táján legkeresettebb egyik kedvelt italunk az ürmösbort, már a középkorban is igen népszerű boritalként szerepel hazánkban. Régi jó időkben rengeteg mennyiségű szállítottunk abból az egykor még önálló Lengyelországba, sőt Oroszországba is. Az ürmösbort eredete, készítménye visszanyúlik a legrégebbi időkbe, tehát bizvást egyidősnek mondható a must- és borfogyasztás keletkezésével. Ez emberi izlés mindenkor arra törekedett, hogy étel- és italneműk, fűszerebbé, izesebbé, így kívánatosabbá, utóbb pedig révén az adás-vételi forgalomban is keresettebbé tegye. Így került egyéb aromatikusan növények sorából a gyógyhatásának is ösmert ürmönövény — az artemisia — a borba, mint élvezeti legkiválóbb italunkba.

A mustból készülő ürmösbort, sőt az ürmöspálinkát — a mai abszynthet — is már a régi görögök és rómaiak is ösmerték. A római remekírók közül, a természettudományokban jártas Pliniusról nem is szólva, Róma legnagyobb szónoka és kiváló írója Cicero ismételt megemlékezik az ürmösborról, mint közkedvelt italneműről. A könyvnyomtatás feltalálása a XV. században jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az ürmösbort a nem bortenvidékek közönsége előtt is, ismertebbé legyen.

A reneszánsz korban, az egykoru szakírók sorából a velencei *Nativoli* ismerteti alaposabban egy 1549-ben megírt művében az ürmösbort. A toscanai *Soderini* 1610-ben Firenzében megjelent egyik munkájában Magyarország bortermelésével is foglalkozik s különösen kiemeli hazánk kiváló ürmösbortermelését. *Fiorovanti*, egyik velencei doge udvari orvosa, egy 1678-ban megjelent orvostudományi művében az ürmöst, mint gyógybort ismerteti és ajánlja. *Willfranchi* dr., a toscanai nagyherceg s később II. Lipót királyunk házi orvosa az ürmösbort *vino vermuto* név alatt vegyi összeállításában is ösmerteti s ajánlja nem csupán gyögszerű, hanem elsőrangú csemegeborként is.

Kiváló ürmösbortáról a régebbi századokban híres volt a németek rajna- és moselmelléki ürmös borászata is. Ma már huzamos idő óta e vidékek nem foglalkoznak többé ürmösborkészítéssel, hanem inkább pezsgőborgyártással; a mely-ma már diadalmasan kel versenyre a francziákéval.

Francziaország neves bortermelése, az ürmösök készítésére oly alkalmas nehéz vörösbortok kultiválása dacára sem karolta fel soha az ürmöskészítést, úgy hogy legfeljebb, mint házi gyógyborkészítmény tudott ott némi jelentőségre emelkedni. Hiszen nálunk is legkivált a rácok által lakott Szerémség s főként Karlócza vidékén, a Fruskagóra-hegység szelid lejtőinek pompás vörösbortai adtak csak népszerűséget és hírnevet jól ösmert »rác« ürmösöknek.

A külföldi ürmösök sorából a borpiaczon kétségtelenül legjelentősebb hírnévhez jutott a torinói ürmös Felsőolaszországban. Színárnyalatában s tulerős ürmöztartalmánál fogva ez a termék lényegesen elüt a mi mézédés és pompás ízű, bíborvörös színű ürmöseinktől. A piemonti *Croce* 1606-ban ismerteti elsőként fővárosának Torinonak (Turin) ürmöseit. Maga *Torino* városa vette kezébe a nagy hírvé emelkedet ottoni ürmöskészítést. Az első ürmöskészítő és ürmöskészítő gyártelep *Carpano* s utóbb *Rovere* cégek kezén valósággal különlegességgé avatta rövid időn belül a torinói ürmöskészítményeket.

Torinó városa már a XVIII. században, midőn pedig a reklámozás még embryo-korát sem érte, egy latin nyelven közreadott művecskében di-

csérgeti ürmöstermékeit; egyben pedig elősorolja a jó ürmösök kellékeit. E munka szerint a jó ürmöshöz — nem mint nálunk — vörösbort, hanem legfinomabb fehérborokat kell használni. Az ugynevezett főtt ürmösök készítésénél nálunk is túlnyomólag fehérbort használunk. Ürmön kívül hegyvidéki egyéb aromatikusan fűveket is kell az ürmösbe tenni. E fűveket a Torinóhoz közel eső Alpok flórája bőségesen szolgáltatta.

Egyes piemonti és torinói ürmöskészítőcégek és családok valóságos titokként őrizték neves ürmöseik készítményét. Az ürmöskészítésnek ez időkből számos jó receptje maradt fenn napjainkig.

Azzal már régebben tisztába jött az ürmösborkészítés, hogy a hideguton csupán az ürmönövény s hozzáadott egy-két fűszerező és illatosító termék felhasználásával készülő ürmösök sokkal üdvösebb az emberi szervezetre, mint a szeszírbort közismert desztilláció útján előállított ürmösbortok és pálinkák. A macerációnál, vagyis a hideg uton történő előállításnál az italnemű az ürmönnek csupán aromatikusan ízesítő, emésztést elősegítő, zsongító, egyben pedig a káros mikrobákat is ölü alkatrészeit szedi magába.

Ezzel ellentétben a lepárlás útján készülő ürmös italok magukba szedik a desztillálás következtében az ürmönövénynek azokat az alkalikus mérgező hatású alkotórészeit is, a melyeknek élvezete az emberi szervezetnek határozottan ártalmára válik. A borászati és általában a szesz-törvények, ma már törvényi és rendeleti intézkedésekkel szabályozzák és korlátozzák az ilyen italneműek előállítását és forgalomba hozatalát. Így aztán a legerősebb ürmöspálinka — az *absynth* sem — tartalmazhat ma több ürmöt, mint egy literre számított 1/2 gr.-nyi mennyiséget.

Régebben, midőn a chinin feltalálása előtt az orvosi tudomány lázcsillapító- és lázöltszerűleg főként az ürmöt használta, egy liternyi gyógyborba vagy pálinkába 30 gr. sulyig terjedő ürmöt is adtak.

Az ürmösbort, legkivált az edesebbje, nálunk csak úgy, mint egyebütt, a hol az ürmöst kedvelik s főleg így karácsony táján nagyon is keresik, ma is megtartotta régi keleti népszerűségét. Készítménye többféle. Ezek sorából legfőként háromféle van elterjedve, ugymint: az *édes főtt ürmös*, a *keserű közönséges ürmös* és a *rácürmös* készítése.

Utóbbinak — mint legelterjedtebbnek — készítményéről, legalább röviden megemlékezhettünk.

Mint hogy nálunk a vörösszínű ürmösbort igen keresett italnemű, rendszerint két burgundi vagy vörös kadarka szőlőt használnak fel az ilyen ürmöskészítésnél. A leszedett ép, egészséges, jól érett fürtöket, tiszta, száraz gyékényen vagy szalmán kitergetik s azután kissé töppedni hagyják. A gondosan tisztogatott hordót egy leszedhető ajtócskával kell ellátni s azon át mintegy 25 cm.-nyi vastagságú rétegben kell a szőlőt a felfordított hordó ellenkező fenekére rakni. A fürtökre aztán 2 mm.-es vékony rétegben ráhintik az ürmöt, fahéjat, mustárt, szegfűszeget, kevés tormát stb., ezekre pedig egy újabb 25 cm.-es szőlőkészletet. Utána aztán ismét egy-egy fűszerező réteget. Mindezt addig ismételtjük, a míg a hordó legalább félig meg nem telik. Ennek utána a hordó ajtáját jól lezárják, az ászokon rendes állásba helyezik s a felső hordónyíláson át aztán megtöltik jó minőségű vörös öborral.

Két hónap leteltével a bor csápra kerülhet. Persze a mennyi bort alul leeresztünk, pótlásul ugyanannyit lehet felülről megint rátölteni. Ily módon egy esztendő leforgása alatt a visszapótlások folytán ürtartalmával a hordó legalább is háromszorosan adja vissza az első eredeti töltés mennyiségét.

Az ürmösbortnál felhasználást nyerő fűszerelek aromatikusan és ízesítő ereje legfeljebb egy évig tart, minélfogva egy év leteltével az ürmösbort újra erjesztendő.

A főzés útján készülő ugynevezett főtt ürmösbort előállítására céljából az édes mustot még erjedésbe indulása előtt felére vagy harmada mennyiségére befőzzük; főzésekben pedig a habot gondosan lekanalazzuk. Lehülése után némi kevés már erjedésnek induló must hozzáadásával az ürmöst erjesztjük. Egy hektoliter ürmösre rendszerint 1 kg.-nyi fűszerelet számítanak.

KÖNYVISMERTETÉS

Az OMGE évi jelentése. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület most kibocsátott Évkönyvében együttesen számol be az 1913—1914. és 1914—1915. egyesületi évekről, mint hogy a tavalyi háborus idők miatt a rendes évkönyv kiadása elmaradt. A jelentés szerint, dacára az 1914. évi páratlanul rossz termésnek, a magyar mezőgazdaság, a nélkül, hogy akár a hadsereg, akár a közfogyasztás szükségét szenvedett volna, saját termésével nemcsak az országot látta el, hanem a szövetséges Németországnak és Ausztriának is jutott gabona- és takarmányféle. A mi baj mutatkozott a közéletmezés terén, az nem annyira a fogyasztási cikkek hiányának róható fel, hanem a vasuti forgalomnak a hadiállapotból kifolyó megszorításának, a kormányrendeletek hiányosságának s egyáltalán a fogyasztás és termelés, kivált pedig az értékesítés teljes szervezetlenségének. Csakis a szervezettség teljes hiánya mellett volt lehetséges, hogy a spekuláció a helyzettel annyira visszaéljen s az árakat az áruk összevásárlásával, visszatartásával s általában árfelhajtó ajánlataival hihetetlen mértékre emelje. Azzal a váddal szemben, hogy a magyar mezőgazdaság nem képes kielégíteni a monarchia fogyasztási szükségletét, megállapítja a jelentés, hogy a magyar mezőgazdaság valósággal csodát művelt, mikor a ki nem elégitó kormányintézkedések, a háboru okozta nehézségeket, sokszor a mostoha elbánás mellett is minden munkát úgy elvégzett, hogy a monarchia jövő évi ellátása biztosítva van, a minek a fontossága akkor tünik szembe, ha számbavesszük, hogy megcsökkent igaállománnyal kellő cseléd- és munkáserő híján asszonyokkal és gyermekekkel kellett dolgoztatni. A szerzett tapasztalatok jók annak a beigazolására, hogy a szervezetlenség közigazgatásban és társadalmi téren tarthatatlan. A háboru után a legsürgősebb feladat első sorban a gazdatársadalom és a városi fogyasztóknak a szervezése. Végül a jelentés önálló és részletes fejezetekben foglalkozik az OMGE tevékenységével a mezőgazdasági érdekek szolgálatában, a szakértelem fejlesztése, az értékesítés és a kísérletügy terén s az egyesület beléletével.

A Zsebatlasz 1816. évre szóló kötete már megjelent a Magyar Földrajzi Intézet r.-t. kiadásában.

Tartalma a következő: A háboru és a jövő földrajztanítása. Magyarország földrajzi helyzete. A magyar mezőgazdaság és a háboru. Déli határaink és a balkáni érdekeink. Olaszország és az osztrák és magyar monarchia. Az Adriai-tenger és a háboru. Dr. Kövesligethy Radó egyetemi ny. r. tanár oroszországi utinaplójából. A magyarországi és a háboru. A Kárpátok és a háboru. Bulgária. Törökország jövője. A Dardanellák és Konstantinápoly. Az örménykérdés. Túrán és a túráni törekvések fejlődése. Orosz-Lengyelország. A balti tartományok. Belgium. Az Egyesült-Államok és a háboru. Tengeri közlekedés a háboruban. Az európai ipar és nyersanyagai. A világ gabonatermelése. Háborus költségek, államvagyron, adósság. A háboru eddigi területi engedményei. Ellenségeink területe és lélekszáma. Ellenségeink országfelosztó tervei.

A mint látnivaló, a háborus földrajz köréből vett időszerű s egyben ama témák egész sorozatát — s valamennyit szakemberek tollából — találjuk benne, a melynek nemcsak a tanuló ifjúság ismeretének gyarapítására, hanem a művelt közönségnek a tájékoztatására is alkalmasak. A szöveg közt kis térképpel, grafikonokkal tarkított s egyébként is csinosan kiállított 11 iv terjedelmű kis nyolczadrétű kötetnek hat kisebb és négy nagyobb térképmelléklete az 1915. évi Zsebatlasz térképeinek folytatásá, melyek így együtt a háborus országok mindegyikéről pontos és jó térképekkel szolgálnak. Ára 2 kor. 40 fillér és kapható a Magyar Földrajzi Intézet r.-t.-nél, V., Rudolf-tér (Ujpesti-rakpart 2.) valamint minden könyvkereskedésben.

A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület Évkönyve az 1914—1915-ik évről megjelent. Szerkesztette Clair Vilmos főtit-

kár. Tartalma a hivatalos kimutatásokra szorítkozik s így a külön közlemények, mint a részletes jelentések az egyes fiókokból, nemkülönben a tagok névjegyzéke hiányzik belőle. Ez nem csoda, hisz most minden jótékonyági mozgalom a háborus dolgok közül forog s bármily üdvös legyen is ezen egyesület célja, az ezidőszerint kénytelen háttérbe szorítani. Majd a béke idejében újból fellendül a FMKE is.

Kérdés. Gyepes talajon levő fák trágyázása.

Gyümölcsös kertemben a fák alja be van növe füvel s mivel az egyersmind gyermekeim játszóhelye is, nem szeretném a füvet kiirtani, pedig a fák igen rászorultak volna már a trágyázásra, hogy tehetném ezt meg a pázsit kirtása nélkül.
Sz. H.

Felelet. Meddig lehet őszi búzát és rozst vetni című kérdésre.

A felelet ábrával is magyarázva e lapszám „A tavaszi búzáról és az őszi buza téli vetéséről” című cikkben található. Csekélységem gyakorlati tapasztalata szerint a januárban elvetett őszi buza még jó termést adhat. Viszont rozst már novemberben sem tanácsos vetni, mert ha meg nem bokrosodhatik őszzsel, tavasszal korán szárba indul, ritka marad és kevés magot ad.
Fehér Zoltán

Felelet. Tavaszi buza vetésideje című kérdésre.

Tavaszi búzát csak korán vessünk, ha lehet még februárban, március 15-én tul már nem igen tanácsos vetni, mert szinte úgy járunk vele, mint a késő őszzsel vetett rozsszal, vagyis bokrosodni nem fog már, szárba hajt és kevés termést ad. Különben fenti feleletben jelzett cikk erre a kérdésre is ad választ.

—r—n.

Felelet. Jelzőfácskák a kertben.

A különböző fajok megjelölésére, főleg rózsás és gyümölcsfáknál apró kis jelfácskákat szokásos alkalmazni, melyeket bármely magkereskedésben jutányosan meg lehet szerezni. A fák egyik oldala rendszerint világos, többnyire sárga festékekkel van bevonva. Erre írónnal írjuk rá a megfelelő jelzést. Tintával írni nem ajánlatos, mert az eső elmosza. Ennek a jelzőtáblának azonban az a nagy hibája, hogy nem állandó. Egy év alatt többnyire tönkremegy. Ha hosszabb időre akarjuk a jelzést készíteni, megfelelnek az e célra készített üvegsövegek is, melyekbe egy papírlap jön a megfelelő felirattal, a két vége pedig le lesz dugaszolva. A jelzés ezen módja igen jó volna, de aránylag drága s emellett törekeny is. Az alumínium táblák is jők volnának, de a hozzá »lemoshatatlan« tinta bizony 2—3 év alatt teljesen olvashatatlan lesz. Valóban állandó s célnak minden tekintetben megfelelő táblákat igen könnyen készíthetünk a következő módon: bádoggal vágatunk horganybádogból jeltáblácskákat s belemártjuk aszfaltlakkba (közönséges vaslakk) s megszáritjuk. A fölirást egy szöggel vagy árral belekarcoljuk a lakkba, úgy hogy a zink látható legyen. Most az egészet belemártjuk sósavba. A bekarcolt részén a sósav kimarja a zinket s a fölirat akkor is látható lesz, ha a lakk lepattogott. Az ilyen jelzőtábla örökös. Ha domborművű felirátot akarunk csinálni, úgy vékony, meghegyezett fácskával vaslakkal csináljuk meg a felirátot s így mártjuk sósavba.
Balogh Bálint.

Felelet. a Dahlia szaporítása magról című kérdésre.

A Dahliának (georginának, györgyikének) magról történő szaporítása csak a Dahlia-kultivátoroknál bir fontossággal és értékkel és körülményes volta miatt kisebb kertek tulajdonosainak nem ajánlható. Magról rendszeren az anyanövénytől elütő, annál szebb, vagy kevésbé szép, szinpompásabb vagy egyhangubb, sőt alakra nézve is eltérő egyedeket kapunk. A keményhéju magvat február—márcziusban meleg-

ágy laza földjébe vetjük, vigyázva arra, hogy a mag kikeléséig a szükséges állandó nedvesség és meleg meglegyen. 6—10 nap alatt a magvak csirázásnak indulnak és zárt levegőben élénk növekedést fognak mutatni. A néhány levéllel bíró palántákat vagy 10—15 cm. távolságra szétüldeljük, vagy egyenként dugványcserepekbe ültetjük és a külső levegő behatásától óvjuk. Begyökeresedésük után kellőképpen edzük őket és május végén, vagy július elején kiültetjük a szabadba, ahol azok napos, nyílt fekvésben, laza és tápdus talajban, bőséges öntözés mellett még ugyanazon év őszén virágozni fognak. Az első évi virágok azonban nem az igaziak, azok szépsége, használhatósága, vagy haszontalansága csak a második évben ítéltető meg igazán. Őszszel, ha a dér vagy a fagy Dahliáink földteleit szárát tönkretette, tiszta, száraz időben felszedjük a gumókat, megtisztogatva sötét, nem meleg, de fagymentes helyen száraz lombok vagy föld között, esetleg csak deszkán kiterítjük. Kérdésttevő valószínűleg vagy igen korán szedette fel Dahliáit, vagy pedig télen át azok meleg és nedves helyen voltak tartva.

Szaporítható a Dahlia dugványairól is; ez az eljárás is csak kellő berendezések és szakismeret mellett hozza meg a kívánt eredményt. Egyszerű kertekben legjobb a Dahlia-gumókat szétszórni és az egyes részeket mint önálló növényeket kezelni.
Ferenczi Endre.

A világ petróleum mezői. A világ legjelentékenyebb és legkiadósabb petróleum mezői az amerikai Egyesült Államok petróleumforrásai, amelyek az 1913-ik évben már kerek 50 millió tonna nyers petróleumot szolgáltattak. Második helyen Oroszország petróleum termelése áll, amely ugyancsak a tenni évben — 1913-ban — 13,5 millió tonnára rugott, 36,5 millió tonnával maradvá vissza Amerika petróleumtermelése mögött. Itt azonban meg kell jegyeznünk azt, hogy Oroszország nyersolajtermelése nem hű kifejezője az oroszországi petróleummezők szolgáltatóképességének, mert modern technikai berendezkedés, kedvezőbb munkás- és rendezettebb politikai és gazdasági viszonyok mellett az oroszországi petróleumtermelés még jelentékenyen lenne fokozható. Európa második nagyobb és jelentős petróleumvidéke Galicziában van, ahol a Kárpátok egész mentén, 2—3 mérföldnyi szélességű sávban mindenütt bőséges petróleumforrások bugyognak. Ám a galicziai petróleummezők ma még nincsenek mind feltárva és kiaknázva, mégis az 1913-iki évi termelés több mint 15 millió tonnára rugott, tehát épen akkora a galicziai petróleumtermelés, mint Brit-India petróleumvidékén. Romániának a Kárpátok keleti és déli lejtőin levő petróleumforrásai már a galicziaiaknál is bővebben ontották az olajat, mert a külföldi bányatársulatok egészen modernül rendezkedtek be, a kiaknázást a lehető legnagyobbra fokozták s 1913-ban már 3 millió tonnát tett ki a román petróleumtermelés s duplán tulszárnyalva Galicziát, épen annyit produkált, mint Holland-India, amelynek a háborus időt megelőző évben már 2,5 millió tonna volt a petróleumtermelése. Közép- és Délamerika a petróleumtermelés és ipar szempontjából a világforgalomban nem játszanak szerepet, éppen úgy, mint Kanada vagy Keletázsiban Japán, amely területek csak alighogy annyit termelnek, a mi a saját szükségletük fedezésére elégséges.

Németországban említésre érdemes petróleumforrások csakis Hannoverben és Elzászban vannak, ám ezeknek a termelése az utolsó tíz évben alig haladta meg az évi 80.000 tonnát, bár tagadhatatlan, hogy a legutolsó időkben a termelés emelkedő irányzatot vett. Így Németország évről-évre tetemes petróleumimportra volt szorulva, hogy szükségletét fedezhesse, amelyet azután — több mint egy millió tonnányi mennyiséget — Amerikából, Oroszországból, Ausztriából, Magyarországból, Romániából és a Holland Indiából importált és vásárolt össze. Németország csak most — a világtól elzárva — érzi igazán függő helyzetét a petróleumot illetően és így

nincs csodálnivaló rajta, ha most, okulva a jelen kalamitásain, minden erővel azon vannak, hogy a szesz-, villany- és gázvilágítás propagálása által magukat a petróleum behozatalától függetlenítsék s kiadták a jelszót: nem fizetünk adót a külföldnek — petróleumért!

Szerbia mezőgazdasága. A mióta Szerbiát elfoglaltuk, mindinkább az a kérdés merül föl, hogy miképpen lehetne Szerbia termésköltségét fölhasználni? A szerb mezőgazdaságot máig igen primitív módon üzték, könnyen lehet, hogy a jövőben a modern gazdasági elvek szemmel tartásával Szerbia termékeny talaján a termelést fokozni lehet. A legutolsó kimutatás szerint, amely 1912-ből származik, 387.000 hektáron vetettek búzát. Termelt 4,450.000 q, az előző évben csak 4,167.197 q buza. Rozst 49.600, árpát 104.000 hektár, zabot 106.000 hektár területen vetettek. Szerbia legfontosabb terménye a tengeri, amelyből 1912-ben 585.000 hektárt vetettek. A termés eredménye azonban ebben az évben csak 5,800.000 q-ra rugott az 1911. évi 6,739.242 q-val szemben. Nagy fontossága van Szerbiában a szilvatermésnek, rendszerint 10.000 vaggont termelnek, amelyből 2000 vaggon aszaltszilvát, 150 vaggon szilvaizt és 150—200 vaggon friss gyümölcsöt exportálnak. Állattenyésztésük nagyon visszamaradt, csak a sertésenyésztés ér valamit, mert a szerb sertés igen szapora és jó husa van. Ebből a cikkből nagy kivételre lehet számítani, míg a szarvasmarhafölösleg csekély s a szerb marha sovány és kivételre nem igen alkalmas.

Acélszijak. Már régóta ismeretes, hogy az acélszijak, mint hajtószijak az erőátvitelben tökéletesen helyettesítik a borszijakat. Az acélszijak használatát eddig könnyű, biztos és állandó összeköttetésének hiánya gátolta, de most ezt a hiányt sikerült megszüntetni. Az acélszijakra, hosszúságuk és szélességük szerint több sor rendszeresen átfúrt lyukat alkalmaznak, miáltal a szij tetszésszerű elhelyezése lehetővé válik. Az acélsziját pontosan épen úgy helyezik el, mint a borsziját, megfelelő helyen szétvágják és az összeköttetéshez hasonló lyukakkal ellátott hernyószerű alsó részt ölmoznak. Az acélszijaknak a borszijakkal szemben az az előnyük, hogy jelentékenyen nagyobb forgalmi biztonságot nyújtanak és sokkal tartósabbak is. Miután az időjárás iránt érzéketlenek, mindenhol alkalmazhatók és preparálás által a rozsdásodástól is megóvhatók. Az acélszijak ezenfelül még sokkal olcsóbbak is és előállításukra határtalan nyers anyag áll rendelkezésükre.

A gabonakészletek bejelentésének eredménye. Az október hó 29-én megjelent 3925/915 M. E. sz. rendelet november hó 25. napját jelölte meg a termelők és árutulajdonosok tulajdonában lévő gabonafélék, liszt-neműek és hüvelyesek feltáráására. A bejelentésnek három napon belül, tehát november hó 28-ig kellett megtörténnie a községi előjáráságoknál, illetőleg a városok polgármestereinél, ez utóbbiak pedig kötelesek voltak a bejelentésekről készített kimutatásokat deczember hó 10-ig a Hadi Termény-Részvénytársaságnak beküldeni. Ezek a kimutatások, értesülésünk szerint, tulajdonmóroszt már a HTT birtokában vannak és feldolgozás alatt állanak. Megállapíthatjuk, hogy a bejelentések elég kedvező eredményt tüntetnek fel és nagyjában megfelelnek a várakozásoknak, tehát úgy látszik, hogy a kormánynak ez az erőlyes rendelkezése sikerrel járt, amelyet minden biznnyal gyarapítani fog a deczember hó 25-ike után kezdődő további eljárás: az elrejtett készletek felkutatása és lefoglalása. A gabona-, liszt- és hüvelyeskészleteket a HTT a hatóságok és a pénzügyőrség útján fogja letoglalni és bizományosainak is szerepet juttat e részben, a mennyiben az egyes körzetekben ezeket bizta meg az áruk átvételével és elszállításával. Deczember hó 25-ig a készleteket a tulajdonosok csupán a HTT-nak adhatják el, ez időpont után azonban a készletek többé el nem idegeníthetők és ható-

sági zárlat alatt állanak. Mindazok, a kik ezt a végső terminust elmulasztották, kénytelenek lesznek termékeiket száz kilogrammonként négy koronával alacsonyabb áron átengedni, a kik pedig fölös készleteiket eltikolják, vagy elrejtik, azok nemcsak hogy súlyos büntetésben részesülnek, de készleteik is el fognak koboztatni. Nem árt ezt az eshetőségeket ismét hangoztatni, mert a hatóságok most már kimélet nélkül fognak eljárni.

Az emelkedő földárak. Érdekes és jellemző tünete a gazdasági és pénzügyi viszonyoknak, hogy a földárak országsszerte emelkedőben vannak. A kisgazdák tartalékos hozzátartozói és az Amerikában rekedt kivándorlók itthon maradt asszonyai mind földet akarnak vásárolni. Van pénze is a kisgazdának, a ki most szépen visszafizeti a régi jelzálogos adósságait is. A határszéleken, a hol eddig csökkenő árakat mutattak a földárak, meglepő arányú emelkedés mutatkozik. Vonatkozik ez elsősorban az ellenségjárta Zemplén- és Máramaros megyékre, továbbá a Délvidékre, itt különösen Újvidék környékére.

A mezőgazdasági munka elvégzése. Pozsony vármegyében, a gazdasági felügyelőséghez érkezett adatok szerint őszi kasszal bevetni szokott területből ezideig őszi búzából csak mintegy 85.3 százalék volt bevetve. Ezideig még vetetlen őszi búzából 17, őszi rozsából 14.7 százalék. Takarmánykészleteket illetően körzetekenként változó a helyzet, de okkal-móddal kezelve az etetést, nagy általánosságban elegendő a takarmány, különösen ha tekintetbe vesszük a megapadt állatállományt is. Nagyban segítségül lesz a téli takarmányozásnál a mindenütt bőven termelt takarmányrépa.

Hogyan fogott ki Bihar vármegye az uzsoraskodó fuvarosokon? Nagyvaradról írják: Bihar vármegye alispánja érdekes módon oldja most meg a vármegye területén fellépett nagy fahiányt. Az alispán az alföldi községek részére, a melyekben tudvalevően béke idején sem lehetett fát szerezni, megfelelő mennyiségű fát vásárolt be és arányosan szétosztotta a községek útján a lakosság között. Az alispán ezen az uton közmunkával szállíttatja be mindazokat a famennyiségeket, melyeknek kiszállítására a fuvarosok kapzsiságból, semmi pénzért sem vállalkoztak.

Nagy birtokvásárlások. Gróf Nákó Sándor tulajdonában volt 8000 holdas nagyszentmiklósi uradalmat Schiffer Miksa vállalkozó minap megvásárolta. A birtok vételára — mint értesülünk — 12 millió korona volt. Az uradalomhoz tartozó kastély, a mely tele van műkincesekkel, szintén az új tulajdonosé lesz. A birtokot még 1781-ben vásárolták Nákó Kristóf és Cziril grófok. Az uradalom termőföldjét instrukcióval együtt, holdankint 1500 koronáért vásárolta meg Schiffer Miksa. — Lajos bajor király 1900 katasztrális hold földet vásárolt gróf Batthyány Lajos ikevári uradalmából. Mint Szombathelyről írják, a vételár körülbelül 2½ millió korona, úgy hogy a bajor király egy katasztrális holdért hozzávetőleg 1300 koronát fizetett.

A Mezőgazdasági Múzeum szakkönyvtára. A Mezőgazdasági Múzeumban (VI., Városliget, Széchényi sziget) létesített és folyó évi augusztus hó elseje óta a közönség által díjtalanul igénybevehető szakkönyvtár, vasárnap és hétfő kivételével, mindennap délelőtt 10 órától délután 1 óráig tartatik nyitva.

A Veszprém vármegyei Gazdasági Egyesület jövő évi munkaprogramja. A Veszprém vármegyei Gazdasági Egyesület tartalmas és hasznos munkaprogramot állapított meg deczember hó 10 én tartott közgyűlésén Hunkár Dénes elnökle alatt. A gazdaságtársadalomnak nehéz munkájában minden téren segítségére akar lenni az egyesület, mert a magyar földmivelőnek hazafias kötelessége, hogy a jövőben a hadsereg és a nép ellátását biztosítsa.

Az egyesület elhatározta, hogy a hadban elesett hős tagjainak emlékét az utókor számára emléktáblán örökíti meg az egyesület hivatalos helyiségében. A termékbiztosítás érdekében tavaszi buza vetőmag beszerzésére vállalkozott, a hiányzó őszi vetések pótlása céljából. Elhatározta az egyesület, hogy a jövő évben szövetkezeti alapon szántó- és aratógépvállalatokat létesít és a hol szükséges, vállalkozik mezőgazdasági munka szervezésére.

Feliratot intézett a földmivelésügyi kormányhoz a gazdák rezgálicz- és szénkéneg biztosítása érdekében. A vármegye alispánjával karöltve a szarvasmarha állományt összeírta a vármegyében és első sorban csak a selejtes levágását engedélyezi. Ha a körülmények megengedik, a tavasz folyamán nagyobb szarvasmarha importot hoz Svájcából.

Nagy súlyt helyez a jövő esztendőben a baromfitenyésztésre, a gyümölcs- és zöldségtermelésre.

A tél folyamán Veszprémben elhelyezett sebesült- és rokkant katonák részére gazdasági és háziipari tanfolyamot rendez. Gondoskodni fog a haza védelmében megsebesült és rokkantá vált katonák elhelyezéséről.

Megalakítja Veszprémben a köz- és magántisztviselők fogyasztási szövetkezetét s ezzel szemben szervezi a vármegye gazdaközönségét és a gazdák terményértékesítő szövetkezetét fogja ellátni a gazdaságokban termelt és előállított élelmiszerekkel a városi tisztviselők fogyasztási szövetkezetét.

A kukoricza. A 3511. sz. rendelet szerint az a termelő, akinek a termése nem fedezi szükségletét, továbbá mindenki, a ki nem termelő, a jövő évi április hó elsejéig jogosítva van bármely gazdálkodótól bárhol kukoricát vásárolni saját házi és gazdasági szükséglete fedezésére. A házi szükséglet címén az 1916. évi tengeritermés felhasználhatóságáig terjedő időre azon személyek figyelembevételével, a kik a termelő háztartásában rendszerint természetben ellátást élveznek, annyi tengerit lehet számításba venni, mint a mennyi tengeri rendes viszonyok között azon a vidéken ilyen célra hasonló időtartam alatt rendszerint szükséges. Gazdasági szükséglet címén az 1916. évi tengeritermés felhasználhatóságáig terjedő időre csak a természetben kiszolgáltandó terménybeli járandóságok (alkalmazottak, cselédek, munkások munkabére, része, konvenziója), a vetőmag és az állatállomány szükséglete vehető számításba. Ebből tehát megállapítható, hogy ki vásárolhat és mennyi kukoricát április elsejéig, még pedig megbízott útján is. E vásárlási jogosultságot a legutóbb ismertetett 89.900 sz. földmivelésügyi miniszteri rendelet nem érinti, amennyiben ez csak a bejelentési kötelezettségre vonatkozik. Mindazáltal a vásárlási jogosultság teljesen illuzorikus, mivel a magánfogyasztó csak 26 koronán, míg a H. T. 27 koronán (január 27 K 50 filléren) vásárol, eltekintve attól, hogy e társaság egyelőre csak a hadsereg részére vesz. A magánfél, nevezetesen a sertéshizlaló, e szerint elméletben ugyan vásárolhat, a gyakorlatban azonban egyáltalán nem. Megint egy mézesmadzag, melyet a gazda előtt végighuznak „Vakulj magyar“ elve szerint!

A szeszrendelet módosítása. A pénzügyminiszter 145.196 sz. rendelete értelmében a fogyasztási adó alá eső szeszfőzdek ama vállalkozói, a kiknek oly saját termésű czukorrépa, illetve burgonyakészletük van, mely a szeszfőzde vállalkozójának vállalatában, illetve — mezőgazdasági szeszfőzdekre nézve a szeszfőzdevel kapcsolatos — mezőgazdaság terméséből származik és a melyet hivatalos megállapítás szerint más, mint szesztermelési célokra fel nem használhatnak, ezen anyagokból írásbeli kérvényükre esetről-esetre megadható engedély alapján az 1915. évi 99.700. számú rendelettel meghatározott mennyisegen felül is termelhetnek szeszt abban az esetben, ha az ekként termelt többlet után a czukorrépából előállított szesz többlet nézve hektoliterfokkonként 30 fillért, a burgonyából előállított szesz többlet nézve pedig hektoliterfokkonként 10 fillért külön részesedés címén az államkincstárnak beszolgáltatnak.

A dohánybeváltás ára. A magyar dohánytermesztők állandó szakbizottsága Desseffy Aurél gróf elnökletével tartotta meg legutóbbi értekezletét az O. M. G. E.-ben, a dohánybeváltás árának emelése kérdésében. Szóba került az a lényeges körülmény, hogy a dohánytermelésre fordított terület az idén az előbbinek mintegy a háromnegyed részére zsugorodott. Fölpanaszolták azt is, hogy a külföldi dohányszerzés áldozattal jár a pénzügyminisztérium részéről, tehát sokkal természetesebb lenne a belső dohánytermelést istápolni. Annak az óhajtatásnak is hangot adtak, hogy a dohánykertészeket minél nagyobb számmal szabadsagolják. A vita során felszólalt Haracsek László miniszteri tanácsos, a dohányjövedék középponti igazga-

tója is, a ki kijelentette, hogy a beváltó ár növelését maga is megokoltnak és szükségesnek tartaná s hogy a hozandó határozatot illetékes helyen tolmácsolni fogja. Végezetül azt határozta az értekezlet, hogy emlékiratában 50 százalékos áremelést fog kérni a mostani 10 százalékos helyett.

A világ burgonyatermése. A burgonyatermelés fontossága sohasem domborodott ki annyira, mint mostanában, a mikor a burgonya megbecsülhetetlen szolgálatokat tett valamennyi hadviselő államnak, de legkivált a központi hatalmaknak, a hol nem csupán a kenyérliszt kiegészítésére használták, hanem mint külön táplálék, a közélmezés temérdek nehézségei közben is segítségünkre volt. Európa főbb burgonyatermő országainak legutóbbi, öt évi terméseredményeinek átlagát az alábbiakban ismeretjük. Németország termelt 43,286.000 tonnával (egy tonna 10.000 kg.), Oroszország termelt 31,143.100 tonnával, Magyarország és Ausztria 18.440.300 tonnával, Franciaország termelt 13,529.609 tonnával, Anglia termelt 6,719.700 tonnával. Az egyes világrészeket tekintve: Európa termelt 127 millió 906.900 tonnával, Amerika termelt 16 millió 906.000 tonnával, Ázsia termelt 1,387.000 tonnával, Ausztrália termelt 573.000 tonnával, Afrika termelt 105.000 tonnával. A fenti adatokból azt látjuk, hogy Európa burgonyatermelése terén a német gazdák vezető szerepet játszanak, ellenben a burgony ősaházja, Amerika nincs is ráutalva a burgonyatermelésre oly fokozott arányokban, mint mi itt Európa elszigetelt közepén. Ezért iparkodni kell gazdáinknak, hogy a burgonyatermelés fejlesztésére legalább akkora gondot fordítsanak majd tavasz nyitával, mint fordítottak a jelen évben.

A denatáralt iparsó ára. A pénzügyminiszter a Magyar Bank és Keresk. R.-T., mint Magyar Királyi Sójövedék Vezérügynöksége által 3 százaléknyi szódával denatáralt iparsóra nézve fenntartja az 1916. évre is azokat az árakat, a melyeket az 1915. évre megállapított. Ezek szerint a tiszta iparsó ára száz métermázsán aluli mennyiségben métermázsánként 2 K 57 f, a tisztátalan iparsóé pedig 2 K 17 f; száz métermázsá, vagy azon felüli mennyiségen az ár métermázsánként: a tiszta iparsónál 2 K 20 f, a tisztátalan iparsónál 1 K 80 f. Ez az ár az iparsónál a Vezérügynökség szigetkamrai és marosujvári denatáralt telepein való átvétele esetére bir érvénnyel; Szigetkamarán azonban a főntebbiekben megállapított árakhoz még a bányahelyekről való elszállításért járó díj fejében métermázsánként 18 fillér hozzászámítandó. Az iparsónak az ország egyéb helyein történő átvétele esetére az itt megállapított árak a szigetkamrai, illetőleg a marosujvári denatáralt telepeiről járó vasuti szállítási díjakkal emelkednek.

Csutkaliszt és szalmaliszt gyártása. Ezen címen a m. kir. Technológiai Iparmúzeum földszinti géptermében (Budapest, VIII., József körút 6. sz.) f. hó 17-én d. u. 5 órakor Jutassy Ödön, a „Molnárok Lapja“ szerkesztője gyakorlati bemutatóval kísért előadást tartott nagyszámú érdeklődő közönség előtt, melynek sorában egy pár hölgy és több katonatiszt is részt vett. Az előadó igen érdekesen kifejtette, mennyire hiányos most a takarmányozás, kevés a takarmány, külföldről behozni nem lehet és így a hazai terményekre vagyunk ráutalva. Tudjuk, hogy a kukoricacsutka nem valami nagy értékű táplálék, de legalább emészthetőbbé kell azt tenni, mint eddig, azaz meg kell őrlöni lisztfinomságra. Erre eddig nem volt megfelelő gép, mert szívós, rugalmas sejteit szétlapultak, elkenődtek. Azonban a bemutatott gép, mely harántszagatókkal van ellátva és mely óriási gyorsaságu korongjában képes a legszívósabb anyagot, még a gummit is, szétdarabolni és porfinommá őrlöni, a kukoricacsutkát is liszté alakítja. Ily állapotban könnyebben adagolható, az állati gyomor által jobban emészthető, más eleséggel keverhető; így a takarmányozásban nagyobb takarékoságot teremthetünk. A gép, mely Budapestre állítva, mintegy 4000 koronába kerül, fentírt feladatának teljesen megfelel, de hogy munkabírása, melyhez 6.5 lóerő kívántatik, nagyobb legyen, tanácsos a csutkát előzőleg duzó, vagy mogyorónyi darabokra törni, vagy szelni, így közvetlenül kapjuk a finom csutkalisztet, míg másközlömben esetleg kétszer kell felönteni az anyagot. Szalmából — mely szecsakázottan

öntendő a garatra — szinte finom lisztet nyerünk a gép által. Burgonyával, árpával így a csutkaliszt minden bizonyjal jobban lesz értékesíthető, mintha eltüzelnénk. Mindezeket megfontolva, nagyobb kukoriczát termelő gazdaságoknak valóban jó lélekkel ajánlható ily gép beszerzése. Viszont több közelfekvő középgazdaság is vásárolhatna egy-egy ily malmot, mert egy pár év alatt kifizethetné az magát.

Karácsonyra. Az Irgalomháza, melybe vallás-különbőség nélkül fölvetetnek a gyógyíthatatlan betegek, azon kéressel fordul az i. t. közönséghez, kegyeskedjék a karácsony alkalmából e szánandókról is megemlékezni. A könyvirodalmányokat Budapest, III. ker., az irgalomházi főnökséghez kéri küldeni.

Jelentés a budapesti takarmányvásárról

1915. évi deczember hó 25-ik napján.

Hozatalok és árak.

I. Szálas takarmányok.		Árak	
	Főhözatal mm.-kint állérekben		
1. Réti széna I. rendű, ó	30 szekér	1500—1800	
2. " " II. " "	120 "	1000—1400	
3. " " I. r. új (csak jun. jul.-ban)	" "	" "	
4. " " II. " "	" "	" "	
5. Sarjuszéna	" "	" "	
6. Muharszéna	100 "	1600—2200	
7. Luczernaszéna	5 "	1700—2200	
8. Lóhereszéna	" "	" "	
9. Kőlesszéna	" "	" "	
10. Zabos búkköny széna	15 "	1400—1800	
11. Takarmányszalma (árpa)	" "	" "	
12. Tengeriszár	" "	" "	
Összesen szálas takarmány:	270 szekér		
átlag á 1200 kg. Összes súly: 324,00 kilogramm.			

II. Szalma szalomfélék.

13. Alomszalma	50 szekér	900—1100
14. Zsuppszalma	12 "	1200—1400
15. Szalmaszeveska	1 "	1400—1400
16. Réti széna III. rendű, osomagolásra	17 "	800—900
Összesen szalmafele:	80 szekér	
átlag á 1200 kg. Összes súly 96,000 kilogramm.		

A vásár forgalma.

Legtöbb széna érkezett honnan? Ócsa, Alsónémedi és Győnről
Legtöbb szalma érkezett honnan? Üllő, Alsónémedi és Kakuszról

SZESZ.

A szeszüzletben e héten is igen sürgős kereslet uralkodott és főleg a szeszkartellhoz érkeztek újabb vételmegbízások azonnal elszállítandó finomítványra, azonban az újabb vevők rendeléseit nem lehetett eszközölni, miután az állandó és régi vevők szállításával is visszamaradtak és ezeknek is csak kisebb részletszállításokat eszközölnek. Az érdekeltek naponta várják a pénzügyminiszter rendeletének megjelenését, mely az osztrák szesz-kiszállításnak gátat fog vetni.

Finomított szesz a kartell a maximális árban 360—370 K-ért, másodkéz részéről Ausztriába 80—100 K-val drágábban kelt el.

Denaturált szesz szilárd és hordóval együtt nagyban 135, kicsinyben 140 K-val kelt el.

Mezőgazdasági szeszgyárak részéről kontingens nyersszesz gyéren volt ajánlva és a kínált tételek teljes maximális áron találtak elhelyezést.

Maximális árak nagyban:

	régi ár	új ár
Kontingens nyersszesz adók nélkül	150—	130—
" finomított szesz	—	140—
adó- és adópótlék nélkül	—	140—
Finomított szesz adózva	—	360—370
Denaturált szesz	—	135—

Felelős főszerkesztő, kiadótulajdonos: **ORDÓDY LÁSZLÓ.**
Szerkesztő: **FEHÉR ZOLTÁN.**

NYILTÉR.

(E rovatban közöltékért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.)

VÉDJÜK MEG A MAI ÉRTÉKES ÁLLATÁLLOMÁNYT!

A borjak felnevelése legjobban sikerül, ha mindjárt születésük után beoltatjuk azokat

BORJUTÜDŐLOB ÉS BORJUVERHAS ELLEN.

Mert: ezek a ragálycsirák a legveszedelmesebbek az ujszülöttekre és ezek ellenében módunkban van szérumozással **HATÉKONYAN** védekezni.

A megfelelő szérumok hazánkban a

Jenner-Pasteur Intézetben

Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 39. sz. a. készülnek.

Az Intézet első és eredeti termelési helye hazánkban az összes állatgyógyászati szérumoknak és a készítmények államilag felülvizsgálatnak

„MINIMAX”

Alaptőke 650,000 korona.

Az Első Magyar Iparbank alapítása.

kézi tüztöltő készülék gazdáknak cséplés és aratás alkalmával teljesen nélkülözhetetlen és csakis ezek segítségével lehet az ott keletkező tüzet megelőzni. A „MINIMAX” készülék az ország legnagyobb birtokosai magtáraiban és szérűskertjeiben fel van szerelve és gyakorlatban kitűnő szolgálatot tett.

Felvilágosítással szolgál a

Magyar Minimax Részvénytársaság

Igazgató: ZALA ZSIGMOND.

Iroda és gyár: Rózsa-utca 85. sz.

AZONNAL SZÁLLITHATÓ

GÖRPÁLYA ANYAGOK

VÉTELRE VAGY BÉRBE:

17	kocsirakomány	használt	sin	65/7	kg.-os	szelvényben
5	"	"	"	65/93	"	"
20	"	új	"	60/53	"	"
100	"	"	"	7, 93, 109	és 12	kg.-os szelvény.
20	kg.	hordozható	vágány	600	és 700	m ^m nyomtávban
100	drb	új	vasbillenő	kocsi	1 m ³	ürtartalommal 760 m ^m nyomtávban
30	"	használt	fabillenő	kocsi	2 m ³	" " "
20	"	"	"	1½	"	" " "
15	"	"	szekrény	2	"	" " "
8	"	gőzmozdony	760	m ^m	nyomtávban	
1	"	gőzmozdony	600	m ^m	nyomtávban	
2	"	benzinmozdony	600	m ^m	nyomtávban.	

ROESSEMANN ÉS KÜHNEMANN GÉPGYÁR

Budapest, VI., Váci-út 113—115.

Manillazsineg

NAGEL ADOLF

zsák- és ponyvagyár
és kölcsönzőintézet

kévekötő aratógépekhez legolcsóbban

Budapest, V., Arany-János-u. 10.

Sürgönyczim: NAGELA BUDAPEST.

Vidéki telefon: 104-10 és 35-92.

A munkáltatási idényre ajánlunk

elsőrendű pestvárosi fehér tábla- és kitűnő vidéki perzselt

munkásszalonnát,

valamint pestvárosi

disznósirt

a legmérsékeltőbb árban. Felhívásra kedvező ajánlatokkal készségesen szolgálunk

WEISZ LIPÓT és TÁRSA

disznósir- és szalonnagykereskedők, Budapest, IX., Hentes-utca 17.

Sürgönyczim: „Weiszefett, Budapest.“ Interurban távbeszélő „József“ 14-50

Bérbeadási hirdetmény.

Kiskoru **Almásy testvérek** tulajdonát képező Heves megyében, Kisterenne vasuti állomás mellett fekvő **felső- és alsólengyendi** birtokrész, mely mintegy 493 m. hold szántó és mintegy 7 m. hold rétből áll, lakházzal és gazdasági épületekkel

1916. évi október 1-től hat évre bérbeadó.

Bővebb felvilágosítást **dr. Gyurkovich Gyula** ügyvédi irodája (Budapest, IV., Kaplony-utca 9. szám I. em.) ad.

GAZDÁK FIGYELMÉBE! →

50%-kal olcsóbb, mint bármely más világítóanyag, a

Pyroleum-világítás.

A pyroleum szagtalan, nem füstöl, nem gyúlékony és már több ezer uradalomban bevezettelett. Számos elismerőlevél nálam betekinthező. Próbaküldemények 2 kor. utánvét mellett. Kivánatra prospektus ingyen és bérmentve.

DEGEN JAKAB BUDAPEST,

IX. KERÜLET, KÖZRAKTÁR-UTCZA 28. SZ.

//

//

//

//

//

//

//

//

//

//

mindennemű nyomtatványokhoz szép és tiszta kivitelben pontosan és olcsón készít:

LÖWY MIKSA

PHOTOCZINKOGRAFIAI MŰINTÉZETE

Budapest, VIII., Bérkocsis-utca 21. I. emelet 12. szám.

Vidéki megrendelések és pontosan eszközöltetnek.

Eredeti **STOCK** **MOTOREKE**

a kormány 4451/M. E. rendelete alapján megállapított 36 K-ás benzinüzemmel a
legolcsóbb üzemű szántógép.

Saját javítóműhely.

Eddig 1200-nál több gyártatott.

Hazánkban közel 100 gép dolgozik.

EKEVEZETŐ TANFOLYAM

január elején kezdődik.

Teljes alkatrészraktár.

Folyó évi rendelések még a régi áron
teljesíthetők januári szállításra.

Saját javítóműhely.

Vezérképviselet:

MUNKÁCSI ÉS BÁNKI

okl. gépészmérnökök mérnöki irodája,
Budapest, VI., Vilmos császár-ut 45.

Telefon: 76—94.

Sürgönczim: „Diplings.“

Nincs többé hushiány!!

Sózott

Tengerihalat szinhust kg.-ként . . . 1 K 60 | Klipphalat szinhust kg.-ként . . . 2 K

Háztartások, kórházak, népkonyhák, fogolytáborok, katonaság részére, valamint heringet, szardiniákat, halkonzerveket szállít a

Magyar Halkonzervgyár és Halkereskedelmi R.-T.

Welleminsky és Gottlieb Budapest, VI., Vágány-utca 12. sz.

Kicsinyben kapható a fióküzletekben:

Központi vásárcsarnok,
Rákóczi-téri vásárcsarnok,
Batthyányi-téri vásárcsarnok,

Garai-téri vásárcsarnok,
Ferdinánd-téri vásárcsarnok.

Elkészítési módról leírás ingyen!

L · A · N · Z

erőhajtásu, nagy teljesítményű

tengeri csutkadarálók
szemes vagy lemorzsolott csutkából
takarmánydarát készít
bármily más szemes takarmány darálására is alkalmas.

CASE

gőzszántógépek
aczel-cséplőgépek
tengeri morzsolók

ECKERT

világhírű német

láncznélküli

**ARATÓ- és
FÜKASZÁLÓ
GÉPEK**

könnyű súlyllyal, egyszerű s tartós szerkezettel.

STOVER

benzinmotorok
és lokomobilok

takarmánykamrák, darálók s minden-
nemű gazdasági gépek meghajtására
— a benzin olcsóbbodása révén — ismét a leggazdaságosabbak.

Ajánlattal szolgál a magyarországi vezérképviselőt:

HAHN ARTHUR és TÁRSAI BUDAPEST, VIII., Üllői-ut 52/B.

Sürgönczim: CASE BUDAPEST. * * Telefon: JÓZSEF 1-60.